

VESTNIK

REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA

ZA SOCIALNO VARSTVO SRS

Št. 1

LETNIK IV 1965

178228
+

178228

VABILO K SODELOVANJU

Uredništvo bo prav rado objavljalo strokovne in druge prispevke s področja izkušenj, metod in vsebine socialnega dela.

Objavljene prispevke bomo primerno honorirali. Prispevke pošljite uredništvu na naslov:

Anka Polak, Ljubljana, Cankarjeva 1/IV.

V S E B I N A :

Siran

Poročilo o delu republiškega sekretariata za socialno varstvo SR Slovenije za leto 1964	1
Problematika kadrov v socialnem varstvu	41
Analiza o rejništvu v SR Sloveniji	60
Posvetovanja z vodji centrov za socialno delo	74
Francka Dolenc: Posvetovanja o socialnem delu v krajevnih skupnostih	78
Aktualnosti iz naših revij	85
Novi diplomanti Višje šole za socialne delavce	89

PO 2145/1966

POROČILO O DELU REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA
ZA SOCIALNO VARSTVO SR SLOVENIJE
ZA LETO 1964

Republiški sekretariat za socialno varstvo je v letu 1964 aktivno delal na izvrševanju nalog predvidenih v družbenem planu in programu sekretariata.

Vlogo republiškega organa je usmeril predvsem v ugotavljanje dejanskega stanja na celi fronti vprašanj socialno varstvene dejavnosti, proučevanje teh vprašanj in obveščanje o njih tako republiških kot tudi komunalnih organov in organizacij.

Zato je analitično delo Republiškega sekretariata za socialno varstvo zavzemale vidno mesto v dejavnosti sekretariata. Vrsta študij in analiz je pokazala pomanjkljivo in prepočasno integriranje te dejavnosti - v splošni družbeno ekonomski razvoj. Osnovne analize o materialnem položaju, organizaciji službe in kadrih so pokazale, da je nemogoče zanikati premike v pozitivno smer tudi na področju socialnega varstva, vendar so dokazale, da so izhodiščne - primerjalne baze prejšnjih let tako nizke, da izkazani napredek leta 1964 ne more biti odgovarjajoč oziroma še vedno ne krije minimalnih potreb za kritje nalog, ki jih socialnemu varstvu nalagata pozitivna zakonodaja in splošne družbene potrebe. Parcialne analize po posameznih problemih (otroško varstvo, varstvo starejših oseb, kategorizacija otrok, motenih v duševnem in telesnem razvoju, delo s posamezni-

mi kategorijami kakorkoli prizadetih državljanov itd.) pa kažejo, da so vzroki počasnih premikov, poleg nizke materialne baze tudi v organizacijsko-kadrovskih težavah in delnemu pomanjkanju doslednejše koordinacije in rednejšega, realnejšega programiranja oziroma izvrševanja programov. Najvidnejši premik na področju dejavnosti socialnega varstva pa je bil izvršen v reševanju materialnih problemov borcev NOV, kateremu delu je Republiški sekretariat za socialno varstvo v ozkem sodelovanju s Komisijo za borce pri Izvršnem svetu posvetil izredno veliko pozornost tako z analitičnim delom kot tudi z neposrednimi stiki s terenom.

Kljub izredno aktivnemu študijsko analitičnemu delu, ki ga je Republiški sekretariat za socialno varstvo opravil v letu 1964 bodisi z lastnimi kadri, bodisi z naročenimi študijami, so v tej funkciji republiškega organa še vedno dokaj šnje vrzeli, ker dela sekretariat oziroma se njegova dejavnost razvija brez znanstvenega zaledja. SR Slovenija je namreč edina republika v SFRJ, ki nima znanstvene institucije oziroma republiškega centra za proučevanje in razvoj sodobnega socialnega varstva. Pomanjkanje take institucije, ki bi študijsko-znanstveno ugotavljala vpliv družbeno-ekonomskih sprememb na nastajanje in oblikovanje socialnih problemov gotovo vpliva na temeljitejše in bolj konstruktivno analitično delo Republiškega sekretariata za socialno varstvo. Zato je ena izmed osnovnih nalog sekretariata v letu 1965 ustanovitev republiškega centra za socialno delo.

Glede na to, da so neposredne naloge socialnega varstva zaupane skoraj v celoti občini in delovnim organizacijam, je od organizacije socialne službe, njene dejavnosti in strokovnosti odvisna tudi kvaliteta in obseg izvršenih nalog.

Zato je delo Republiškega sekretariata za socialno varstvo v letu 1964, tako kot tudi v letu 1963 bilo zelo intenzivno usmerjeno v konsolidacijo služb socialnega varstva v občini. Največ prizadevanja je bilo vloženo v spoznavanje terena kot tudi širše družbene skupnosti z obsegom in vsebino nalog socialnega varstva. Ozko gledanje na socialno varstveno dejavnost kot službo zaščite le materialno nepreskrbljenih oseb, se je v letu 1964 v določenih občinah razbilo. Funkcija socialnega varstva kot dejavnost, ki ne nudi le materialne, temveč v večjem delu nalog predvsem moralno etične dobrine (urejanje družinskih odnosov, reševanje problema mladinskih prestopnikov, skrbništvo, rejništvo itd.) vse bolj prodira v zavest samoupravnih mehanizmov komune. Ker pa teh funkcij ni možno izvrševati brez solidne, dobro organizirane strokovne službe, je Republiški sekretariat za socialno varstvo delo s službami terena v letu 1964 izredno poglobil.

Preko posvetovanj, ki so imela seminarsko-posvetovalni značaj - prvi del posvetovanj je bil posvečen teoretski obravnavi problema, ki je bil na dnevnem redu, drugi del pa je vseboval posvetovanje o konkretnih vprašanjih - so bila obravnavana vprašanja, ki jih je bilo treba teoretično in praktično prilagoditi času, kraju in razmeram, kjer se rešujejo. Le ta, kot tudi vrsta seminarjev, revizij in

instruktaž izvedenih v letu 1964, so bila namenjena usposabljanju terena za opravljanje socialno varstvenih nalog na osnovi dosežkov sodobnega socialnega dela. Dalje so delavci sekretariata tudi z rednimi in neposrednimi stiki bodisi na iniciativo občinskih skupščin, njihovih svetov ali drugih organov in organizacij, bodisi na lastno iniciativo obravnavali nekatera skupna ali parcialna vprašanja s svojega področja na območju samih občin. Vsi zgomji ukrepi so doprinesli, da se je v letu 1964 dejansko čutil napredek v zakonitosti, ekspeditivnosti in deloma strokovnosti dela občinskih organov socialnega varstva, predvsem pa na območju tistih občinskih skupščin, kjer so se že afirmirali centri za socialno delo. Določeni del občinskih skupščin - predvsem zaradi materialnih in kadrovskih težav - ostaja še vedno v okviru dejavnosti staro pojmovane "socialne" - žiste in najbolj grobe kurative. Prav zaradi tega je Republiški sekretariat za socialno varstvo v kontaktih s terenom stalno opozarjal na potrebo planiranja in programiranja, tako razvoja službe, kot skrbi za kadre.

Zaradi velike usmeritve v delo občinskih služb socialnega varstva in pomanjkanja kadra, je Republiški sekretariat za socialno varstvo v letu 1964 nekoliko manj aktivno delal na razvijanju socialnega dela na drugih področjih (šolstvo, zdravstvo itd.), čeprav so po teh nalogah nekatere občine dosegle lepe uspehe. Republiški sekretariat za socialno varstvo pa je izredno veliko delal na izoblikovanju in poglobitvi socialnega dela v krajevnih skupnostih, pri katerem delu je veliko sodeloval z nekaterimi republiškimi družbenimi organizacijami (SZDL, ZPM, RK, LMS, itd.). Manj je v letu 1964 Republiški sekretariat za socialno varstvo delal tudi po vprašanjih samoupravljanja na vseh področjih in nivojih socialnega varstva, katero vzel bo nujno odpraviti v letu 1965.

Nakazano široko zastavljeno študijsko-analitično delo ni služilo RSSV le pri spremljanju problematike in opredeljevanju nadaljnjih ukrepov in dejavnosti. Enako niso neposredni ukrepi v zvezi s terenom (obiski na terenu, instruktažno-revizijsko delo, posvetovalno seminarska dejavnost itd.) služili le konsolidaciji službe socialnega varstva. O vsem tem delu in ugotovitvah je Republiški sekretariat za socialno varstvo posluhal preko informativne, radijske, časopisne in druge mreže obveščati javnost, da se tudi v zavesti prebivalstva integrira socialno delo kot del odgovorne družbene funkcije.

Interno je v letu 1964 Republiški sekretariat za socialno varstvo prešel z organizacijske oblike dela po skupinah na osebno odgovornost posameznega delavca za določen del problemov socialnega varstva. S tem je bila dosežena večja samostojnost in predvsem izpolnitev strokovnosti za posamezno področje. Jasneje in boljše pa je zastavljeno in izvajano teamsko delo po določenem problemu.

Posamezni problemi in dejavnost v zvezi z njimi v letu 1964 so razvidni v naslednjem:

Otroško varstvo

Republiški sekretariat je v letu 1964 sodeloval pri reševanju naloženih nalog pri izvajanju resolucije in priporočila skupščine SR Slovenije o nalogah komune in krajevne skupnosti pri razvijanju otroškega varstva. Izdelal je obširno analizo o izvajanju resolucije, ki je služila za pripravo informacije o izvrševanju resolucije za skupščino SRS. Zaradi še zmeraj občutnega zaostajanja razvoja otroškega varstva, sta kompleksno problematiko varstva v tem letu znova obravnavala socialno-zdravstveni in prosvetno-kultumi zbor skupščine SR Slovenije. Republiški sekretariat je k tej razpravi prispeval ustrezno gradivo.

V letu 1964 je otroško varstvo napredovalo predvsem v vsebinskem pogledu. Razvijalo se je družbeno upravljanje na področju varstva, kar je povečalo aktivizacijo staršev in občanov v samih krajevnih skupnostih. Sistem varstva v krajevnih skupnostih se je pod tem vplivom utrjeval, tako da je sedaj nad 60 % vzgojno varstvenih ustanov v pristojnosti krajevnih skupnosti. Ob sodelovanju staršev in družbenih delavcev, ki so bili usposobljeni za delo z otroki, se je izboljšalo vzgojno delo v varstvenih ustanovah. Napredovalo je tudi razvijanje novih metod in oblik varstva (cenejše oblike varstva ob osrednji varstveni ustanovi, sobe v novih naseljih, prvi poskusi organiziranega dnevnega varstva dojenčkov itd.).

Razvijanje novih varstvenih ustanov skladno z vedno večjimi potrebami varstva pa tudi v tem letu ni bistveno napredovalo ter je globoko pod predvidevanji 7-letnega programa razvoja socialnega varstva (kapacitete otroškega varstva bi se morale po planu zvišati za 6 000 mest letno). Ustanovljenih je bilo samo 17 novih varstveno vzgojnih ustanov, ukinjenih pa 7, tako da se je njih kapaciteta le minimalno povečala. V letu 1963 je bilo 205 (indeks 100) varstvenih ustanov s kapaciteto 13 641 (in zasedbo 13 024), v letu 1964 pa 215 (indeks 105) ustanov s kapaciteto 13 641 (in zasedbo 14 416 otrok). To v primerjavi z 2,7 % v prejšnjem letu pomeni, da je v varstvu le 3,5 % otrok do 14. leta starosti. V varstvu so predvsem otroci zaposlenih staršev. Kljub temu, da je sedanja zasedba varstvenih ustanov večja od njihove kapacitete, varstvene ustanove niso povsod zasedene. Vzroki so v neprimerni lokaciji ustanov, pa tudi v pomanjkljivi organizaciji varstva, saj ostajajo ponekod neizkoriščeni celo varstvu namenjeni prostori v novih naseljih. Smiselno uporabljanje varstvenih ustanov ponekod ovira tudi dejstvo, da vse varstvene ustanove še niso uskladile prispevkov staršev z njihovo ekonomsko zmogljivostjo oziroma, da je še vedno premalo pomoči pristojnih organov socialnega varstva za oskrbovanje socialno ogroženih otrok v varstvenih ustanovah. Ugotovljeno pa je, da so nekateri organi socialnega varst-

va (Maribor-Center, Ljubljana-Center, Kranj, Postojna itd.) na podlagi izdelanih analiz že pričeli načrtno urejati ta vprašanja in predvideli v proračunih socialnega varstva tudi sredstva za to preventivno dejavnost.

Varstvo v šolah je šele na začetku (v celodnevem varstvu v okraju Ljubljana je npr. samo 700 šolskih otrok). Razvoj varstva v šolah predvsem zavirajo premajhne šolske kapacitete, pa tudi pomanjkanje socialnega dela na šolah samih. Še vedno je najbolj pereče vprašanje varstva dojenčkov, saj je v varstvenih ustanovah samo 1 310 otrok v starosti do 2 let, predvsem v Mariboru in v Ljubljani. Po zbranih podatkih tudi 40 % otrok zaposlenih staršev nima urejene prehrane. V tem letu je dobivalo malico le 73 % šolarjev, kosilo zunaj doma pa le 6,5 % otrok. Tudi letovanja otrok kljub prizadevanju predvsem družbenih organizacij še niso na zadovoljivi ravni, saj letuje povprečno le 7 % otrok od 4-15 leta starosti. Krajevne skupnosti so namreč v premajhni meri razvijale tudi druge oblike, predvsem dnevna letovanja. Občinske skupščine so premalo koordinirale organizacijo letovanj z urejenim medobčinskim sodelovanjem, kar bi zmanjšalo stroške in zvišalo število otrok na letovanjih.

Pri razvijanju varstva so ostale v letu 1964 nerešene predvsem tiste naloge, ki so zahtevale večja materialna vlaganja in združevanje vseh razpoložljivih sredstev v občini. To kar velja predvsem za delovne organizacije, ki se na splošno niso vključile v sistem otroškega varstva. Nerešen je torej ostal osnovni problem: izdatnejše financiranje otroškega varstva, predvsem financiranje ranje otroškega varstva, ki bo v letu 1965 predložena Izvršnemu svetu.

V letu 1964 so se ob pripravi 7-letnega programa družbenega razvoja pokazali prvi rezultati proučevanja in načrtnjega obravnavanja problemov otroškega varstva v razvitejših občinah. Pri tem so ponekod uspešno sodelovale strokovne socialne službe, ki so pripravile analize otroškega varstva v občini (Nova Gorica, Maribor, Ljubljana-Center, Kranj, Postojna itd.) in pripomogle k realnemu in kompleksnemu programiranju varstva, kakor tudi k koordiniranemu obravnavanju prioritarnih problemov, ki so jih skupaj ugotavljali svet za socialno varstvo, sveti za šolstvo in drugi pristojni organi občin. Koordinirano delovanje samoupravnih organov, družbenih in delovnih organizacij ter strokovnih služb v občini, bo potrebno še razvijati ob konkretnih skupnih nalogah in programih.

Prevenција splavov

Na področju prevencije splavov je republiški sekretariat v letu 1964 razvijal strokovno socialno delo v komisijah za dovolitev splavov ter koordiniral delo komisij s strokovnimi socialnimi službami občinskih skupščin. Po programu republiškega koordinacijskega odbora za probleme načrtovanja družine je sodeloval pri organizaciji republiškega posvetovanja o problemih splavov ter pripravil smer-

nice za konkretno delo socialnih delavcev na tem področju. Samostojno je pripravil tudi poseben seminar za socialne delavce, ki delajo v komisijah za dovolitev splava. V letu 1965 bo republiški sekretariat analiziral socialne indikacije v komisijah za dovolitev splava kot prispevek za ustrežnejšo politiko odgovornih organov pri prevenciji splavov.

Otroci pod družbenim varstvom

Republiški sekretariat je spremljal in usmerjal družbeno skrb za otroke in mladino, ki je ostala brez staršev, oziroma je bila iz vzgojnih, zdravstvenih in ekonomskih razlogov nujno potrebna družbene pomoči.

V letu 1964 je bilo v SR Sloveniji od skupnega števila 507 481 otrok in mladine 182 54 (3,6 %) otrok pod družbenim varstvom. Posebno so organi socialnega varstva (pri 14 občinah centri za socialno delo) skrbeli za otroke brez staršev, za otroke iz nepopolnih družin in za socialno ogrožene otroke ter urejali zanje primerno oblike varstva (posvojitev, skrbništvo, rejništvo, domsko varstvo itd.).

Skupaj 1 238 (6,8 %) otrok brez staršev živi pretežno v družinah ožjih sorodnikov in so njihove življenjske razmere dokaj urejene. Zato tudi ni razlogov za posvojitev teh otrok po tujih osebah.

Hujši problem pa je naraščanje števila nepopolnih družin (cca 18 %) v Sloveniji, zlasti mater samohranilk (neporočene, razvezane, vdove). Zanje važna življenjska vprašanja (ugotavljanje očetovstva, alimentacija, otroški dodatek itd.) se v sedanji praksi urejajo počasi, kar izredno negativno vpliva na počutje in življenje otrok. V posebno težkem položaju so nezakonske matere. Postopek za ugotavljanje očetovstva traja najmanj eno leto, prispevki očetov za vzdrževanje otrok pa so v večini primerov le simbolični (cca 2-4 tisoč dinarjev mesečno). Prav tako težko je vprašanje razvezanih mater, saj so preživnine odločno prenizke (v povprečju 4 000.- din mesečno). V razvezanih sporih bi se problem preživnin moral določati takoj in v realnih zneskih. Sodelovanje organov socialnega varstva s sodišči in drugimi organi in službami po nakazanih problemih še ni sistematično, čeprav je koordinirano delo odgovornih organov in služb izredno nujno.

Najhujša je stanovanjska problematika nepopolnih družin, predvsem mater samohranilk in razvezanih zakoncev. Samohranilke - pretežno nekvalificirane delavke ne zmorejo ustreznega deleža k nakupu stanovanj, do čim ob razvezah obdrži stanovanje praviloma tisti zakonec, ki so mu dodeljeni otroci, vendar pa je to možno izvesti le v redkih primerih, ko drugi zakonec prostovoljno zapusti stanovanje. Organom socialnega varstva je tako otežkočena vsaj zasilna sanacija nepopolnih družin, zato bi bila nujna intenzivnejša skrb občinskih skupščin za reše-

vanje stanovanjskih in drugih problemov ter družin že v preventivi. Republiški sekretariat bo v prihodnjem letu v celoti proučil vprašanje nepopolnih družin in pripravil ustrezne predloge za njih hitrejše in bolj koordinirano reševanje.

Republiški sekretariat je spremljal tudi reševanje vprašanja socialno ogroženih družin z majhnimi otroci. Organi socialnega varstva so imeli v tem letu v evidenci skupaj 7 638 socialno ogroženih družin z mladoletnimi otroci. Od tega je bilo 4 339 nepopolnih družin s skupaj 7 635 otroci, med katerimi je bilo 5 604 otrok potrebnih dnevnega varstva. Zaradi premajhnega preventivnega dela, predvsem pa zaradi pomanjkanja sredstev, so organi socialnega varstva vključili v varstvene ustanove samo 927 teh otrok, za katere v celoti ali delno plačujejo oskrbne stroške.

Občinske skupščine bi morale imeti na razpolago več sredstev za razvijanje preventivne dejavnosti tudi na tem področju.

Posvojitve

V letu 1964 je bilo v SR Sloveniji posvojenih 170 otrok, in sicer 70 % po sorodnikih, 30 % pa po tujih ljudeh, ki so posvojili predvsem mlajše, do 7 let stare otroke. Strokovno delo v zvezi s posvojitvami se je izboljšalo, ker so to delo prevzeli centri za socialno delo oziroma ga opravljajo strokovni socialni delavci pri večini občinskih skupščin. Ob pripravi predlogov za novelirano družinsko zakonodajo bo treba tudi pri instituciji posvojitve proučiti nekatere sodobnejše primere, kar je v programu republiškega sekretariata v prihodnjem letu.

Skrbnništvo

Skrbnništvo je na področju družinske zakonodaje z zakonom urejeno varstvo mladoletnih otrok, za katere ne skrbijo starši. V SR Sloveniji je pod skrbništvom 1293 otrok in mladine, to je 6 % vseh otrok pod družbenim varstvom.

Temeljni zakon o skrbništvu, ki je bil sprejet leta 1947 je zastarel in je v razpravi predlog za novi zakon. Republiški sekretariat je izdelal pripombe k tezam ter k osnutku zakona o skrbništvu. Ob pripravi teza za novi zakon je republiški sekretariat organiziral 2 republiški posvetovanji in 10 širših razprav, ki so pripomogle zavzeti napredna in sodobna stališča na tem področju. Republiški sekretariat je koncem leta 1964 tudi analiziral stanje in probleme skrbništva v naši republici in bo po obdelavi problemov pripravil smernice za nadaljnji razvoj in temeljito izvajanje skrbništva po novem predpisu.

Rejništvo

Republiški sekretariat je v letu 1964 analiziral izvajanje republiškega zakona o rejništvu. V Sloveniji živi v rejniških družinah skupaj 3 271 evidentiranih otrok in mladine, to je 0,6 % otrok in mladine do 18. leta starosti in 10 % otrok pod družbenim varstvom. Od tega so 1 703 otroke (52 %) oddali v rejo skrbstveni organi, 1 568 (68 %) otrok pa starši sami. Po presoji skrbstvenih organov pa še ni zajetih v družbeno nadzorstvo najmanj 700 otrok, ki so jih oddali v rejništvo starši. Tako živi v naši republiki dejansko v rejniških družinah cca 4 000 otrok in mladine.

Rejniko so po večini tuji ljudje (84 %), po poklicu pa so pretežno kmetje (41 %) in delavci (22 %). Le 24 % rejnikov živi v večjem središču, ostale rejniške družine so na podeželju, kjer imajo rejenci manj možnosti za vsestranski razvoj. Zdravih in normalno razvitih je 72 % rejencev, kar je v primerjavi z zdravstvenim stanjem otrok v Sloveniji za cca 15 % pod povprečjem. To je posledica pomanjkljive nege in prehrane, kakor tudi pomanjkljivega zdravstvenega varstva rejencev. Veliko število (80 %) rejencev je po oceni skrbstvenih organov na rejnike čustveno navezanih. Šolski uspehi rejencev (s povprečno oceno 3 02) ne odstopajo preveč od ocene drugih otrok v osemletkah (s povprečno oceno 3 28).

Osnovni problem je financiranje rejništva, ker rejnine niso vsklajene z življenjskimi stroški. V letu 1964 je znašala celotna rejnina za enega otroka v mestu od 5 000.- din do 18 000.- din, na podeželju pa od 2 000.- do 15.000.- din mesečno. Skrajno neurejeno je financiranje rejništva v gospodarsko nerazvitih občinah, kjer so povprečni prispevki občine k rejnini zelo nizki, npr 3 120.- din (občina Ormož), 2 824.- din (občina Lenart itd.).

Strokovno delo v rejništvu se je v letu 1964 izboljšalo, ker so posebno centri za socialno delo pričeli razvijati nekatere sodobnejše oblike in metode ter analitično delo na tem področju. Izboljšati pa bo še potrebno pravilno razmeščanje otrok v rejništvo, izbiro rejnikov, kakor tudi vsklajevanje odnosov med otroki, starši in rejniki. Na novo bo potrebno uvesti tudi evidenco rejništva. Zato bo nujno, da bodo delali na področju rejništva šolani socialni delavci, ki bodo s pravilnimi metodami pritegovali k sodelovanju tudi večje število prostovoljnih socialnih delavcev.

Sekretariat bo v letu 1965 v tem smislu usmerjal rejništvo v SR Sloveniji.

Mladoletni prestopniki

V letu 1964 je Republiški sekretariat v skladu s predpisi usmerjal obravnavanje vzgojno zanemarjene mladine in mladoletnih prestopnikov. Predvsem je skrbel za izvajanje vzgojnih ukrepov v SR Sloveniji.

Po še nepopolnih podatkih so bili v letu 1964 izrečeni naslednji vzgojni ukrepi:

Vrsta ukrepa	Število	%
ukor	125	19
oddaja v disciplinski center	40	6
strožji nadzor	367	55
oddaja v vzgojni zavod	74	11
oddaja v vzgojno poboljševalni dom	65	9
Skupaj	671	100

Sodišča izrekajo največ takih vzgojnih ukrepov nad mladoletnimi storilci kaznivih dejanj, ki za izvrševanje neposredno obvezujejo skrbstvene organe. Skrbstveni organi morajo zato sodelovati s sodniki že v pripravljalnem postopku, izvrševati vzgojni ukrep, predlagati ustavitev ali spremembo vzgojnega ukrepa ter še naprej spremljati mladoletnika. Temu pa skrbstveni organi niso vedno kos. Sodišča še vedno dolgo čakajo na poročila in se zato postopek zoper mladoletnika močno zavleče. O izvrševanju vzgojnega ukrepa nad mladoletnimi storilci kaznivih dejanj sodišča tudi pozneje ne dobivajo rednih poročil.

Poseben problem predstavlja izvrševanje vzgojnega ukrepa glede vsebine dela z mladoletnikom. Skrbstveni organi predvsem poskrbe za mladoletnikovo zaposlitev, manj pa storijo za tiste, ki kažejo motnje osebnosti. Iz sodnih sklepov v letu 1964 je razvidno, da je več kot 25 % mladoletnikov napravilo kaznivo dejanje zaradi motenj osebnosti, zaradi duševne nerazvitosti ali zaradi zaostalosti. Socialni delavci za korektivno delo niso dovolj usposobljeni, ostalega kadra (pedagogo, psihologov) pa ni manjkije. Strokovno delo je bilo zlasti pomanjkljivo tam, kjer ni centra za socialno delo. V občinah, ki nimajo centra za socialno delo, ima le občina Maribor-Tabor sistemizirano in zasedeno delovno mesto za delo z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj. Skrbstveni organi si prizadevajo, da bi izvrševali vzgojne ukrepe s pritegnitvijo zunanjih sodelavcev, ki imajo izkušnje za delo s tako mladino. Zunanjih sodelavcev se poslužujejo zlasti tiste občine, ki imajo večje število mladoletnikov pod strožjim nadzorstvom (od 20 - 90 mladoletnikov). Takih občin je v Sloveniji 35.

V 1964 letu je bilo največ (okoli 270) vzgojnih ukrepov strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, najmanj (okoli 15) pa strožjega nadzorstva druge družine. Kaže, da je ta oblika najmanj proučena. Skrbstveni organi zatrjujejo, da je težko dobiti primerno družino zaradi stanovanjske stiske in da je malo mladoletnikov, za katere bi bil ta vzgojni ukrep uspešen. V teh primerih predlagajo zavodski vzgojni ukrep.

Za usmeritev razvoja disciplinskih centrov v Sloveniji je sekretariat pripravil predlog programa za njihov razvoj. Program je bil prilagojen območju sodišč v SR

Sloveniji. Na osnovi programa so občinske skupščine proučile organizacijske možnosti za ustanovitev disciplinskega centra na svojem območju.

Čeprav je bilo usposobljenih v Sloveniji do konca 1964 leta 15 disciplinskih centrov za oddajo mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, so v glavnem le mariborska sodišča izrekala ta vzgojni ukrep (v Ljubljani so bili izrečeni 4 vzgojni ukrepi), ostala sodišča pa niso izrekla nobenega takšnega ukrepa.

Velike težave imajo skrbstveni organi pri izvrševanju zavodskega vzgojnega ukrepa. Vzgojni zavod v Mekinjah zaradi neprimernih prostorov in drugih pomanjkljivosti ter premajhnega števila potrebnih kadrov, ne more učinkovito opravljati svoje funkcije. Zaradi tega mladoletnikov ni bilo mogoče oddati v navedeni zavod. Položaj v drugih vzgojnih zavodih ni nič boljši. Sedanji kadri niti po strokovni izobrazbi, niti po številu ne ustrezajo. Zato težko govorimo o vzgojnem delu, marveč gre izključno za nadzor in še ta je pogosto pomanjkljiv.

Velik napredek v letu 1964 pomeni dograditev prehodnega mladinskega doma v Ljubljani z zmogljivostjo 70 otrok. Ta zavod opravlja funkcijo diagnosticiranja in triaziranja otrok in mladoletnikov motenih v duševnem razvoju iz vse Slovenije. Prejšnji dom na Kodeljevem je lahko sprejel le 30, zaradi izrednih potreb pa je moral sprejeti tudi do 50 gojencev. Poleg tega ima ta dom sedaj dobro urejeno sprejemališče za pobegle otroke iz različnih krajev Slovenije in drugih republik ter držav. V letu 1964 je Prehodni mladinski dom v Ljubljani obravnaval več kot 600 pobeglih otrok. Urejeno sprejemališče ima še Maribor pri zavodu za socialno delo občine Center. V njem so obravnavali okoli 400 otrok. Manj urejeno je sprejemališče v Celju, ničesar pa nimajo v Kopru. V letu 1965 bi bilo nujno potrebno urediti mladinsko sprejemališče v Celju in Kopru. Evidenca o izvrševanju vzgojnih ukrepov še ni urejena in je skrbstveni organi ne vodijo oziroma jo vodijo zelo neenotno.

Osnovno skrb za uspešno izvrševanje ukrepov je sekretariat posvetil usposobitvi kadrov. Republiški sekretariat za socialno varstvo je organiziral 2 seminarja za socialne delavce in pedagoge, ki delajo v mladinskih centrih ter za mladinske sodnike. Udeleženci so bili seznanjeni s položajem in delom z mladoletniki v smislu novel kazenske zakonodaje, z organizacijo in osnovnimi načeli ter metodami v delu z mladoletniki v disciplinskem centru.

Za spoznavanje in zaradi koordinacije izvajanja disciplinskih ukrepov v SR Sloveniji je sekretariat izvedel 3 posvetovanja organov socialnega varstva in sodstva na posameznih območjih.

Pri Republiškem sekretariatu za socialno varstvo deluje tudi komisija za izvajanje določil mladinske kazenske zakonodaje, v kateri so predstavniki posameznih republiških organov in zavodov.

V letu 1964 je Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS pri pripravljanju

zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov sodeloval z republiškim sekretariatom za pravosodno upravo, za notranje zadeve, za šolstvo, s kriminološkim inštitutom pravne fakultete, z zvezo prijateljev mladine Slovenije, zvezo mladine Slovenije in drugimi. Gradivo je bilo obravnavano na več področnih posvetovanjih in na dveh širših republiških posvetovanjih. Komisija za pripravo zakona je teze predložila v obravnavavo odboru za splošna in upravna vprašanja Izvršnega sveta skupščine SRS. Zakonodajni odbor socialno zdravstvenega zbora skupščine SR Slovenije je o tezah razpravljal ter sklenil, da je treba v začetku leta 1965 izdelati osnutek zakona, o katerem naj razpravljajo pristojni republiški organi.

O izvrševanju vzgojnih ukrepov strožjega nadzorstva skrbstvenega organa, druge družine in staršev ter o oddaji mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v disciplinski center je bilo izdelano poročilo za razdobje od 1. I. 1960 do 31. 12. 1963 ter poslano v vednost republiški skupščini, njenemu izvršnemu svetu in nekaterim republiškim organom.

Za uspešno izvrševanje vzgojnih ukrepov bo moral republiški sekretariat v letu 1965 storiti naslednje:

- še nadalje bo moral usmerjati in strokovno pomagati organom socialnega varstva pri izvrševanju vzgojnih ukrepov zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj, zlasti pri programiranju in organizaciji mreže disciplinskih centrov;
- načrtno in sistematično bo moral proučevati izvrševanje posameznih vzgojnih ukrepov, ki jih izrekajo sodišča nad mladoletnimi storilci kaznivih dejanj (vse tri vrste strožjega nadzorstva in oddaja mladoletnika v disciplinski center) ter predlagati ukrepe za izboljšanje stanja;
- proučevati bo moral vsebino in metode dela za izvrševanje vzgojnih ukrepov strožjega nadzorstva in pošiljanja mladoletnikov v disciplinski center ter preventivni efekt teh ukrepov;
- izdati bo moral usklajena navodila za uvedbo evidence o kazenskih sankcijah za mladoletnike.

Otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju

V letu 1964 je Republiški sekretariat za socialno varstvo intenzivno spremljal potek kategorizacije ter strokovno in organizacijsko neposredno sodeloval. Poročilo, ki je dopolnilo informacijo o izvajanju kategorizacije z najnovejšimi podatki, je predložil Izvršnemu svetu.

Rezultati o izvajanju kategorizacije resno zahtevajo čim hitrejšo rehabilitacijo kategoriziranih otrok. Do 31. 12. 1964 je bilo od 13 650 za kategorizacijo prijavljenih otrok pregledanih 10 010. Od teh je bilo kategoriziranih 6 410. V priprav-

ljalnem postopku ali pa na teamskih konferencah je bilo izločenih 3 600, ker niso spadali v kategorizacijo. Pri teh je šlo za motnje osebnosti zaradi okolja, v katerem živijo, zaradi socialne okvarjenosti in za zavedene ali čustveno motene osebnosti. Iz dosedanjega poteka kategorizacije je razvidno, da je kategoriziranih že okrog 70 % za kategorizacijo prijavljenih otrok. Pripomniti je treba, da predstavlja število 13 650 za kategorizacijo prijavljenih le nekaj nad 2,5 % od celotne populacije v starosti od 5 - 19 leta. To število zdaleč ne dosega evropskega povprečja, ki znaša 10 %

Po tem povprečju je v SR Sloveniji 44 274 takih otrok. V primerjavi s tem ocenjenim številom je bilo prijavljenih za kategorizacijo le 30 %, kategoriziranih 14 %, na rehabilitaciji pa je le 7 %.

V letu 1964 je bila v SR Sloveniji na priporočilo Stalne konference za rehabilitacijo invalidnih oseb Slovenije, Republiškega zavoda za socialno zavarovanje in Republiškega zavoda za zaposlovanje delavcev uvedena nova evidenca o kategorizaciji, rehabilitaciji in zaposlovanju kategoriziranih otrok in mladine.

Prejšnje podatke so zbirale razne službe brez enotnih kriterijev in zato podatki niso dali celotnega pregleda nad kategoriziranimi in rehabilitiranimi otroki z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Evidenco o zaposlovanju otrok in mladine dotlej sploh ni bilo. Skupaj z zainteresiranimi republiškimi organi je bila sprejeta evidenca z obrazci in navodila, ki sedaj omogočajo posameznim službam usklajeno in kontinuirano vodenje opravil. Že prej je sekretariat priredil po okrajih 1-dnevne seminarje, katerih so se udeležili vsi referenti občinskih skupščin.

Pri republiškem sekretariatu je tudi v letu 1964 delovala republiška komisija za izvajanje kategorizacije, ki jo sestavljajo predstavniki republiških sekretariatov in zavodov. Komisija je sprejela vrsto ukrepov za uspešnejše in strokovnejše izvajanje kategorizacije.

Komisija za pripravo priročnika, ki bo služil komisijam za kategorizacijo, je v letu 1964 pripravila gradivo za priročnik, ki bo že v letu 1965 dotiskan.

Pri sekretariatu deluje tudi strokovna komisija za kategorizacijo II. stopnje. V letu 1964 je imela 12 sej, na katerih je reševala pritožbe zoper odločitve organov I. stopnje občinskih skupščin glede uvrstitve otrok v posamezne kategorije.

V letu 1964 se je sekretariat podrobneje seznanil s problemi kategorizacije v 32 občinskih skupščinah in z nasveti pospeševal izvajanje kategorizacije. Organiziral je tudi 5 sektorskih sestankov o problemih pri izvajanju kategorizacije in sodeloval pri organiziranju dopolnilnega seminarja za izpopolnjevanje psihologov, ki delajo po komisijah za kategorizacijo. Seminarja se je udeležilo 54 psihologov.

Analiza dosedanjega dela pri kategorizaciji je pokazala, da je potrebno za po -

globljeno delo strokovnih komisij zbrati čim več uporabnih podatkov o obravnavanem otroku. Osnovne žole so doslej predlagale celo do 50 % takih otrok, ki ne sodijo v kategorizacijo. Da bi učiteljem pomagali pri tem delu, je sekretariat zbral prispevke priznanih strokovnjakov, v katerih iz različnih strokovnih vidikov obravnavajo motenega otroka. Vsi ti prispevki bodo v letu 1965 izšli v brošuri »Pomoč učiteljev osnovnih šol otrokom, motenim v telesnem in duševnem razvoju« v nakladi 3 500 izvodov.

V zvezi z opisanimi rezultati, problemi in začetim delom bo moral sekretariat v letu 1965 opraviti naslednje:

- kategorizacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju je potrebno pospešiti in čimprej dokončati ter preiti na tekočo kategorizacijo. Potrebno je opraviti strokovno sistematično izbiro in selekcijo vseh otrok, ki pridejo v poštev za kategorizacijo. Da bo to delo uspešno opravljeno, je potrebno ustrezno strokovno gradivo za detekcijo predšolskih otrok, zlasti pa so potrebni strokovni seminarji pri občinskih skupščinah;
- rehabilitacijo kategoriziranih otrok je potrebno reševati vzporedno s kategorizacijo. Sekretariat bo pri tem upošteval, da morajo biti temelj načrtov realne potrebe, ki jih bo ugotovil pregled števila otrok motenih v telesnem in duševnem razvoju (s pomočjo kategorizacije). Upoštevat je treba vrsto prizadetosti (kategorije) ter mnenje in predloge strokovnih komisij. Na teh pokazovavcih naj temelji plan izgradnje objektov, nabave in opreme ter formiranje ustreznih kadrov.

Domsko varstvo

Zaradi razvijanja drugih varstvenih oblik, predvsem pa zaradi visokih oskrbnih v zavodih za otroke, je v letu 1964 v domskem varstvu le 3 % otrok pod družbenim varstvom. Tako imamo sedaj v Sloveniji le 2 otroška doma s skupno kapaciteto 105 ležišč, pred 10 leti pa smo jih imeli 15. Take odnose do vzdrževanja in ustanavljanja domov ni povzročilo samo upadanje potreb, temveč tudi pomanjkljivo sodelovanje občinskih skupščin. Zato bo potrebno v prihodnjih letih vplivati na skladno razvijanje eventualnih novih domskih kapacitet za otroke in mladino.

Za proučevanje in obravnavanje vprašanj s področja varstva otrok in družine je bila v letu 1964 pri republiškem sekretariatu ustanovljena stalna komisija za varstvo otrok in družine. Komisija je imela v tem letu 3 seje in je temeljito proučila in dala svoje pripombe k tezam in k osnutku temeljnega zakona o skrbništvu.

Skrb za starejše osebe

Vprašanje gerontologije proučujemo in rešujemo dokaj dosledno po programu, ki je bil sprejet pred nekaj leti. V letu 1964 je socialno-zdravstveni zbor Skupščine SRS obravnaval informacijo o problemih starejših ljudi, ki jo je predložil republiški sekretariat in sprejel koncept dolgoročnega programa za razvoj gerontološko-geriatриčne dejavnosti. Poleg tega je sekretariat s strokovno analizo o stanju domov za starejše ljudi še posebej vsestransko osvetlil to vprašanje in nakazal nadaljnji razvoj te oblike varstva starejših ljudi.

V občinah in krajevnih skupnostih ta vprašanja še ne rešujejo v širšem merilu, čeprav so se ponekod že tudi lotevali nekaterih analiz o stanju posameznih skupin ostarelih občanov, npr. kmetov. Centri za socialno delo postopno prevzemajo od občinskih organov socialnega varstva tudi te naloge, vendar se v glavnem omejujejo na urejanje vprašanj materialne preskrbe socialno ogroženih, nastanitve v domovih ipd. Izjema sta le Center za socialno delo v občini Ljubljana-Center in Zavod za socialno delo v Mariboru, kjer so globlje analizirali življenjske pogoje starejših občanov in iščejo ustrezne oblike reševanja.

V krajevnih skupnostih se ukvarjajo z nekaterimi vprašanji starejših prebivalcev posebne komisije krajevnih skupnosti, organizacije Rdečega križa, Društva upokojencev in Zveze borcev, toda med njimi ni zadostnega sodelovanja.

Pomoč na domu

Vprašanje služb za pomoč pri oskrbi in negi starejših ljudi je nedvomno najbolj pereče. Vzroki so predvsem v naraščanju osamljenih starih ljudi, zaposlenosti svojcev, pomanjkanju zavodskih kapacitet itd. Z organiziranjem prostovoljne pomoči se ukvarja predvsem organizacija Rdečega križa, ki usposablja v ta namen tudi kadre. V vaseh je občasna sosedska pomoč edina oblika skrbi za ostarele in onemogle kmete. S spreminjanjem strukture kmečkega prebivalstva pa ta pomoč slabi. V letu 1964 je naredil Rdeči križ poizkus, kako pritegniti k tem nalogam tudi mladino. Po tej akciji, ki jo je finančno podprl tudi republiški sekretariat, je sodelovalo 163 krajevnih organizacij, pomoč pa je dobilo 4 500 starih ljudi. Ta način preventivnega dela bo potrebno razvijati tudi v bodoče. V krajevnih skupnostih so nujno potrebne organizirane službe s stalnim kadrom. Pri nastajanju teh služb je mnogo problemov, ki jih bo treba proučiti v letu 1965.

Stanovanja za starejše ljudi

Vsa skrb za stanovanja starejših ljudi leži na občini. Sekretariat je tudi v letu 1964 ugotavljal, da se 4 % sredstva od pokojnin, ki so se stekala v stanovanjske sklade, niso uporabljala namensko, t.j. v korist upokojencev.

Zaradi vedno večjega števila starejših oseb, ki žive same, bo nujno potrebno upoštevaty to skupino prebivalcev pri projektiranju novih stanovanjskih blokov in naselij. Financiranje graditve teh stanovanj in subvencioniranje ekonomskih stanarin, so vprašanja, ki jih bo potrebno reševati vzporedno z novo politiko graditve stanovanj.

Nastanitev v drugih družinah

Organi socialnega varstva imajo pregled samo za tiste osebe v individualni oskrbi, za katere plačujejo mesečno oskrbnino. Gre predvsem za osebe na podeželju, katerih je bilo v letu 1964 nekaj nad 1 000. Za razvijanje te oblike varstva starejših ljudi so bili do sedaj na podeželju mnogo ugodnejši pogoji, kakor v mestu, kjer je vedno manj družin, ki bi se poleg lastne zaposlitve mogle ukvarjati še z oskrbo tuje osebe. Zaradi spreminjanja strukture prebivalstva na vasi, pa tudi tu v prihodnje ne bo mogoče računati na povečanje te oblike skrbi za starejše in osamele ljudi.

Domovi za starejše ljudi

Ob anketiranju domov (februar 1964) je bilo v Sloveniji 31 domov s 3 100 stanovalci. Od teh je bilo 2 379 starih nad 60 let, kar pomeni, da je bilo tedaj v domovih 1,25 % vsega prebivalstva SR Slovenije te starosti, 721 oseb ali 23,25 % vseh stanovalcev domov je bilo mlajših od 60 let, 53 stanovalcev celo v starosti od 18 do 30 let.

Glede na oceno nujnih potreb (3 %) in na trenutno stanje, bi morali povečati kapacitete za 2 712 postelj.

V letu 1964 se kapacitete domov niso povečale, temveč še zmanjšale. Pogorel je dom v Idriji in se del stanovalcev tega doma stiska v zasilnih prostorih, ostale so raznestili po drugih domovih in s tem utesnjenost še povečali. Konec leta 1965 bo vseljiv prvi sodobni dom za upokojence v občini Ljubljana-Center. Zaradi naraščanja potreb se je povečalo zanimanje za gradnje te vrste tudi v nekaterih drugih občinah.

Z graditvijo sodobnih domov za upokojence bomo lahko pristopili k diferenciaciji stanovalcev. V sedanjih domovih je namreč preko 42 % lažje in težje duševno

prizadetih oskrbovancev ter 331 (10,67 %) oseb z asocialnimi razvadami, ki neugodno vplivajo na počutje ostalih stanovalcev. V letu 1964 so se začele pripraviti za adaptacijo bivše gospodinjske šole v Mali Loki pri Trebnjem, kjer bo prostora za cca 90 duševno prizadetih oskrbovancev. V dom za duševno prizadete in psihopatske osebnosti se spreminja po strukturi stanovalcev tudi dom v Impoljci. Na povečanju kapacitet za duševno abnormne in asocialne osebe so zainteresirani tudi drugi organi (bolnišnice za duševne bolezni, Sekretariat za pravosodje in Sekretariat za notranje zadeve). Zato bo potrebna v letu 1965 skupna akcija za postopno ureditev tega vprašanja.

Občinske skupščine so v letu 1964 za popravila domov dodelile malo sredstev in so bila opravljena le nekatera nujna dela iz lastnih sredstev domov. Republiški sklad za socialne ustanove je prispeval k temu 22 milijonov dinarjev. Minimalni izračun za etapno ureditev vseh 31 domov vključno z dograditvijo ali ureditvijo stanovanj za osebe pa je pokazal, da bi bilo potrebno za vsa ta dela okoli 1,5 milijarde.

Posebno pereče je vprašanje osebja, ki ne ustreza niti številčno niti po strokovni usposobljenosti. Za novi kader bodo ustvarjeni solidni pogoji za izobraževanje šele z delovanjem geriatričnega centra na Bokalcah. Ustanovitev centra je nujno potrebna tudi s stališča naših sedanjih in bodočih potreb v SR Sloveniji.

Oskrbni stroški so v letu 1964 naraščali in se prilagajali gibanju cen živilom in dohodkom osebja. Ob koncu leta 1964 je bila dnevna oskrba za pomične stanovalce okoli 800 - din, za ležeče pa okoli 1 100 - din. V zvezi s ceno za oskrbo ni jasno vprašanje stroškov za razširjeno reprodukcijo, kar bo potrebno v letu 1965 posebej proučiti.

Delo in razvedrilo

Ustrezno delo oziroma razvedrilo je za starega človeka važna življenjska potreba. Pri tem imajo pomembno vlogo klubi za upokojence.

V letu 1964 je bilo ustanovljenih 10 klubov, tako da deluje danes v Sloveniji 22 klubov. Za ureditev njihovih prostorov je sklad za socialne ustanove prispeval 17,5 milijonov. Čeprav je v delovnih programih klubov na prvem mestu organizacija razvedrila, se ukvarjajo tudi že z različnimi uslužnostnimi dejavnostmi na brezplačni osnovi ali za plačilo. Delo v klubih je sekretariat posebej proučeval in organiziral v Mariboru poseben seminar o oblikah dejavnosti.

Delo na študijskih projektih

V letu 1964 je bila izdelana študija o opremljenosti stanovanj in domov za starejše ljudi in o različnih ortopedskih pripomočkih za težje pomične osebe. Študija je na-

daljevanje študije o ureditvi naselij in krajevnih skupnosti glede na potrebe starejših prebivalcev. V načrtu je še izdelava študije o stanovanjih in domovih za starejše ljudi, ki bo izdelana v letu 1965, in sicer s finančno podporo sklada Borisa Kidriča, Republiškega sekretariata za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve in Sklada za socialne ustanove. Celotno gradivo bo nato izdano kot priručnik in priporočilo občinskim skupščinam in različnim strokovnim delavcem za delo na tem področju.

Ostareli kmetje

S to problematiko je sekretariat že v letu 1963 seznanil vse pristojne republiške in občinske organe. V letu 1964 so obravnavali ta vprašanja odbori Izvršnega sveta in odbori skupščine SRS. Sekretariat ugotavlja, da se razslojevanje vasi nadaljuje; ob analizi leta 1962 je bilo npr. v občini Sežana 436 kmetij, na katerih je tedaj živelo 566 večinoma ostarelih in za težko kmečko delo nesposobnih ljudi, konec leta 1964, torej po dveh letih pa kaže ponovna analiza 818 kmetij s 1 262 ostarelimi prebivalci. Razumljivo, da se ob tem stanju večja tudi število akutnih socialnih problemov.

Glede izvajanja naših priporočil ugotavljamo, da se je veliko število občinskih skupščin resno lotilo tega vprašanja. Pri tem so ponovno ugotavljali, da je za večje število teh kmetov plačevanje davkov dokajšnje breme oziroma da so že prenehali plačevati svoje davčne obveznosti. Zaostanki zajemajo vse oblike davka. Iz evidence zdravstveno zavarovanih je razvidno, da se večje število teh kmetov ob uvedbi zdravstvenega zavarovanja leta 1960 ni prijavilo, ker ne zmorejo prispevka. Problemi postanejo pereči tedaj, ko zbolijo in je treba plačati stroške zdravljenja. Tedaj morajo reševati primere socialno varstveni organi.

To so vzroki, da so občinske skupščine poskusile z znižanjem davčne odmere zlasti v višinskih predelih, kar je predpisal tudi novi zakon o prispevkih in davkih občanov. Toda ta ukrep ni dosti koristil tistim, ki že dotlej zaradi nesposobnosti za delo niso zmogli davkov in se z delom niti preživljati niso mogli. Takih primerov, ki premejjajo stalno denarno pomoč, je v SR Sloveniji po evidenci občinskih organov socialnega varstva 1 574. Za kmete v nižinskih predelih je uvedlo 25 občinskih skupščin preživninsko varstvo s posebnimi odloki. To varstvo uživa za sedaj le 194 kmetov. Tako majhno število užívalcev je posledica dolgotrajnega razlastitvenega postopka. Nekatere občinske skupščine odlašajo s plačevanjem preživnin in je ostal odlok le na papirju.

Iz navedene problematike je potrebno izločiti probleme ostarelih kmetov - borcev. Njihovi socialni problemi so se začeli reševati v letu 1964 posebej, intenzivno in uspešno.

Vprašanje dodatne pomoči in preskrbe v primeru onemoglosti ali bolezni, še vedno ni zavzelo organiziranih oblik in je prepuščeno iniciativnosti krajevnih činiteljev. To vprašanje je enako pereče, kakor materialna preskrba, spada paprvenstveno v pristojnost organov socialnega varstva. Zato mu bo treba posvetiti v prihodnjem letu posebno skrb.

Skrb za določene skupine odraslih oseb

Skrbnišтво za odrasle

V letu 1964 je sekretariat začel analizirati stanje na tem področju. Po popisu ob koncu leta je v Sloveniji pod skrbništvom 2 489 odraslih oseb. Med temi je 1 433 oseb, ki jim je bila s sodno odločbo popolnoma odvzeta poslovna sposobnost, ostalim je bila odvzeta poslovna sposobnost le delno. Skrbništvo za odrasle še ni zajelo vseh tistih oseb, ki so tako nesposobne skrbeti zase, da bi jim bil potreben stalen skrbnik. Temu je predvsem vzrok nerazvitost službe socialnega varstva in premajhna seznanjenost skrbstvenih organov s problemi na terenu. Glede na strukturo po starosti je anketa ugotovila, da je med starejšimi ljudmi sorazmerno več oseb (nad 60 let - 31 %), ki jim je potreben skrbnik, kot pa med mlajšimi osebami, ker so duševne bolezni pri starejših ljudeh pogostejše.

Večina odraslih oseb pod skrbništvom je samskih, ker so mnogi med njimi duševno abnormni že od rojstva. Zato je po poklicni strukturi 25 % oseb brez poklica. Velika večina oseb, ki so imele pred nastopom bolezni svoj poklic, ga zdaj ne more več opravljati, 10 % teh oseb pa živi sploh v bolnišnicah za duševne bolezni ali v domovih za odrasle.

Preživljanje odraslih oseb pod skrbništvom je precejšnje breme za svojce, pa tudi za družbeno skupnost, saj jih je le 99 (4,5 %), ki se v celoti preživljajo z lastnim delom. Podatki občinskih skupščin kažejo, da je bilo v mesecu juniju 1964 porabljenih za te osebe v naši republiki 21 milijonov 916 tisoč dinarjev.

Civilni invalidi

Večina civilnih invalidnih oseb (to je takšnih, ki so invalidne od rojstva ali s kasneje pridobljenimi fizičnimi okvarami) se vključuje v normalni delovni proces in živi v normalnih življenjskih razmerah. Med njimi je nekaj odstotkov takšnih, ki zaradi invalidnosti ne dosežajo delovnih norm, čeprav delajo na ustreznih delovnih mestih. Zato je pri njih vedno vprašanje njihove zmogljivosti glede na zahtevnost delovnega mesta, vprašanje nagrajevanja in primernih dohodkov za osnovno preživljanje. Med civilnimi invalidi so tudi takšni, ki potrebujejo pomoč

družbe, ne le pri rehabilitaciji, ampak tudi pri oskrbi in negi (paraplegiki ipd.)

Za take invalidne osebe, ki te pomoči nimajo zagotovljene v domačih razmerah, deluje v Ponikvah poseben delovno-zaščitni zavod. Dosedanje izkušnje tega zavoda so pokazale, da je taka institucija nujno potrebna kot socialni zavod prehodnega značaja, v katerem pa bi bilo potrebno razliko med delovno storilnostjo in z njo povezane osebne dohodke in med stroški ustrezne življenjske ravni dodajati iz družbenih sredstev. Razen tega je vprašanje, če je primerno koncentrirati najtežje invalide, kako jim v zavodu omogočiti pravico do dela, lastne družine itd.

Te probleme bo v letu 1965 obravnavala že začeta študija, ki bo nakazala ustrezne rešitve.

Alkoholiki

Organi socialnega varstva so se tudi v letu 1964 veliko ukvarjali s posamezniki, kakor tudi z družinami alkoholikov. Leta 1959 so organi za socialno varstvo registrirali 2 221 oseb, ki so zaradi kroničnega alkoholizma ogrožale sebe in svoje okolje. V družinah alkoholikov je bilo 4 198 otrok. Podatki za leto 1964 dokazujejo, da je število teh oseb naraslo na 3 516, število otrok, katerih starši so alkoholiki, pa na 5 447. Podatki terjajo podrobnejšo analizo in učinkovite ukrepe.

V letu 1964 smo obdelali to vprašanje z vidika metode dela organov socialnega varstva in centrov za socialno delo ter njihovih izkušenj pri izvajanju sedanjih predpisov in zdravljenja. Gradivo je bilo poslano Republiškememu sekretariatu za pravosodje za skupno poročilo Izvršnemu svetu.

Organi socialnega varstva in centri za socialno delo imajo opraviti predvsem s primeri težjih alkoholikov, kjer je preventivno delo že zamujeno. Zato je mnogo pripomočil za uvedbo obveznega zdravljenja. To pa stanje ne bi izboljšalo, če pred tem ne omogočimo ustreznih kapacitet za zdravljenje in resocializacijo ter ne usposobimo kadre predvsem za delo pri resocializaciji v specialnih zavodih. Posebej bi morali obravnavati tiste osebe, pri katerih se alkoholizem manifestira tudi z antisocialnimi potezami (delinkventnost, delomrzništvo, prostitucija, berčenje itd.). Za te osebe bi se verjetno najbolje obneslo delo z organiziranim nadzorstvom. Z namestitvijo alkoholikov v zavode za resocializacijo, bi vsaj del stroškov za vzdrževanje družine pokrivali z dohodki njihovega dela. Ti zavodi naj bi delovali predvsem kot rehabilitacijski zavodi.

Pomoč odpuščenim po prenehanju kazni

V letu 1964 so odbori za pomoč odpuščenim obravnavali 1 376 oseb. Stanje se v primerjavi z letom 1963 (1 378 primerov) skoraj ni spremenilo. Skupna vrednost materialne pomoči je znašala 6 940 000 - dinarjev.

Osebe prihajajo po pomoč večinoma napodlagi prehodne prijave, čeprav je bilo število tistih brez prijav v letu 1964 še vedno precej visoko (212). To so navadno osebe, ki prihajajo iz okrajnih zaporov, obsojene na krajše zaporne kazni.

Eden izmed najtežjih problemov je še vedno nastanitev in zaposlitev odpuščenih oseb brez stalnega bivališča oziroma brez stanovanja. V letu 1964 je sekretariat v sodelovanju s kriminološkim inštitutom pričel proučevati možnost ustanovitve prehodnih domov za odpuščene obsojence, ki po odpustitvi iz zapora nimajo stanovanja.

Rezultati raziskav so pokazali, da pri nas ne bi bilo primerno ustanavljati posebnih domov, ampak bi bila ustreznejša nastanitev v samskih domovih. Za duševno motene odpuščene obsojence pa je nujno potrebno ustanoviti poseben dom z ustreznimi delavnicami, kjer bi delali pod strokovnim vodstvom.

Družbene denarne pomoči

Družbene denarne pomoči so oblika materialnega zavarovanja in zagotovitve socialne varnosti tistim osebam, ki potrebujejo iz objektivnih ali subjektivnih razlogov družbeno pomoč, pa jim ta ni zagotovljena po veljavnih predpisih. V to kategorijo sodijo tudi uživalci do podpore po zakonu o pomoči družinam kadrovcov.

Število žrtev fašističnega nasilja (ki so se prijavile v odprtem roku do decembra 1952) z odmiranjem konstantno pada. Ob koncu I. polletja 1964 je bilo v SR Sloveniji le še 475 uživalcev in 39 souživalcev. Povprečni znesek izplačanih pomoči je bil 4 300 - din na posameznega uživalca, kar daleč zaostaja za realnimi potrebami. Razen teh je določeno število oseb, ki so tudi upravičene do pomoči iz tega naslova, pa se zanje niso mogle potegovati, ker je bil rok že zaprt. Te osebe dobivajo pomoč po odlokih občinskih skupščin. Ta pomoč je največkrat višja od 4 300 - din, ker se občinske skupščine pri teh ravna po potrebi in ne po uredbi.

Število uživalcev pomoči po zakonu o pomoči družinam, katerih hranilci so na odsluženju kadrovskega roka, se vsako leto spreminja. V letu 1964 jih je bilo 478 (leta 1963 - 441) in 257 souživalcev. Povprečna mesečna pomoč je bila po podatkih ob koncu I. polletja 1964 din 7 687 - kar pomeni, da je bila nasproti letu 1963, ko je znašala 8 908 - din občutno nižja. Nimamo sicer podatkov za II.

polletje, vendar sklepamo, da so se ti zneski spričo porasta življenjskih stroškov dvignili.

Stalne denarne pomoči izplačujejo na podlagi posebnih odlokov občinskih skupščin, ki predpisujejo tudi pogoje o upravičenosti do pomoči. Občinska - skupščina na Ljubljana-Center je lani sprejela odlok, ki zagotavlja pravico do prejemanja pomoči v maksimalnem znesku 15 000.- din, če občan izpolnjuje predpisane pogoje.

V letu 1964 je bilo 14 062 stalnih pomoči. Primerjava z letom 1963, ko je bilo 13 318 uživalcev, kaže na ponovni porast. Porast gre predvsem na račun dodatnih pomoči upokojujencem z najnižjo pokojnino. Po poročilih občinskih organov sekretariat ugotavlja, da je bilo prosilcev še precej več, saj so zaradi nezadostnih proračunskih sredstev zavrnili 1 032 prošenj. Povprečna pomoč je bila 4 500.- din mesečno.

O enkratnih denarnih pomočeh še ni podatkov za celo leto 1964. V I. polletju jih je bilo 2 984, povprečna pomoč pa je znašala 8 519.- din. Število teh pomoči se v II. polletju vedno zelo poveča (ozimnica, pomoč za šolanje). Število pomoči v letu 1964 prav gotovo ni bilo manjše kot v letu 1963, ko je prejelo to pomoč 11 686 oseb.

Z uveljavitvijo novega temeljnega pokojninskega zakona in razširitvijo pokojninskega zavarovanja na nekatere nove skupine ostarelih oseb, ki dobivajo danes družbeno denarno pomoč, se bo število uživalcev pomoči v letu 1965 nujno znižalo. Pričakovati pa je večji dotok ostarelih kmetov, preuzitkarjev in kmečkega proletariata. Zato terja celotna problematika temeljitejše analize glede na strukturo uživalcev, upravičenost, možnosti drugačnih rešitev, kakor tudi glede na sredstva, ki naj zagotovijo upravičenim osebam dostojno preživljanje.

DRUŽBENA SKRBE ZA BORCE NOV IN VOJAŠKE VOJNE INVALIDE

Varstvo borcev NOV

V letu 1964 je sekretariat po smernicah IS povečal svojo dejavnost predvsem na reševanje socialnih vprašanj borcev zunaj delovnega razmerja, katerih materialni položaj se je v zadnjih letih občutno poslabšal.

S tem namenom je sekretariat organiziral številne sestanke z upravnimi organi in komisijami za vprašanja borcev pri občinskih skupščinah. Sodeloval je tudi z or-

ganizacijo ZZB NOV Slovenije in občinskimi organizacijami. Pri tem ni le opozarjal na posamezne primere, ampak je pri obravnavanju te problematike tudi operativno posegal v to področje, čeprav je težišče reševanja v komuni.

S tega področja je zbiral podatke in z rezultati analiz seznanjal izvršni svet skupščine SRS. Izdelal je informacijo o materialnem položaju borcev NOV, informacijo o upokojevanju, o priznavalninah in zadevnih občinskih odlokih, o socialnem stanju otrok po vojni umrlih borcev, o stanovanjski problematiki borcev itd. Pri sestavi informacij je sodeloval z Združenjem ZB NOV Slovenije, zlasti pri Informaciji o gnotnem položaju borcev v delovnem razmerju in o posebnem podatku.

S svojimi strokovnimi komisijami je v precejšnji meri prispeval k vsebinski plati popisa borcev, ki je bil opravljen spomladi 1964. Popis članstva zveze borcev je pokazal, da je članstvo številnejše (133.756) kot ga je zajel popis iz leta 1959 (108.906). Svojstvo aktivnega in organiziranega delavca s priznano posebno dobo v dvojnem trajanju ima 57.315 članov. V tem številu je 30.500 borcev s stažem pred 9.9. 1943, pa tudi to število še ni dokončno, ker uveljavlja posebno dobo še veliko članov ZB NOV. S popisom je ugotovljeno, da je od članstva ZB NOV 58.867 zaposlenih, 28.038 upokojenih, 21.073 kmetov, izven rednega delovnega razmerja pa še 25.778 borcev (v zadnjo kategorijo so všteti kmetje, gospodinjje, svobodni poklici ipd.). Porast članstva je vplival na povečanje obsega opravil sekretariata, pogostejših kontaktov z organi in organizacijami itd.

Podatki o socialnem položaju borcev so nakazali probleme borcev v delovnem razmerju, upokojenih borcev in kmetov. Med zaposlenimi borci je bilo v letu 1964 še vedno okrog 13.000 takih, ki so na nekvalificiranih delovnih mestih. Organizacije ZB NOV so vložile precej truda v usposabljanje borcev za doseg kvalifikacije. Kljub temu se stanje ni občutno izboljšalo. Njihov položaj je izboljšal posebni dodatek po zakonu o dodatku za zaposlene udeležence NOV, ki ga je Skupščina SR Slovenije sprejela v aprilu 1964.

Osnova za odmero dodatka je 46.500.- din. Dobiva ga 3.058 borcev. V letu 1964 je bilo za dodatek porabljenih 198 milijonov dinarjev (za dodatek po zveznem predpisu 38 milijonov, po republiškem predpisu pa 160 milijonov), število užitcev dodatka se ne bo bistveno povečalo tudi, ko bo povečana osnova za odmero dodatka, ker se osebni dohodki na splošno nenehno dvigajo.

Z uvedbo republiškega dodatka v letu 1963 se je izboljšal materialni položaj zaposlenih borcev in nedvomno vplival na to, da se število vlog za predčasne upokojitve ni še v večji meri pomnožilo. Predčasno upokojevanje je sicer uveljavljalo v letu 1964 83 borcev več kot v letu 1963 (366 : 449), vendar ne toliko zaradi slabega materialnega položaja, kot iz zdravstvenih vzrokov, izčrpanosti, oslabelosti itd. Do konca leta 1964 je bilo predčasno upokojenih 1.132 borcev.

Konec leta 1964 je sekretariat obravnaval 1 018 predlogov za izjemno upokojitve borcev (po 80. čl. prejšnjega ZPZ), ki nimajo pogojev za predčasno ali redno upokojitve, so pa socialno ogroženi. Sekretariat je predloge predložil Administrativni komisiji IS skupščine SRS, Zvezni administrativni komisiji je bilo poslano v odločanje 798 predlogov.

Priznavalnine

V zvezi s prizadevanji v letu 1963, da se doseže v vseh občinah čim popolnejša pravna osnova za podeljevanje priznavalnin udeležencem NOB, je ugotovljeno, da so občinske skupščine pravno uredile vprašanje priznavalnin bodisi z odloki ali z ustanovitvijo skladov za borce. Odloki v svojih določbah zelo posnemajo sistem invalidskega dodatka. Kljub pomanjkljivostim so odloki pripomogli k zagotovitvi večjih finančnih sredstev za priznavalnine pri občinskih skupščinah. Priznavalnina kot posebna oblika družbene denarne pomoči bo tudi v bodoče zavzemala pomembno mesto v prizadevanjih za uspešno urejanje materialnega položaja borcev NOV. Po opravljeni valorizaciji pokojnin in realizaciji zakona o boričevskem dodatku, bodo številni borci, ki zaradi bolezni, ostarelosti ali iz drugih vzrokov ne bodo dosegali takega osebnega dohodka, ki bi jim zagotovil ustrezne življenjske pogoje. V vseh teh primerih se bo treba posluževati priznavalnin, ki naj v vsakem nujnem primeru omogoči učinkovito ureditev materialnega položaja.

Število občinskih priznavalnin in v ta namen določenih sredstev je v precejšnjem porastu v primerjavi z letom 1963. V letu 1964 so občinske skupščine izplačevale priznavalnino 3 788 borcem, v letu 1963 pa le 1 505 borcem. Tudi glede finančnih sredstev za priznavalnine je bil leta 1964 položaj v občinah ugodnejši. Za občinske priznavalnine je bilo v letu 1964 porabljenih 286.103.869 - din, medtem ko je bilo porabljenih v letu 1963 samo 145.583 000 - din. Rebalansi občinskih proračunov so v znatni meri povečali sredstva za priznavalnine od prvotno določenih.

Podobno je tudi glede priznavalnin podeljenih od okrajnih skupščin in Administrativne komisije IS skupščine SRS. v letu 1963 je dobivalo okrajno priznavalnino 374 borcev, v letu 1964 pa 1 045 borcev, za katere je bilo porabljenih 112.645 000 - din. Znatno so se povečala tudi sredstva in število udeležencev republiške priznavalnine. Republiško priznavalnino prejema 575 borcev in je bilo porabljeno v letu 1964 v ta namen 165.000.000 - din.

Položaj otrok po vojni umrlih borcev

Ti otroci - razen redkih izjem - niso pod posebnim družbenim varstvom in njihovo število stalno narašča. Po vojni je umrlo 2 500 borcev in zapustilo okrog 4 200 o-

trok. Največ družin je z dvema otrokoma - 33 %, s 4 ali več otroki pa 14 %. Slednje družine so socialno najbolj prizadete. Približno 100 otrok je brez obeh roditeljev. V starosti do 15 let je 2 100 otrok (do 7 let starih je 200 otrok). Najtežje socialne probleme rešujejo občinske skupščine z družbenimi denarnimi pomočmi in štipendijami.

V glavnem živijo otroci po vojni umrlih borcev v družinah z dohodkom 6 000 din na člana gospodinjstva (46 %), izjema so otroci z družinskimi dohodki nad 10 000 din (25 %).

Eden od ukrepov v letu 1965 bo podeljevanje priznavalnin tem otrokom v znesku, ki jim bo omogočilo tako življenje, kot ga imajo njihovi vrstniki. Organi socialnega varstva na občinah, zlasti centri za socialno delo so te naloge že sprejeli kot eno izmed pomembnih nalog v letu 1965.

Stanovanjsko vprašanje borcev

Sekretariat je v letu 1964 spremljal reševanje stanovanjskih vprašanj borcev s posebno pozornostjo. Zadnji podatki v decembru 1964 dokazujejo, da je v SRS še vedno 3 270 borcev brez stanovanj oziroma brez ustreznih stanovanj in da je med njimi 1 248 borcev zunaj delovnega razmerja. Največ teh je v Ljubljani (646), v Kopru (214), v Mariboru (146) in v Celju (42). Ostali žive posamič v raznih manjših industrijskih centrih.

Občinske skupščine so leta 1964 določile 1,845 milijonov dinarjev za gradnjo stanovanj borcem zunaj delovnega razmerja, medtem ko so v prejšnjih treh letih vložile v gradnjo le 3 milijarde. Tudi Izvršni svet skupščine SRS je v letu 1964 dal občinam pomoč pri gradnji stanovanj za nezaposlene borce v znesku 378 milijonov dinarjev. S temi sredstvi je bilo v letu 1964 zgrajenih 422 novih stanovanj, ki so jih zasedli borci zunaj delovnega razmerja. Konec leta 1964 je ostalo nerešenih stanovanjskih vprašanj za 826 borcev zunaj delovnega razmerja. S podatki o reševanju stanovanjskih vprašanj zaposlenih borcev ne razpolagamo, predpostavljamo pa, da so delovne organizacije zadovoljile vsaj 500 stanovanjskih potreb. Po tem izračunu je bilo v letu 1964 rešeno manj kot ena tretjina stanovanjskih problemov borcev NOV.

Počasno reševanje in še zmeraj veliko nerešenih stanovanjskih primerov povzroča nezadovoljstvo med borci. Sekretariat smatra, da je treba v prihodnje posvetiti stanovanjskemu vprašanju borcev večjo pozornost in pripraviti občine, da bodo to vprašanje končno rešile v najkrajšem času. Podpreti je treba tudi individualno gradnjo, doseči popust pri komunalnih prispevkih za te gradnje in omogočiti pomoč za adaptacije in predelavo slabih stanovanj.

Varstvo vojaških invalidov

V letu 1964 je sekretariat zavzeto sodeloval z zveznimi organi pri izpopolnitvi invalidskih predpisov in v SR Sloveniji sproti spremljal izvajanje uzakonjenega invalidskega varstva. Veliko pozornost je posvečal utrjevanju še razmeroma novih služb varstva vojaških invalidov pri občinskih in okrajnih skupščinah in vložil dokaj naporov za strokovni dvig kadrov teh organov. S tem namenom je organiziral konference in sestanke za splošno in podrobno obravnavanje invalidskega varstva, konkretno in instruktivno ob revizijah, bazenske seminarje in dajal pismena navodila ter smernice za delo.

Izpopolnjevanje invalidskega varstva

Invalidski prejemki invalidov in njihove pravice se v letu 1964 po obsegu niso spremenile, neznatno se je povečal le invalidski in otroški dodatek.

Na zborih uživalcev invalidskih pravic se redno pojavljajo zahteve za povečanje invalidskih prejemkov, zlasti družinskih invalidnin, ki so nespremenjene že od leta 1946.

Sekretariat je upoštevajoč zahteve v letu 1964 proučeval možnosti za spremembo zakona in dopolnilnih predpisov. Sporazumno z organizacijo ZZB NOV je proučil celotno problematiko in predlagal povečanje osebnih in družinskih invalidnin. Predlagal je tudi spremembo sistema invalidskega dodatka, da bi učinkoviteje rešil problematiko socialno ogroženih uživalcev invalidnin. Cenzus gospodinjskih dohodkov (6 500.- din) že zdavnaj več ne ustreza.

Na odmero dodatka naj bi vplivali le dohodki upravičenca, zakonca, staršev in samskih otrok v skupnem gospodinjstvu, ne pa tudi dohodki in premoženja drugih sorodnikov. Prodajanje ali darovanje zemljišč z namenom pridobiti splošni invalidski dodatek je bilo razširjeno zlasti v tistih predelih, v katerih ni mogoče industrijsko obdelovati zemljišč in se družbeni sektor zanje ni zanimal. Pri odtujitvi zemljišč sorodnikom so morali upravni organi vedno ugotavljati, če so bile odtujitve resnične ali le navidezne.

S predlaganimi spremembami, zlasti z odpravo ali modifikacijo gospodinjskega cenzusa bodo pridobili invalidski dodatek skoraj vsi socialno ogroženi uživalci invalidnin.

Važna oblika invalidskega varstva je ortopedski dodatek, ki po sedanjih predpisih tudi ne ustreza več. Zlasti je neutemeljeno sedanje razlikovanje med bolezenskimi in poškodbenimi invalidi, katere predpis opredeljuje po vzroku namesto po posledicah vojne invalidnosti. Zato je sekretariat predlagal izenačenje pravi-

ce do ortopedskega dodatka in njegove višine za vse amputirance ne glede na vzrok amputacije in izboljšanje sistema in povečanje ortopedskega dodatka za 50 % v vseh stopnjah.

Brezplačnega zdravstvenega varstva - razen osebnih vojaških invalidov - ne uživajo vsi invalidski upravičenci in tudi ne družinski člani osebnih invalidov. Ta pravica je povezana z invalidskim ali otroškim dodatkom, pravico do zdravstvenega varstva ima upravičenec več invalidnin, upravičenec invalidnine po edinem otroku ali po padlem narodnem heroju. Razen tega za družinske invalidske upravičence in družinske člane osebnih invalidov zdravstveno varstvo ni tako obsežno kot ga imajo zavarovanci socialnega zavarovanja. Brezplačno zdravstveno varstvo je torej najvažnejši del invalidskega varstva za tiste invalide, ki nimajo zagotovljenega brezplačnega zdravljenja. To so predvsem tisti, ki zaradi malenkostno presežnih dohodkov ne morejo uveljaviti invalidskega ali otroškega dodatka. Sekretariat je predlagal priznanje brezplačnega zdravstvenega varstva za vse invalidske upravičence in družinske člane osebnih invalidov, ki ga nimajo iz naslova socialnega zavarovanja.

Invalidski upravičenci

Sekretariat je aktivno spremljal varstvo vojaških invalidov tudi pri občinah in okrajih.

V SR Sloveniji je bilo 31.12.1964 31 892 invalidov, in sicer 19 798 družinskih in 12 094 osebnih vojaških invalidov (od tega 10 943 vojnih in 1 151 mirovnih vojaških invalidov). 1 828 težjih invalidov prejema poleg invalidnine še ortopedski dodatek. Splošni invalidski dodatek prejema 5 762 oseb, posebni invalidski dodatek (za šolanje otrok padlih borcev) pa 343 otrok. Otroški dodatek dobiva 392 upravičencev za 675 otrok.

Število osebnih invalidov je v bistvu nespremenjeno že nekaj let. V letu 1964 se je povečalo število predvsem vojaških mirovnih invalidov (66), 72 vojnih pa je šele sedaj uveljavilo invalidske pravice. Močno nazaduje število (za 647) družinskih invalidskih upravičencev. Zmanjšalo se je tudi število upravičencev posebnega invalidskega dodatka (za 290). Upravičencev do otroškega dodatka je le 60 manj kot leta 1963.

Odločno tendenco naraščanja upravičencev splošnega invalidskega dodatka v letu 1964 (350) je sekretariat ugotovil pri osebnih in družinskih invalidih. Vzroki porasta so isti kot leta 1963, to je staranje in zmanjšanje dlovne sposobnosti. Splošni invalidski dodatek je v letu 1964 dobivalo v SR Sloveniji 1 325 osebnih invalidov (11 %), 4 437 družinskih upravičencev (23 %), od vseh upravičencev invalidnin je v Sloveniji 18 % upravičencev SID.

Zdravniške komisije in zdravljenje invalidov v naravnih zdraviliščih

Komisije I. stopnje so v Ljubljani, Mariboru, Kopru, in Gorici, zdravniška komisija II. stopnje pa samo v Ljubljani.

V letu 1964 so prvostopne komisije obravnavale 2 538, drugostopna komisija pa 440 invalidskih zadev. Kriterije pri ocenjevanju stopnje vojne invalidnosti in delanežnosti je sekretariat nenehno usklajeval. V 82 % primerov je izdala drugostopna komisija soglasje k oceni I. stopnje, le v 13 % primerov je bilo mnenje drugačno.

Skoraj 9 % (1 080) vseh vojaških invalidov zahteva ponovni zdravniški pregled zaradi poslabšanja zdravja in s tem povezanega povečanja invalidnosti. Začasnih invalidov, ki morajo vsako leto na pregled je 635.

V letu 1964 je povprečno 62 % invalidov, ki so uveljavljali ponovni zdravniški pregled, doseglo zvišanje odstotka invalidnosti. Komisije so zavrnile 38 % zahtevkov za povečanje odstotka, ker poslabšanje zdravstvenega stanja ni bilo v zvezi z vojno okvaro in vpliva na njeno oceno.

Zdravniške komisije so na pobudo sekretariata proučile predpise o ocenjevanju vojne invalidnosti in o ortopedskem dodatku. Njihove strokovne pripombe je sekretariat upošteval pri predlogih za spremembo in dopolnitev invalidske zakonodaje.

Utrjevanje stališč zdravniških komisij bo tudi v letu 1965 stalna naloga sekretariata.

Zdravniške komisije za klimatsko in topliško zdravljenje vojaških invalidov so v letu 1964 delovale v istih centrih kot leta 1963.

V letu 1964 je bilo na klimatskem zdravljenju 617, na topliškem zdravljenju pa 634 invalidov.

Ortopedski pripomočki in rehabilitacija

V letu 1964 je dobilo ortopedske pripomočke 3 832 vojaških invalidov. Kljub temu, da je bilo naročnikov manj kot leta 1963 (4006) so izdatki za pripomočke znatno višji. V povprečju je veljal vsak pripomoček 17 859 dinarjev, kar je za 3 167.- din več od povprečja v letu 1963.

Za ortopedski pripomoček je 6 invalidov I. stopnje prejelo v uporabo motomo vozilo "Zastava 750".

Nadomestilo pri nakupu motomih vozil je dobilo leta 1964 18 invalidov z amputacijami ali okvarami spodnjih okončin. Nerešenih je ostalo 51 zahtevkov, ker do deljena zvezna sredstva ne zadoščajo za realizacijo uzakonjene pravice invalidov

Za leto 1964 je sekretariat dobil v ta namen le 9 milijonov dinarjev.

Spričo dejstva, da dobijo pri zavodih za socialno zavarovanje delovni invalidi regres za nakup motomega vozila brez težav, je razlikovanje v škodo vojaških invalidov neutemeljeno. Sekretariat je predlagal zveznemu sekretariatu za zdravstvo in socialno politiko, da zagotovi dovolj sredstev za vse upravičence do regresa.

Leta 1964 je bilo na poklični rehabilitaciji le 93 vojaških invalidov; na visokih šolah 38, na višjih šolah 18, na strokovnih šolah 18 in v uku obrti 19. Zanimanje za rehabilitacijo se v letu 1964 pri invalidih ni povečalo, ker se materialni pogoji invalidov za čas rehabilitacije niso izboljšali.

Sekretariat nima podatkov o zaposlitvi rehabilitiranih invalidov. Doslej so upravni organi skrbeli samo za rehabilitacijska mesta, po končani rehabilitaciji pa niso evidentirali zaposlenih invalidov. V letu 1965 bo potrebno tesnejše sodelovanje med centri za rehabilitacijo in zavodi za zaposlovanje, da bo invalidom zagotovljeno ustrezno delovno mesto po končani rehabilitaciji.

Izdatki za varstvo vojaških invalidov

Za invalidsko varstvo v SR Sloveniji je bilo leta 1964 porabljen dinarjev 2.235.263.479.-, kar je za 18 % več kot leta 1963. Od tega je bilo za invalidnine porabljen 2.180.046.006.- din, za materialne izdatke (zdravstveno varstvo, ortopedija, rehabilitacija) pa 555.217.473.- din.

Povprečna osebna invalidnina znaša letno 66 103.- din (12 094 invalidov), družinska invalidnina letno 17 224.- din (19 798 upravičencev, od katerih je 297 užívalcev več invalidnin - po več padlih ali umrlih).

Izdatki za splošni invalidski dodatek znašajo 860.995.400.- din ali povprečno 149 426.- din na užívalca letno. Za posebni invalidski dodatek je bilo porabljen 60.932.528.- din, za otroški dodatek 25.809.124.- din in za ortopedski dodatek 86.531.970.- din. Pri ortopedskem dodatku znaša letno povprečje 47 282.-din. Izdatki za invalidsko varstvo v letu 1965 bodo v SR Sloveniji preseгли 3 milijarde dinarjev.

Invalidi v zamejstvu

V zamejstvu dobiva invalidske prejemke 673 oseb (v Italiji 556, v Avstriji 117). Posebni dodatek ima 43 upravičencev, ortopedski dodatek pa 11. Za invalidske prejemke zamejskih upravičencev v Italiji je bilo leta 1964 porabljen 120.974.967.- deviznih dinarjev, za invalide v Avstriji pa 20.552.507.- deviznih dinarjev.

Italija postopno prevzema vojne pokojnine sedanjih upravičencev po ZVVI, zaradi česar se njihovo število polagoma manjša, medtem ko se število invalidov v Avstriji zmanjšuje le zaradi odmiranja. Služba z zamejci poteka zadovoljivo in v sodelovanju z Zvezo vojnih invalidov NOV v Trstu ter Zvezo koroških partizanov v Celovcu.

Revizija poslovanja organov občinskih skupščin

Sekretariat vodi finančno politiko o uporabi namenskih zveznih sredstev za invalidsko varstvo. Zato je v smislu določb zakona o vojaških vojnih invalidih in pravilnika o načinu izplačevanja invalidskih prejemkov in drugih denarnih prejemkov po ZVVI in o kontroli izdatkov dolžan vsako leto pregledati poslovanje občinskih upravnih organov in ugotoviti zakonitost poslovanja in uporabe sredstev.

V letu 1964 je revizijska služba sekretariata pregledala poslovanje 40 občinskih organov skupaj z okrajnimi upravnimi organi invalidskega varstva.

Družbeno knjigovodstvo, ki je leta 1963 pregledalo tehnično računsko poslovanje v 11 občinah, do jeseni 1964 ni bilo aktivno. Na pobudo sekretariata je v zadnjem tromesečju 1964 pregledalo poslovanje 4 občin.

Pregledi so pokazali, da je bilo poslovanje občinskih organov v letu 1964 zadovoljivo. Ugotovljen je celo določen napredek od leta 1963. Vodenje upravnega postopka je temeljitejše, oblikovno pravilnejše, zbiranje dokazil bolj učinkovito.

ORGANIZACIJA, KADRI IN MATERIALNI POLOŽAJ V SOCIALNEM VARSTVU

Organizacija službe socialnega varstva v občini

Vse naloge s področja socialnega varstva opravlja služba socialnega varstva v občinah in to v 48 upravnih organih in 14 centrih za socialno delo. Delo v upravnih organih je otežkočeno z vidika obsega in globine strokovnega izpopolnjevanja nalog. V nekaterih občinah so upravni organi socialnega varstva razbiti na več sektorjev, kar izredno otežkoča kompleksno spremljanje in reševanje socialnih problemov in potreb in onemogoča vsakršno strokovno socialno delo.

Centri za socialno delo

V skladu s splošnim družbenim razvojem in vse večjo deetatizacijo vseh družbe-

nih in ekonomskih dejavnosti postaja tudi vloga centrov za socialno delo v sedanjem družbenem sistemu vse bolj jasna. Osnovne karakteristike centrov, ki so se povsem izoblikovale v letu 1964, označujejo centre za socialno delo za samostojne samoupravne ustanove, ki pomenijo deetatzacijo socialnega varstva ter so osnovne občinske ustanove za izvajanje polivalentnega socialnega dela in kompleksnega socialnega varstva, nastale kot rezultat sodobne koncepcije socialnega varstva.

V letu 1964 so bili ustanovljeni trije centri za socialno delo. Tako deluje v naši republiki 14 centrov za socialno delo (občine: Kranj, Celje, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Center, Ljubljana-Moste-Polje, Ljubljana-Šiška, Ljubljana-Vič-Rudnik, Maribor-Center, Nova Gorica, Novo mesto, Postojna, Ptuj, Trbovlje, Žalec). V letu 1964 so bili ustanovljeni centri za socialno delo v občinah Ljubljana-Vič-Rudnik, Ptuj in Žalec. Skupno je zaposlenih v centrih 99 delavcev od teh je 34 diplomiranih socialnih delavcev, 20 absolventov Višje šole za socialne delavce, 6 pedagogov in 4 psihologi.

Glede na področje dela centrov za socialno delo obstoja dokajšnja raznolikost. Tako so v nekaterih občinah postopno prenašali izvrševanje posameznih nalog na center, drugod pa so z ustanovitvijo centra nanj takoj prenesli izvrševanje kompleksnega socialnega varstva. Vsi centri za socialno delo v Sloveniji opravljajo vse zadeve, ki se nanašajo na mladoletne osebe po predpisih rodbinske, skrbniške in kazenske zakonodaje. Dalje opravljajo vsi centri vse zadeve v zvezi z družbeno negativnimi pojavi (socialne anamneze za obsojence na prestajalnju kazni, delo z osebami odpuščenimi po prestani kazni, alkoholike, družbeno neprilagojene odrasle osebe itd.) Poleg tega so se vsi centri v Sloveniji že usmerili na izvajanje socialno preventivnih dejavnosti na področju varstva otrok - vključevanje vzgojno ogroženih otrok v vzgojno varstvene ustanove. Nekateri centri za socialno delo so prevzeli tudi že delo v zvezi z odraslimi ogroženimi osebami (Ljubljana-Center, Maribor-Center, Ljubljana-Bežigrad), medtem ko so centri za socialno delo Postojna, Trbovlje in Žalec prevzeli kompleksno socialno varstvo (tudi varstvo borcev NOV).

Zaradi poglobljenega in strokovnega obravnavanja prizadetih oseb, pa tudi zaradi analitičnega dela, narašča število oseb, ki iščejo pomoč v CSD.

Poleg obsežnega dela z individualnimi primeri, to je v primerih, ko državljani ali pristojni organi iščejo pomoč pri centrih za socialno delo zaradi uveljavljanja socialne vamosti, opravljajo centri za socialno delo pomembne operativno analitične naloge: Tako so v letu 1964 programirali vrsto zelo aktualnih analitičnih nalog med katerimi so najštevilnejše s področja otroškega varstva (10), kategorizacije in evidence otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (7), rejništva (6), mladinskega prestopništva (6), varstva otrok socialno prizadetih družin (5), ostareli kmetje (4), ter vrsto drugih, usmerjenih na ožje lokalne in druge pro-

blene (socialno delo v šolah, rezultati vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva, pomoč odpuščenim obsojencem, stanje socialnih podpirancev, oddaja starih ljudi v zavode, pastirški, kadrovske službe v občini in po l.).

Pomenbno vlogo so centri za socialno delo v lanskem letu opravili tudi pri razvijanju socialnega dela v šolah, krajevnih skupnostih, zdravstvenih domovih in gospodarskih organizacijah. Tako je npr. center za socialno delo Ljubljana-Bežigrad izdelal naloge socialnega delavca v šoli in socialne naloge zdravstvenih delavcev ter opredelil vlogo teh institucij in vlogo občinskega centra za socialno delo pri izvajanju socialnega dela. Na osnovi tako izdelanih elaboratov je organiziral ta center že več skupnih razgovorov z organi pravosodja, šolstvom, zdravstvom, delovnimi organizacijami v gospodarstvu in družbenimi organizacijami, kjer so bila izoblikovana dokončna stališča. Vsi centri za socialno delo uspešno razvijajo koordinativno vlogo kot metodo svojega dela, ki pomeni osnovo za uspešno izvajanje socialnega dela v občini.

Delo republiškega sekretariata za socialno varstvo s centri za socialno delo

Glede na težave, s katerimi so se spoprijeli sedaj delujoči centri za socialno delo občine, ki so se odločile za ustanovitev centrov in glede na izvajanje priporočil skupščine SRS o ustanavljanju centrov za socialno delo, je Republiški sekretariat za socialno varstvo v letu 1964 usmeril svojo delo v štiri osnovne smeri:

- pomoč centrom za socialno delo z rednimi posvetovanji z direktorji po določenih in v naprej pripravljenih vprašanjih,
- instruktajni obiski neposredno na terenu,
- pomoč občinskim skupščinam pri ustanavljanju novih centrov za socialno delo in
- obveščanje Skupščine SRS o ustanavljanju in o problemih centrov.

V letu 1964 je sekretariat organiziral 4 posvetovanja z direktorji centrov za socialno delo. Na teh posvetovanjih so sodelovali tudi zastopniki tistih občinskih skupščin, ki se pripravljajo na ustanovitev centra.

Posvetovanja so bila namenjena izoblikovanju družbene vloge centrov za socialno delo in njihovega položaja po sprejemu ustave ter ureditvi pravnega položaja z lastnimi normativnimi akti. Najpomembnejša vprašanja urejanja so zajela predvsem organe samoupravljanja v centrih, odnose med občinskimi sveti za socialno varstvo in centri, programe dela, naloge, vloge strokovnega kolegija, prenosa upravnih zadev na centre, porazdelitev dela po problemih ali teritorialnem principu in še nekatera pomembna vprašanja.

Glede na pomembno vlogo, ki so jo centri prevzeli z analitično obravnavo osnovnih socialnih problemov v občini, je republiški sekretariat v letu 1964 ugotavljal učinkovitost analitičnega dela centrov. Urejal je zlasti najbolj pereča neresena vprašanja centrov, zlasti potrebo po ureditvi enotne organizacije, notranjega poslovanja, enotne evidence in statistike. Ta je pri izdelavi analitičnih nalog in spremljanju socialnih pojavov še zlasti pomembna.

Ugotovitve republiškega sekretariata za socialno varstvo kažejo, da je večina centrov sprejela princip teritorialne porazdelitve dela kot osnovno organizacijsko obliko. Tisti centri pa, ki so sprejeli princip porazdelitve dela po problemih, so posameznim socialnim delavcem naložili skrb za določene krajevne skupnosti. Nastala je potreba, da centri za socialno delo obravnavajo tudi naloge pri razvijanju socialnih dejavnosti in socialnega dela v krajevni skupnosti. Usposabljanje centrov za te naloge je bila v letu 1964 ena izmed pomembnih nalog sekretariata.

Poleg posvetovanj je Republiški sekretariat za socialno varstvo uvedel v letu 1964 tudi instruktajsko delo v centrih za socialno delo. Opravi je več obiskov centrov za socialno delo in obiskal tiste občine, ki so tik pred ustanovitvijo centra. Namen teh obiskov je bil pomagati centrom pri reševanju njihovih dnevnih problemov, občinskim službam pa, ki so pred ustanovitvijo centra pomagati pri pripravih.

Republiški sekretariat za socialno varstvo si je v letu 1964 močno prizadeval pri nadaljnjem ustanavljanju centrov za socialno delo in pri usposabljanju sedanjih za izvajanje kompleksnega socialnega varstva v občini. V letu 1965 bo republiški sekretariat za socialno varstvo še nadalje pojasnjeval vlogo centrov za socialno delo v tistih občinah, kjer so pogoji za ustanovitev centra. Centrom bo tudi v naslednjih letih potrebna stalna pomoč pri prevzemanju kompleksnega področja socialnega varstva, notranje organizacijske ureditve in ureditve enotnega poslovanja.

Socialno delo v krajevni skupnosti

Po podatkih Zavoda za statistiko SRS je v Sloveniji 133 krajevnih skupnosti in 111 komisij za socialna vprašanja z 830 člani. Po sestavi je v teh komisijah 586 žensk in 244 moških. Člani teh komisij so običajno starejši družbeni delavci, ki že vrsto let delajo prostovoljno na socialnem področju, ni pa priliva mlajših kadrov v to delo.

Delo krajevnih skupnosti na socialnem področju je sekretariat v letu 1963 raziskoval v 9 stanovanjskih skupnostih v Sloveniji. V prvi polovici leta 1964 je bila

izdelana analiza navedenih raziskav. Namen republiškega sekretariata je bil spoznati kateri organi in organizacije se ukvarjajo v krajevni skupnosti s socialnimi nalogami in kakšne naloge opravljajo, koliko jim pri tem pomagajo občinske socialne službe in občinski družbeni organi. O izvršeni analizi in ugotovitvah je bilo poslano kratko poročilo Izvršnemu svetu.

V drugi polovici leta 1964 je republiški sekretariat za socialno varstvo izvedel 13 medobčinskih posvetovanj o socialnem delu v krajevnih skupnostih. Na posvetovanjih so sodelovali zastopniki tistih družbenih organizacij, ki imajo v svojih programih tudi naloge socialnega značaja. Dejstvo, da se je posvetovanj udeležilo 820 oseb in sodelovalo v razpravah 240 ljudi, kaže na njihovo aktualnost, potrebnost in dobro vsebinsko ter organizacijsko pripravljenost. Vsebinski del posvetovanj je pripravil sekretariat, organizacijo pa so izvedle pristojne okrajne socialne službe. Po zaključenih posvetovanjih je bilo izdelano obširno poročilo, v katerih je nakazanih mnogo socialnih problemov, ki se pojavljajo na območju republike.

Pri organizaciji posvetovanj o socialnem delu v krajevnih skupnosti je sekretariat pomagal tudi občinam, ki so pripravile taka posvetovanja v občinskem merilu.

V težnji po usposobitvi čim več sodelavcev v občinah sta bila izvedena dva nadaljevalna seminarja (OLO Koper in Maribor) za organizatorje socialnega dela v krajevni skupnosti. Skupaj se je seminarjev udeležilo 74 oseb. Republiški sekretariat je pomagal pri programih, organizaciji in izvedbi seminarjev v nekaterih občinah, ki so organizirale seminarje za člane socialnih komisij v krajevnih skupnostih (Trebneje, Ljubljana-Center).

Komisija za krajevne skupnosti pri Republiškem sekretariatu za socialno varstvo je v letu 1964 organizacijsko-političnemu zboru Skupščine SRS predlagala, da je v prvi polovici leta obravnaval problematiko krajevnih skupnosti in dal smemice za njihov nadaljnji razvoj skladno z določbami ustave.

V letu 1965 bo Republiški sekretariat za socialno varstvo spremljal nadaljnji razvoj socialnega dela in socialnih dejavnosti v krajevnih skupnostih in preko občinskih socialnih služb, zlasti centrov za socialno delo vplival na njihov razvoj. V republiki bo sodeloval z vsemi prizadetimi družbenimi organizacijami in strokovnimi službami zaradi pospeševanja razvoja socialnega dela v krajevnih skupnostih.

Poseben problem pomeni prostovoljno socialno delo v krajevnih skupnostih. Podatki republiškega zavoda za statistiko kažejo, da je v 25 krajevnih skupnostih organizirano prostovoljno socialno delo. Anketa, ki jo je izvedel Republiški sekretariat za socialno varstvo, kaže, da je v Sloveniji 659 prostovoljnih socialnih delavcev. Število aktivnih sodelavcev nazadnje (leta 1959 je sodelovalo samo v svetih pri občinskih ljudskih odborih okoli 1 200 ljudi). Na zmanjšanje aktivnosti

vpliva splošen odnos do prostovoljnega socialnega dela in njegovo nepravilno vrednotenje. Težišče dela pri izbiri kadrov za opravljanje prostovoljnega socialnega dela in njegovo razvijanje spada vsekakor v domeno pristojnih družbenih organizacij in občinskih socialnih služb

Eksperimentalne krajevne skupnosti

Že v letu 1963 je Republiški sekretariat za socialno varstvo prišel s poskusom razvijanja socialnega dela v eksperimentalnih krajevnih skupnostih. Do te odločitve je prišel zato, ker je ugotovil, da si socialne dejavnosti in socialno delo le počasi utirajo pot v krajevno skupnost. V teh skupnostih so osnovni izvajalci delovnega programa občinski centri za socialno delo. Na osnovi elaboratov občinskih centrov za socialno delo je bila izdelana analiza o potrebah v eksperimentalnih krajevnih skupnostih, poročilo in program dela.

V eksperimentalnih krajevnih skupnostih so bila v prvi polovici 1964. leta 4 širša posvetovanja, katerih so se udeležili zastopniki krajevnih skupnosti, komisij za socialna vprašanja, družbenih organizacij in občinskih centrov za socialno delo

V letu 1965 bo poglavitna naloga eksperimentalnih krajevnih skupnosti usposabljanje kadra za socialne dejavnosti in organizacija teh dejavnosti.

Kadri v socialnem varstvu

Odprto pismo Glavnega odbora SZDL Slovenije o široki skrbi za izobraževanje kadrov, ki je bilo sprejeto februarja 1964, je podkrepilo dotedanja prizadevanja Republiškega sekretariata za socialno varstvo, da se odpravi stihijska kadrovska politika v službah socialnega varstva. Vsled tega je sekretariat ponovno analiziral stanje in probleme kadrov v občinskih in okrajnih službah socialnega varstva, v centrih za socialno delo in v republiškem sekretariatu. Analiza je pokazala, predvsem naslednje pomanjkljivosti, ki jih bo potrebno rešiti v letu 1965:

- pomanjkanje koordinacije med vsemi zainteresiranimi činitelji v občinski skupščini pri programiranju, izbiri in štipendiranju kadrov za področje socialnih služb;
- pomanjkljiva sistemizacija delovnih mest predvsem občinskih služb socialnega varstva, kjer opravlja en uslužbenec tudi po štiri različne referate, onemogoča sistematično spremljanje določenih problemov in strokovno opravljanje nalog in delo često zreducira na popolnoma administrativno delo.

delovna mesta so večinoma preizkoma ocenjena, saj je sistemiziranih v službah socialnega varstva okrajnih skupščin 6 %, v občinskih skupščinah 45 % in v centrih za socialno delo 8 % vseh delovnih mest s srednjo ali celo nižjo izobrazbo. Sistemizacija je največkrat prilagojena uslužbencem, ki delajo na posameznih delovnih mestih.

- delovna mesta tudi v primerjavi s sistemizacijo niso povsod zasedena. V službah socialnega varstva je v okrajnih skupščinah zaposlenih 34 %, v občinskih skupščinah 73 % in v centrih za socialno delo 54 % vseh uslužbencev s srednjo ali nižjo izobrazbo;
- slab odziv za polaganje strokovnih izpitov za naziv socialni delavec I., II. in III. vrste je na eni strani posledica neustreznega programa strokovnih izpitov, ki je premalo prilagojen stroki socialnega delavca; na drugi strani pa nov način nagrajevanja ne vleče kadre na polaganje strokovnih izpitov;
- premajhna skrb okrajnih in občinskih organov za redno ali dopolnilno izobraževanje kadrov za področje socialnega varstva.

Za rešitev teh problemov so bila sprejeta stališča in priporočila, ki občinskim skupščinam, Višji šoli za socialne delavce in Republiškem sekretariatu nalagajo konkretne naloge.

Na območju SR Slovenije opravljajo socialno varstveno dejavnost 4 okrajne in 60 občinskih skupščin ter 14 centrov za socialno delo. V teh organih dela skupno 359 strokovnih kadrov (v letu 1963 jih je bilo 336). Število kadrov se je torej povečalo za 17,55 %. Zasedba dosedanje sistemizacije, še bolj pa potrebna izobrazba se le počasi izboljšujeta. Še vedno je v teh službah le 17 (5 %) uslužbencev z visoko in 104 (29 %) z višjo izobrazbo, dočim ima 167 (46 %) uslužbencev srednjo in 71 (20 %) nižjo izobrazbo.

Z večkratnimi priporočili občinskim skupščinam in centrom za socialno delo glede potreb po strokovnih kadrih je sekretariatu uspelo zainteresirati kadre tudi za izredno šolanje na visokih in višjih šolah, kjer je sedaj vpisanih 44 slušateljev, in sicer:

na pravni fakulteti 5, filozofski 4, na Višji šoli za socialne delavce 27, višji upravni šoli 3, na višji pravni šoli 2, višji pedagoški šoli 1 in na višji komercialni šoli 2 uslužbenca.

Strokovno usposobljeni kadri v socialnem varstvu so še mladi, brez velikih izkušenj. Pripravlja in usposablja jih Višja šola za socialne delavce v Ljubljani, ki je bila ustanovljena 1955. leta. Ima oddelke za družbene službe in gospodarstvo.

V letu 1964 pa je bil odprt še oddelek za kadre v socialnem zavarovanju. Doslej je diplomiralo 195 socialnih delavcev, absolventov pa je 125. Število slušateljev

iz leta v leto narašča. V šolskem letu 1964/65 se je prijavilo v I. semester 127 kandidatov za redni in 121 kandidatov za izredni pouk. Od prijavljenih je bilo sprejetih 94 rednih in 76 izrednih študentov. Število prijav se je v letošnjem študijskem letu povečalo skupno za 39 %, vpis pa za 38 % (brez oddelka za kadre socialnega zavarovanja). Število prijav za študijsko leto 1964/65 se je v primerjavi z letom 1963/64 dvignilo za 58 %, vpis pa za 55 %. Tako je v šolskem letu 1964/65 vpisanih 359 slušateljev, 149 rednih in 210 izrednih.

Za usposabljanje kadrov na določenih delovnih mestih je organiziral Republiški sekretariat za socialno varstvo v letu 1964 v sodelovanju z Izobraževalnim centrom Višje šole za socialne delavce 11 seminarjev, ki jih je obiskovalo skupno 346 udeležencev. Seminarji so bili organizirani za uslužbence upravnih organov socialnega varstva občin in okrajev, za predsednike občinskih in okrajnih svetov za socialno varstvo in varstvo družine, za uslužbence občinskih skupščin, ki delajo po vprašanih invalidov in borcev NOV, za socialne delavce in pedagoge, ki delajo v disciplinskih centrih, za organizatorje socialnega dela v krajevnih skupnostih in za socialne delavce v komisijah I in II. stopnje za dovolitev splava.

Pri strokovnem usposabljanju in proučevanju socialnih služb je bila v letu 1964 zelo pomembna brezdevizna zamenjava socialnih delavcev z LR Poljsko, LR Bolgarijo in Anglijo po mednarodni pogodbi med Zveznim sekretariatom za zdravstvo in socialno politiko in navedenimi državami. Po teh pogodbah je bilo na študiju oziroma izpopolnjevanju iz SR Bolgarije eden in v Angliji 5 strokovnih delavcev.

Materialni položaj socialnega varstva

V letu 1964 je Republiški sekretariat za socialno varstvo izdelal osnutek perspektivnega razvoja socialnega varstva v SR Sloveniji za razdobje 1964-1970.

Monografija razvoja socialnega varstva v letih 1958 - 1962 je pokazala veliko zaostajanje socialnih služb in dejavnosti za drugimi družbenimi službami, saj se je v letu 1962 porabilo v SR Sloveniji za osnovno dejavnost socialnega varstva le 0,56 %, za investicije pa 0,09 % od ustvarjenega narodnega dohodka, dočim se je potrošilo v letu 1958 za osnovno dejavnost 0,64 % in za investicije 0,04 % od narodnega dohodka. Po oceni sekretariata pa se je % potrošnje nasproti narodnemu dohodku v letu 1963 še zmanjšal, saj je znašala predvidena potrošnja po podatkih občinskih socialno varstvenih organov - za osnovno dejavnost le 0,46 % in za investicije 0,08 % od narodnega dohodka.

V letu 1964 je bila izdelana tudi analiza o financiranju socialnega varstva, ki je pokazala, da so osnovni problemi materialnega stanja socialnega varstva v

tem, da sta se obseg in vsebina socialno varstvene dejavnosti iz leta v leto močno spreminjala. Te spremembe so dejansko potekale vzporedno s splošnim družbeno-ekonomskim razvojem, kar je jasno razvidno v ustavi, v pozitivni zakonodaji in najrazličnejšem izvajanju prakse (tako sodne kot splošno družbene). Vendar je osnovna vrzel nastajala v tem da tem spremembam niso sledili ne materialna baza, namenjena tej dejavnosti, ne organizacija službe, ne usposabljanje kadrov. Zaostajanje teh dejavnosti je bilo veliko občutnejše kot na drugih področjih družbenih dejavnosti.

Osnovna dejavnost

V letu 1963 je bilo potrošeno - za osnovno dejavnost socialnega varstva din 3.168.886.000.- (0,51 % od ustvarjenega narodnega dohodka), v letu 1964 pa je znašala ta potrošnja po oceni Republiškega sekretariata za finance SRS din 3.858.492.000 - (0,54 % od ustvarjenega narodnega dohodka).

V tem znesku niso zajeti izdatki za invalidsko varstvo, ki se financira v celoti iz zveznega proračuna. Ti izdatki so znašali v letu 1963 din 2.314.643.333,- v letu 1964 pa zaradi povečanja osebnih invalidnin in porasta upravičencev do splošnega invalidskega dodatka din 2.735.263.479.-

Porast potrošnje za osnovno dejavnost socialnega varstva din 689.686.000.- ali 21,7 % (od tega din 268.399.000.- iz republiškega proračuna) se nanaša predvsem na povečanja sredstev za dodelitev novih in zvišanje starih priznavalnin borcev NOV (din 365.000.000.-). Kljub temu pa še vedno niso bile krite minimalne potrebe ne po številu ne po višini priznavalnin. Ostala sredstva so se uporabila v glavnem za zvišane podpore žrtvam fašističnega nasilja (povprečno od 3.747 na 4.304) in družinam kadrovcv (od 7.265 na 7.587.- din), oskrbne stroške v socialnih zavodih (od 17.001 na 17.654.- din), povečanje rejnin za mladoletne otroke v tujih družinah (od 7.456 na 8.090 - din) in stalnih socialnih podpor (od 4.083 na 4.500.- din). Omenjena zvišanja niso mogla kriti zvišanja življenjskih stroškov, ki močno zadene vse omenjene kategorije.

Za vse ostale dejavnosti (skrbništvo, strožji nadzor skrbniških organov nad mladoletnimi prestopniki, kategorizacija, vključevanje ogroženih otrok v varstvene ustanove, rejnine za odrasle osebe itd.) so ostala odobrena sredstva v primerjavi s potrošnjo v letu 1963 skoraj nespremenjena

Investicije

Izredno pereče stanje je tudi pri investiranju socialnih zavodov. Za investicije socialnih zavodov v pristojnosti socialnega varstva je bilo potrošeno v letu 1963

din 504.128 000 - v letu 1964 pa din 782.430 000 (indeks 155,2). Za investicije socialnih zavodov 31 (50 %) občin ni v letu 1964 ničesar predvidelo, 8 (12 %) občin pa le simbolične zneske pod din 1.000 000.-

Največ investicijskih sredstev je bilo potrošeno za varstveno vzgojne ustanove (din 308.911 000 - ali 39,5 %), kar je izredno malo glede na potrebe in kar ni v skladu s predlogom perspektivnega razvoja socialnega varstva za obdobje 1964-1970, ki predvideva povprečno letno potrošnjo za te ustanove din 2 653.900.000.- Po podatkih Zavoda SRS za statistiko je bila povprečna zmogljivost varstveno vzgojnih ustanov le za 261 mest, dočim predvideva perspektivni plan povečanje zmogljivosti v 7 letih za 43 000 mest, t.j. 6 000 otrok letno.

Dalje so bila investicijska sredstva v letu 1964 vložena tudi v posebne mladinske domove (din 154.500 000.-), in sicer za izgradnjo Prehodnega mladinskega doma v Ljubljani in adaptacijska dela v Preddvoru. Realne potrebe so tudi za to področje mnogo večje in bi vlaganje v te namene bilo potrebno pospežiti.

Sredstva za investicije domov za starejše ljudi (din 148.000.000.-) so bila porabljeni za nadaljevanje novogradnje Doma upokojencev v Ljubljani in nujne adaptacije sedanjih domov, ki so po večini v starih gradovih in razpadajočih zgradbah. - (Impolca, Gomilsko, Preddvor, Viltuš, Šmarje pri Jelšah in Bokalce).

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev v letu 1964 ni prišel v poštev za gradnjo niti eden nov socialni zavod, kljub nujni potrebi glede na različne kategorije prebivalstva, ki brez teh kapacitet ovirajo uspešno delo organov socialnega varstva.

Sklad za socialne ustanove

V Sklad se stekajo denarne kazni, ki se izrečejo v upravno kazenskem postopku po temeljnem zakonu o prekrških ter izkupiček za odvzete prodane predmete.

Sredstva je sklad dobil v letu 1964 v smislu pravil Sklada iz vsakoletnih smernic družbenega plana SR Slovenije na podlagi javnih natečajev, s čimer se zagotavlja načelo javnosti.

Doslej so bili razpisani trije javni natečaji, od katerih tretji v letu 1964.

Sredstva so se v letu 1964 delila kot krediti (42,17 %) in dotacije (57,83 %) socialnim zavodom širšega pomena, med njimi pa zlasti zavodom za otroško varstvo, domovom za ostarele osebe ter specialnim mladinskim domovom.

Sklad je razpolagal z 220.690.931.- din dohodkov, od tega je bilo 67.169.650.- din ali 30,4 % prenešenih iz leta 1963. Ta sredstva so bila v večini že angažirana za obveznosti, ki jih je upravni odbor Sklada sprejel v letu 1963 (odobreni neizkoriščeni krediti in dotacije). Izvinih dohodkov je bilo din 153.521.281.-

Upravni odbor jih je razdelil vzgojno varstvenim ustanovam (44.229.436.- din), mladinskim domovom (3.000.000.- din), posebnim mladinskim domovom (48.871.729.- din), posebnim domovom za odrasle (17.000.000.- din), domovom za starejše osebe (28.353.938.- din), društvom upokojencev (din 14.000.000.-) ter za razne študije (7.309.000.- din).

Ta III. natečaj je sprejel 53 prošelj v skupni vrednosti 740.242.000.- din, tako da je bilo razmerje med zaprošenimi sredstvi in izvirnimi dohodki Sklada v letu 1964 skoraj 5 : 1. To priča o izrednem pomenu Sklada in o pravilnosti politike razdeljevanja sredstev.

Vsa denarna sredstva so bila odobrena namensko za gradnjo oziroma adaptacijo socialnih zavodov. Z razdelitvijo navedenih sredstev je dodatno angažiranih še cca 630.000.000.- din sredstev zavodov iz občinskih skupščin.

Sklad je s svojo vlogo iniciatorja in usmerjevalca - sofinancerja investicijskih vlaganj v socialno varstvo prispeval dobršen delež pri realizaciji načrtov v letu 1964 in bo tudi v prihodnje moral, čeprav s skromnimi sredstvi spodbujati vlaganja na tem področju.

EVIDENCA IN STATISTIKA

Na področju statistične in evidenčne službe je Republiški sekretariat za socialno varstvo nadaljeval s proučevanjem novega evidenčnega načina za osnovne organe socialnega varstva. V ta namen sta bili izvedeni po občinah anketi o predlogu klasifikacije izdatkov socialnega varstva in o evidenčni službi nasploh.

Izdelan in uveden je bil novi način evidence in poročanja o otrokih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

Razen omenjenih dveh anket so bile izvedene tudi sledeče anketne statistične akcije: popis otrok v rejništvu, pilotska anketa o skrbništvu, glavna anketa o skrbništvu, anketa o socialno ogroženih družinah z mladoletnimi otroki, anketa o domovih za stare.

Med letom je tekla redna poročevalska služba. Ob koncu leta pa smo zbrali še podatke, ki so bili potrebni za letno poročilo, a jih redna poročevalska služba ne daje. Vse leto je bilo vodeno aktivno delo na kompleksnem reševanju vprašanja statistike in evidence, da bi ugotovili kateri redni pokazatelji evidence se uporabljajo, katere pokazatelje, ki se evidenčno ne vodijo potrebujemo. Osnovne priprave so dokončane in bodo materiali v letu 1965 skupno z občinskimi službami prediskutirani ter izdelan končni predlog glede evidence in statistike socialnega varstva.

NALOGE OSNOVNE DEJAVNOSTI V LETU 1965

Na osnovi prikazanega stanja socialnega varstva bi bilo v letu 1965 potrebno realizirati naslednje naloge:

- zakonska ureditev organizacije socialno varstvene službe, t.j. ureditev pravnega statusa centrov za socialno delo,
- ureditev organizacije socialnih služb, kar pomeni pospešeno razvijanje občinskih centrov za socialno delo in vzporedno skrb za razvoj socialnih služb na drugih področjih ter usposabljanje strokovnih socialnih delavcev,
- uresničitev pogojev za ustanovitev republiškega zavoda za socialno varstvo kot nosilca in koordinatorja naloge študijsko-raziskovalnega in strokovnega dela za območje SR Slovenije,
- izoblikovanje programov za hitrejši razvoj preventivne dejavnosti in iskanje možnosti za zagotovitev potrebnih materialnih sredstev ter strokovnih kadrov,
- ustanavljanje predvidenih varstveno vzgojnih ustanov za varstvo dojenčkov in predšolskih otrok ter vključevanje varstva najbolj potrebnih otrok v varstvene in druge ustanove ter delo na strokovnem delu z vsemi kategorijami otrok in mladine, za katerih reševanje je odgovorna socialno varstvena služba,
- ureditev materialnega položaja borcev narodnoosvobodilne vojne in njihovih družin,
- skrb za približanje vseh oblik socialnih podpor ravni minimalnih življenjskih stroškov in
- ustanovitev Doma za duševno prizadete v Mali Loki pri Trebnjem, dograditev Prehodnega mladinskega doma v Ljubljani ter nudenje pomoči pri usposobitvi novega doma za starejše ljudi v Ložah pri Vipavi, kot tudi organizaciji in delu vseh domov za starejše ljudi.

PROBLEMATIKA

kadrov v socialnem varstvu

Med zelo pomembne činitelje v socialnem varstvu prištevamo kadre, ker opravljajo vrsto zahtevnih in delikatnih nalog, ki jih službi socialnega varstva nalaga pozitivna zakonodaja. Imamo registriranih okrog 70 raznih pravnih predpisov. Poleg pravnih predpisov pa je še vrsta nalog in ukrepov, ki so pogojeni v perečih družbenih potrebah in se jih ne izvaja kot pravno, temveč moralno obvezo družbe do posameznika, določenih kategorij in skupin prebivalstva. Mnogi teh ukrepov kot zakonske obveznosti se nujno vežejo na stopnjo splošnega in osebnega standarda, na stopnjo izobrazbe - na kulturocivilizacijsko raven prebivalstva, pa končno tudi na stopnjo humanizacije in demokratizacije odnosov. V skladu z družbeno ekonomskim razvojem se tako spreminja obseg in vsebina nalog socialnega varstva in njegove službe, to pa terja temeljitejšo proučitev kadrov v socialnem varstvu, ker je od njih v veliki meri odvisna uspešnost in strokovnost službe.

Strokovno usposobljeni kadri v socialnem varstvu so še mladi, brez velikih izkušenj. Pripravlja in usposablja jih Višja šola za socialne delavce v Ljubljani, ki je bila ustanovljena 1955 leta, z oddelkom za družbene službe in gospodarstvo, z letošnjim šolskim letom pa je pri Višji šoli za socialne delavce odprt še oddelk za kadre v socialnem zavarovanju. Doslej je uspešno končalo šolanje - diplomiralo 195 socialnih delavcev, absolventov pa je 125. Število slušateljev pa iz leta v leto raste. V šolskem letu 1964/65 se je prijavilo 127 kandidatov za redni pouk in 121 kandidatov za izredni pouk. Od teh prijavljenih pa je bilo vpisanih 94 rednih in 76 izrednih študentov. Število prijavnosti se je v letošnjem študijskem letu povečalo skupno za 39 %, vpis za 38 % - brez oddelka za kadre socialnega zavarovanja.

Število prijavnosti za študijsko leto 1964/65 se je glede na študijsko leto 1963/64 dvignilo za 58 %, vpis pa se je povečal za 55 %. Tako je v šolskem letu 1964/65 vpisanih 359 slušateljev, 149 rednih in 210 izrednih.

Sistematično in intenzivno spremljanje kadrovskih problemov v socialnih službah je začelo šele v 1959. letu, ko je bila sprejeta uredba o zveznih matičnih upravnih organih za vprašanje strokovnega usposabljanja kadrov, ki je dala smernice za strokovno usposabljanje kadrov (Uradni list FLRJ, št. 29/59).

Kadri v socialnem varstvu delajo:

- I. v republiškem sekretariatu za socialno varstvo
- II. v organih socialnega varstva okrajnih skupščin

- III v občinah: 1 - pri upravnih organih občinskih skupščin
2 - v centrih za socialno delo

Na vseh omenjenih področjih so zaposleni žolani socialni delavci in drugi profili kadrov. Žolani socialni delavci pa se zaposlujejo tudi

- IV. na drugih področjih družbeno ekonomskega življenja (zdravstvo, šolstvo, go-
spodarske organizacije, socialno zavarovanje, organi za notranje zadeve,
itd.).

I. Republiški sekretariat za socialno varstvo

V skladu z družbeno ekonomskim in političnim razvojem naše družbene skupno -
sti se je spremenila tudi vloga in naloge republiškega sekretariata za socialno
varstvo, ki se spreminja iz izrazito upravnega organa vse bolj v strokovni organ,
ki strokovno usmerja in spremlja razvoj socialno varstvene službe in socialno
varstvenih dejavnosti. Operativne naloge so se po obsegu zmanjšale; opravlja
nadzor nad kategorizacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, re-
šuje vloge in prošnje posameznikov, daje strokovna pojasnila v zvezi z upravnimi
zadevami, spremlja izvrševanje družbenega plana na področju socialnega varstva
in izvajanja zakonskih predpisov na tem področju, vodi revizijsko službo za vpra-
šanja invalidov. Iz dneva v dan pa rastejo analitične naloge republiškega sekre-
tariata za socialno varstvo, ker ni institucije, ki bi sistematično razvijala študij-
sko raziskovalno delo na socialno varstvenem področju. Velik del aktivnosti
republiškega sekretariata za socialno varstvo pa je usmerjen v konsolidacijo in
urejanje strokovne službe ter v nudenje pomoči terenu. V ta namen organizira se-
minarje, posvetovanja in strokovne razgovore itd.

Problem kadrov v republiškem sekretariatu za socialno varstvo se rešuje v okvi-
ru vsakokratne sistemizacije delovnih mest in pa možnosti pri izbiri potrebnih
profilov kadrov glede na naloge. Tako je sedaj zaposlenih 36 uslužbencev s se-
kretarjem in dvema pomočnikoma (leta 1961 - 46 uslužbencev), od tega pa je 12
administrativnih in tehničnih uslužbencev. Število vseh uslužbencev je primerno
za izpolnjevanje nalog, ki se postavljajo pred republiški organ, ne omogoča pa
globljega študijsko analitičnega oziroma raziskovalnega dela. Potreba po taki
dejavnosti na področju socialnega varstva, ki se spreminja tako po obsegu in
vsebini, je vsak dan večja, ker naš čas zahteva poglobljen in strokovno delo
tudi na tem področju. Vse bolj stopa v ospredje posebna institucija - republiški
zavod za socialno varstvo, ki bo sposobna prevzeti ta del nalog v republiki. Za-
to ni ustanovitev zavoda le finančno-organizacijski problem, temveč je resen ka-
drovski problem, ki ga ne kaže zanemariti v sklopu celovite kadrovske problema-
tike socialnega varstva.

Strokovna usposobljenost in usmerjenost kadrov v republiškem sekretariatu za socialno varstvo je zaradi heterogenosti dela dokaj različna. Od 36 uslužben - cev je 24 strokovnih uslužbencev, od tega jih ima 16 visoko in 8 višjo izobraz - bo. Tako so tu zaposleni pravniki, ekonomista, sociolog in socialni delavci; za mnoga področja pa se že kaže potreba po socialnih delavcih z visoko izobrazbo. Ta problem bo nujno reševati z nadaljnjim šolanjem socialnih delavcev na visoki šoli za socialne delavce, ki jo pripravljajo v SR Hrvatski ali pa posebni ka - tedri na eni izmed fakultet oziroma visokih šol, pa tudi z dopolnilnim izobraže - vanjem drugih profilov kadrov.

II. Upravni organi socialnega varstva pri okrajnih skupščinah

Vloga upravnih organov socialnega varstva pri okrajnih skupščinah se je spreme - nila v skladu s funkcijo in nalogami okrajne skupščine. Vse neposredne upravne naloge so prenešene na občine; okrajni upravni organi socialnega varstva so le II. stopni organ v upravnem postopku ter inšpekcijska in inštruktorska služba

Zaradi tega se je tudi število okrajnih uslužbencev na tem področju zelo zmanj - šalo. Tako je stanje v letu 1964 glede na sistemizacijo, zasedenost in izobraz - bo naslednje:

Izobrazba	Sistemizirana delovna mesta		Zasedena delovna mesta	
	št.	%	št.	%
nizja	-	-	1	6
srednja	1	6	5	34
višja	9	56	6	40
visoka	6	38	3	20
Skupaj	16	100	15	100

Sistemiziranih delovnih mest za področje socialnega varstva je 16. Pri tem pa moramo upoštevati, da se ukvarjajo z vsemi socialno varstvenimi problemi le 4 (27 %) uslužbenci socialno varstvenih organov okrajnih skupščin in sicer: 2 kot analitika za socialno varstvo in 2 kot analitika za socialno varstvo in zdravstvo. 11 uslužbencev (73 %) pa dela na specialnem področju varstva borcev in invalidov NOV kot nadzorni, revizijski in pritožbeni organ. To pomeni, da je bila pri okrajnih skupščinah številčno zelo nizko postavljena sistemizacija delovnih mest za ožje socialno varstvene naloge.

Zasedeno je 15 delovnih mest (94 %). Tako dober odstotek p o ve, da je sistema -

cija dejansko tako napeta, da je sicer nemogoče izvajati tudi najosnovnejše zahteve

Iz izobrazbene strukture okrajnih uslužbencev socialnega varstva se vidi, da so sistemizirana delovna mesta za visoko in višjo izobrazbo zasedena z nižje in srednje kvalificiranimi kadri, ki jih je 40 % od sistemiziranih 6 %.

V upravnih organih socialnega varstva pri okrajnih skupščinah sta zaposlena le 2 diplomirana socialna delavca.

Maloštevilni kadri na področju splošnega socialnega varstva pri okrajnih skupščinah težko opravljajo svoje osnovne naloge, še težje pa se ukvarjajo z dodatnimi analitičnimi nalogami in metodološkim vodenjem občinskih organov. Verjetno pa bo potrebno vprašanje okrajnih uslužbencev v socialnem varstvu v bodoče reševati v okviru splošnih nalog in dejavnosti okrajnih skupščin.

III. Občinske skupščine

Glavni nosilci in izvajalci socialno varstvene dejavnosti so postale v procesu decentralizacije, občinske skupščine, ki jim je z Ustavo naložena neposredna skrb za človeka. Tako preko svojih upravnih organov socialnega varstva ali pa strokovnih služb - centrov za socialno delo opravljajo vse naloge, ki jih predpisuje družinska zakonodaja s področja zakonske zveze, razmerja med starši in otroki, nezakonskih rojstev, posvojitvev, rejništva in domske oskrbe otrok; nadalje vodijo skrb za družbeno neprilagojene otroke in mladino v skladu s predpisi kazenske zakonodaje, skrbijo za kategorizacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, opravljajo vse skrbniške zadeve za mladoletnike in odrasle osebe, spremljajo in proučujejo problematiko starejših prebivalcev, pa tudi družbeno negativnih pojavov in obravnavajo razne primere družbenih pomoči; v skladu z invalidsko zakonodajo realizirajo vse pravice invalidov in delajo po vprašanjih borcev NOV.

Pri tem pa je še nujno upoštevati neposredno delo z različnimi kategorijami posameznikov in skupin (invalidne osebe, alkoholiki, duševno prizadeti, neprilagojeni, delomrzneži itd.), kar zahteva precej strokovnosti.

1. Na področju SR Slovenije se izvaja pri 60 občinskih skupščinah socialno varstvena dejavnost v okviru občinske uprave. 12 občinskih skupščin, ki so že ustanovile centre za socialno delo ima še vedno enega ali več upravnih uslužbencev socialnega varstva, ki odgovarjajo za upravni postopek in preko katerih center za socialno delo kontaktira z občinsko skupščino in njenimi organi. Ta vmesni člen bo potrebno odpraviti, ker je lahko ovira za uspešen razvoj socialno varstvene dejavnosti in je v bistvu nepotreben. To bo omogočil zakon o centrih za

socialno delo.

Pri občinskih upravnih organih socialnega varstva je stanje glede na sistemizacijo, zasedenost in izobrazbo naslednje:

Izobrazba	Sistemizirana delovna mesta		Zasedena delovna mesta	
	št.	%	št.	%
nižja	5	2	63	25
srednja	110	43	120	48
višja	129	51	63	25
visoka	10	4	6	2
Skupaj	254	100	252	100

V občinskih upravnih organih je 254 sistemiziranih delovnih mest. Podrobnejša analiza števila delovnih mest pokaže, da je sistemizirano premalo delovnih mest. Na enega uslužbenca odpadejo tudi po 4 referati (skrbništvo, mladoletni prestopniki, posvojitve, rejništvo) oziroma se veže še z referati izven socialnega varstva, npr. z zdravstvom, prosveto, sanitarno inšpekcijo in podobno (tabela 1). Če poleg obsega in vsebine nalog upoštevamo še neposredno, individualno delo, ki nima enkratnega značaja s strankami in obiski na terenu, ugotovimo, da je zaradi premajhnega števila sistemiziranih (in potem tudi zasedenih) delovnih mest otežkočeno stalno in sistematično spremljanje določenih problemov in strokovno opravljanje nalog, ker se vsa dejavnost zreducira na čisto administrativno-kabinetno delo. Zlasti pa je otežkočeno oziroma skoraj v celoti izostaja preventivno delo. Povprečno so na eni občini 4 uslužbenci socialnega varstva - imamo pa še 12 občin s tremi uslužbenci in 12 občin z dvema uslužbencema.

Zasedenih je 252 delovnih mest, to je 99 %. Ta pokazatelj potrjuje trditev, da je sistemizacija delovnih mest do konca napeta tako, da se nekatere zakonite naloge enostavno ne opravljajo, druge pa se površno le formalno izvršujejo. Poleg tega pa kaže izredno obremenjenost in napetost v socialno varstveni službi, ki skorajda ne dovoljuje niti boleznim niti dopustov.

Če primerjamo sistemizacijo delovnih mest in zahtevano izobrazbo, ugotovimo, da so bila delovna mesta v občinski upravi nizko sistemizirana glede na izobrazbo, saj je bilo sistemiziranih 45 % vseh delovnih mest s srednjo ali nižjo izobrazbo. Takšna sistemizacija kaže, da še ni dovolj prodrla v zavest potreba po strokovno usposobljenem kadru na tem področju in da se je sistemizacija postavljala na podlagi sedanje zasedbe delovnega mesta. Če pa primerjamo sistemizirano in dejansko izobrazbo uslužbencev, pa dobimo zaskrbljujoč podatek, ki nam najbolj osvetli strokovnost uslužbencev občinskih upravnih organov socialnega varstva glede na obseg in vsebino nalog: 25 % uslužbencev ima le nižjo izobrazbo (sistemizirana

no 2 %), srednjo izobrazbo ima 48 % uslužbencev (sistemizirano 43 %), višjo izobrazbo ima le 25 % uslužbencev (sistemizirano 51 %) ter visoko izobrazbo 2 % uslužbencev (sistemizirano 5 %).

V občinskih organih socialnega varstva je zaposlenih 21 diplomiranih socialnih delavcev (11 %) ter 17 absolventov Višje šole za socialne delavce (13 %). Obenakomemi razporeditvi bi prišel šolan socialni delavec le na vsako drugo občino. Če pa upoštevamo, da so socialni delavci skoncentrirani v mestih in večjih krajih, ugotovimo, da je stanje še slabše. Vzroki, da se tako nizek odstotek šolanih socialnih delavcev zaposluje v občinski upravi, je predvsem v zelo slabi stimulaciji - nagrajevanju uslužbencev v službi socialnega varstva ter v bolj zaprtem sistemu dela uprave.

S tem v zvezi se postavlja kot zelo akuten problem kadrovanje, ker bodo občinske skupščine prenesle naloge tega področja na strokovno službo socialnega varstva - centre za socialno delo. Zato je izbor in štipendiranje kadrov za to področje pomembna naloga občinskih skupščin.

2. Na področju SR Slovenije dela 14 centrov za socialno delo, v katerih je glede na sistemizacijo in zasedenost delovnih mest ter izobrazbo uslužbencev sledeče stanje:

Izobrazba	Sistemizirana delovna mesta		Zasedena delovna mesta	
	št.	%	št.	%
nizja	1	1	7	8
srednja	8	7	42	46
višja	76	70	35	38
visoka	24	22	8	8
Skupaj	109	100	92	100

V centrih za socialno delo je sistemiziranih 109 delovnih mest, na en center je predvideno okrog 8 strokovnih uslužbencev (še enkrat toliko kot v upravi). Če upoštevamo, da so centri za socialno delo strokovne socialne službe, ki morajo svojo dejavnost prilagoditi času in potrebam ter delati v smeri strokovnega izpopolnjevanja kurativnega dela, kakor tudi aktivnega sprevajanja socialne preventive - torej, probleme obravnavati specializirano in strokovno, je število delovnih mest v centrih vendarle ugodnejše kot v upravi. Sedaj pride na en center 6 strokovnih uslužbencev. Pri tem pa moramo upoštevati, da centri za socialno delo še niso povsod prevzeli celotnega področja socialnega varstva in da so še v 12 občinah poleg centrov tudi občinski upravni organi socialnega varstva. Obprenosu vseh nalog na centre za socialno delo se bo število strokovnih uslužbencev v centrih za socialno delo primerno zvišalo.

V centrih za socialno delo je dejansko zasedenih 92 delovnih mest, to je 84 % sistemiziranih delovnih mest. Razlog za nižjo zasedbo je v tem, da se centri postopoma organizacijsko izpopolnjujejo, sprejemajo nove obveznosti iz občinske uprave, in dosledneje izbirajo kader.

Čeprav ne moremo biti z izobrazbeno strukturo uslužbencev v centrih za socialno delo v celoti zadovoljni, ker še vedno 54 % delovnih mest (sistemiziranih 8%) zasedajo uslužbenci z nižjo in srednjo izobrazbo, je v primerjavi z občinskimi upravnimi organi bistveno boljša (v upravi 73 %). Zlasti pa se kaže večja razlika tam, kjer so probleme sistemizacije urejali na osnovi nalog in funkcije centra. Čeprav je dejanska zasedba delovnih mest boljša kot v upravnih organih, nas dejstvo, da je 54 % delovnih mest ob predvidenih 12 % za nižjo in srednjo izobrazbo, resno opozarja. Zaposlovanju socialnih delavcev v centrih za socialno delo je nujno posvetiti posebno pozornost, ker predstavljajo osnovni kader službe socialnega varstva. V prid centrom pa je prav gotovo dejstvo, da prištevamo med uslužbence s srednjo izobrazbo tudi 22 absolventov Višje šole za socialne delavce. Večina le-teh bo v doglednem času diplomirala in si tako pridobila višješolsko izobrazbo.

Delež uslužbencev z višjo izobrazbo - to so diplomirani socialni delavci - je v sistemizaciji največji (70 %), po zasedbi 38 %, se bistveno razlikuje od iste kategorije v občinski upravi (25 %). Pri tem pa moramo upoštevati, da so to dejansko šolani strokovni kadri, v upravi pa jih ima mnogo le priznana višja izobrazbo. Z visoko izobrazbo je 11 % uslužbencev (to je 5 krat več kot v občinski upravi). Za uspešno delovanje centrov za socialno delo so poleg socialnih delavcev potrebni različni profili kadrov z visoko izobrazbo, zlasti za specializirana področja in analitično delo (pedagog, pravnik, psiholog, sociolog). Tudi ta delovna mesta so zasedena le 66 %. V prihodnje bo potrebno usmerjati še druge kadre na delo v centre za socialno delo oziroma omogočiti socialnim delavcem II stopenjski študij na visoki šoli ali fakultetah.

V centrih za socialno delo je zaposlenih 24 (12 %) diplomiranih socialnih delavcev in 22 (18 %) absolventov Višje šole za socialne delavce. Na en center pridejo povprečno trije socialni delavci, razmerje med socialnimi delavci in drugimi profili kadrov je 50 : 50. Z razvojem centrov za socialno delo se bo to razmerje prav gotovo spreminjalo v korist diplomiranih socialnih delavcev in to na račun uslužbencev z nižjo in srednjo izobrazbo (tabela št. 2).

Do sedaj smo opazovali kadre na področju socialnega varstva po teritorialni razporeditvi z vidika sistemizacije in zasedbe delovnih mest ter izobrazbe. Da bo predstava popolnejša bomo po istih vidikih opazovali vse kadre v službi socialnega varstva na področju SR Slovenije.

Na področju SR Slovenije je sistemiziranih skupno 379 delovnih mest v upravnih organih socialnega varstva v okrajih in občinah ter v centrih za socialno delo. Za-

sedenih je 359 delovnih mest, to je 94 %. Samo podatki v letošnjem stanju kadrov nam ne povedo mnogo, če ne primerjamo z gibanjem v letih 1959 - 1964, kar prikazuje naslednja tabela.

Leto	Število usluž- benecv	Indeks	Nižja izobraz- ba	%	Srednja izobraz- ba	%	Višja izobraz- ba	%	Visoka izobraz- ba	%
1959	234	100	136	58	72	30	26	12	-	-
1960	234	100	136	58	66	28	26	12	6	2
1961	234	100	136	58	66	28	26	12	6	2
1962	217	93	102	47	71	32	41	19	3	1
1963	336	144	73	22	141	42	107	32	15	4
1964	359	153	71	20	167	46	104	29	17	5

Številčno so se občinski upravni organi socialnega varstva okrepili v letu 1963, zlasti po decentralizaciji varstva borcev in invalidov NOV, vendar ne za splošne socialno varstvene naloge.

Pozitivni premiki na področju kadrov v socialnem varstvu so jasno vidni. Številno uslužbenecv je naraslo za 53 %. Bistveno se je spremenila izobrazbena struktura kadrov. Tako opazamo od leta 1959 stalno tendenco padanja (absolutno in relativno) števila uslužbenecv z nižjo izobrazbo (za 38 %) ter porast uslužbenecv s srednjo izobrazbo (za 16 %) in višjo izobrazbo (za 17 %) v celotni izobrazbeni strukturi uslužbenecv z visoko izobrazbo za leto 1959 sploh nismo imeli, zdaj pa imamo 17 uslužbenecv (5 %).

Od skupnega števila 359 uslužbenecv, dela na področju varstva borcev in invalidov več kot ena tretjina uslužbenecv, t.j. 133 uslužbenecv (37 %). Za področje vseh ostalih nalog, ki so naštete pri obravnavanju kadrov v občini pa ostane le 226 uslužbenecv.

Uspehi na področju kadrov ne smejo prikriti kadrovskih problemov v republiki, ker obstajajo znatne razlike med posameznimi občinami. Medtem, ko so nekatere zadovoljivo rešile problem sistemizacije in delno izobrazbe, druge sploh niso poskušale pristopiti k reševanju problema. Poleg tega pa stalno prenašanje novih nalog na zakonski osnovi ali pa zaradi družbenih potreb, kaže na pereč kadrovski problem tako po številu kot izobrazbi uslužbenecv.

Izobrazba uslužbenecv je nedvomno eden izmed glavnih faktorjev, ki vplivajo na kvaliteto dela. Med 359 uslužbeneci socialnega varstva v občinah in okrajih ima priznano izobrazbo 123 uslužbenecv (30 %), na podlagi udeležbe v NOV 48 uslužbenecv in na osnovi posebnih strokovnih izpitov pa 75 uslužbenecv. Tako je danes še 66 % uslužbenecv socialnega varstva z nižjo in srednjo izobrazbo. Od skupnega števila 195 diplomantov in 125 absolventov VŠSD je zaposlenih v okrajnih in občinskih upravnih organih in centrih za socialno delo 47 diplomira-

nih socialnih delavcev (24 %) in 39 absolventov VŠSD (31 %). Na enega uslužbenca v službi socialnega varstva pride od 3 755 - 5 110 prebivalcev, na enega diplomiranega socialnega delavca pa 19 200 prebivalcev. S takim razmerjem ne moremo biti kljub napredku zadovoljni, ker ni v skladu s potrebami in obsegom nalog, pa tudi ne s humanimi načeli socialistične družbe. Poleg že obdelanega vprašanja strokovnosti pa je za uslužbenca na področju socialnega varstva zelo pomembna tudi svetovnonazorska in družbena orientiranost, da ne pridejo v razkorak z načeli in smotri socialne politike. Zato bi bilo potrebno, da bi bila politika kadrovanja in sistemiziranja v bodoče bolj sistematična - perspektivnejša.

Izredno in dopolnilno šolanje

Za izpopolnitev izobrazbe je posebna pomena tudi izredno šolanje na visokih in višjih šolah, kjer je vpisanih 44 slušateljev iz vrst uslužbencev socialnega varstva in to: na pravni fakulteti 5, filozofski 4, višji šoli za socialne delavce 27, višji upravni šoli 3, višji pravni šoli 2, višji pedagoški šoli 1 in višji komercialni šoli 2 uslužbenca.

Če ugotavljamo, da je za posamezne stroke potrebna usposobitev strokovnjakov, potem to še posebno velja za področje socialnih služb. Da bi v smislu Resolucije o izobrazbi kadrov (Uradni list FLRJ, št. 25/60) pričeli usposabljanje tudi kadre, ki nimajo pogojev za izredni študij, je Višja šola za socialne delavce razširila svojo dejavnost in prevzela nalogo dopolnilnega izobraževanja vseh kadrov v socialnih službah. V tej zvezi je organizirala po naročilu Republiškega sekretariata za socialno varstvo v letu 1964:

- 2 enodnevna seminarja za socialne delavce in pedagoge, ki delajo v disciplinskih centrih, ki se ju je udeležilo 47 udeležencev;
- 2 tridnevna seminarja za predsednike občinskih svetov za socialno varstvo in varstvo družine z udeležbo 51 udeležencev;
- 1 šestdnevni seminar za uslužbenca upravnih organov socialnega varstva - 21 udeležencev;
- 5 tridnevni seminarjev za uslužbenca občinskih skupščin, ki delajo na vprašanjih invalidov in borcev NOV z udeležbo 123 udeležencev;
- 1 tridnevni seminar za socialne delavce, ki delajo v komisijah za dovolitev splava - udeležencev 26;
- 1 dvodnevni seminar za psihologe, ki delajo v komisiji za kategorizacijo otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju - udeležencev 20;
- 1 tridnevni seminar za organizatorje socialnih služb v krajevnih skupnostih - udeležencev 25.

Poleg teh seminarjev so bili izvedeni tudi seminarji, ki so jih Izobraževalnemu centru pri Višji šoli za socialne delavce naročili drugi zainteresirani organi in sicer: 4 seminarji za organizatorje socialnih služb v krajevni skupnosti, 2 seminarja za diplomirane socialne delavce, 1 seminar za učitelje občine Murska Sobota, 1 seminar za učitelje Maribor-Tezno, 1 seminar za občinske tajnike komisij za prošnje in pritožbe okraja Ljubljana, 2 seminarja za prostovoljne socialne delavce v krajevnih skupnostih v občini Ljubljana-Center, 2 seminarja za rejnice občine Ljubljana-Center in Domžale, 1 seminar za rejnice občine Ljubljana-Center, 1 seminar za upravnike zdravstvenih zavodov okraja Celje in 1 seminar za podjetje Gradis Maribor.

Strokovni izpiti

Naziv socialnega delavca je bil uveden s Pravilnikom o strokovni izobrazbi socialnih delavcev (Uradni list FLRJ, št. 39/59), ki določa pogoje za opravljanje strokovnih izpitov za nazive: socialni delavec I., II. in III. vrste. Ti pogoji so: za socialnega delavca I. vrste končana filozofska ali pravna fakulteta; za socialnega delavca II. vrste končana višja šola za socialne delavce, višja upravna, višja pedagoška ali višja medicinska šola; za socialnega delavca III. vrste končana srednja šola za socialne delavce, gimnazija, učiteljskišče, šola za vzgojitelje ali srednja medicinska šola.

Od 86 diplomantov in absolventov Višje šole za socialne delavce, ki so zaposleni v okrajnih in občinskih službah socialnega varstva ter centrih za socialno delo je doslej opravilo strokovne izpite za socialnega delavca II. vrste 8 in III. vrste en uslužbenec. To pomeni, da mora opraviti strokovni izpit še 77 (89 %) uslužbencev.

Poleg teh ima pogoj za opravljanje strokovnih izpitov za socialne delavce tudi naslednje število uslužbencev, ki imajo odgovarjajočo izobrazbo sorodne stroke: za I. vrsto 6, za II. vrsto 11, za III. vrsto 9 uslužbencev.

Tako znaša število kadrov, ki lahko polagajo strokovne izpite za naziv socialnega delavca:

socialni delavec I. vrste	6 uslužbencev
socialni delavec II. vrste	49 uslužbencev
socialni delavec III. vrste	47 uslužbencev
Skupaj	102 uslužbencev

Uslužbencev, ki imajo opravljene strokovne izpite iz raznih drugih strok je 193 (tabela št. 3). Velika večina teh profilov kadrov v resnici ne more opravljati na -

loge socialnih delavcev (pomožni pisamiški referent 59, pisamiški referent 37, pristav 31, davčni izterjevalec, paznik, itd.) Zato bi te uslužbenke bilo nujno potrebno redno ali izredno izobraževati ali jih vsaj dopolnilno usposobljati z občasnimi seminarji.

Poleg kriterijev za polaganje strokovnih izpitov, ki jih predpisuje pravilnik o polaganju strokovnih izpitov so vzroki za slab odziv pri polaganju izpitov tudi naslednji:

- nagrajevanje uslužbencev, ki so že opravili strokovni izpit ni stimulatívno v primerjavi s tistimi, ki strokovnega izpita nimajo, kar vsekakor slabo vpliva na pripravljenost za polaganje strokovnih izpitov.
- Pristojni organi premalo skrbe za to obliko strokovnega izpopolnjevanja. Uslužbenecem premalo pomagajo s študijskimi dopusti, olajšavami pri delu, s seminarji in podobno.
- Dosedanji program izpitov je upravno-pravno in administrativno zelo obširen, premalo pa je prilagojen stroki socialnega delavca.

Vsa prizadevanja, da bi zvezni organi resneje pristopili k reševanju slednje ali nee, so ostala brez uspeha.

Tako, dokaj porazno stanje, glede strokovnih izpitov je treba gledati tudi v dejstvu, da so strokovni izpiti del sistema, razvrščanja uslužbencev po vrstah in razredih, tistega sistema, ki ga z uvajanjem pravilnikov o notranji organizaciji, delovnih razmerjih in delitvi dohodka in ocenjevanjem uslužbenca po delovnem mestu, ki ga zaseda in njegovih osebnih sposobnosti, počasi odpravljamo. Zato bo verjetno potrebno vprašanje strokovnih izpitov, kot dela vprašanja na eni strani izobraževanja in usposabljanja kadra na drugi strani stimuliranja delavcev v delovnih organizacijah, kompleksno reševati.

Starostna struktura uslužbencev

Zaradi vedno večjih potreb po strokovnem usposabljanju uslužbencev moramo nujno ugotoviti njihovo starostno strukturo glede na perspektive strokovnega usposabljanja. V socialnih službah je starostna struktura uslužbencev naslednja:

Starost	I z o b r a z b a					
	skupaj	%	nižja	srednja	višja	visoka
do 20 let	6	1,7	2	4	-	-
21 - 25 let	52	14,5	5	35	12	-
26 - 30 let	52	14,5	12	23	13	4
31 - 35 let	55	15,3	14	20	17	3
36 - 40 let	80	22,3	19	38	21	2
41 - 45 let	64	17,8	9	29	25	2
46 - 50 let	28	7,8	1	15	11	1
nad 51 let	22	6,1	5	10	6	1
Skupaj	359	100,0	67	174	105	13

Starostna struktura uslužbencev v socialnih službah je ugodna. Prevladujejo uslužbenci v najbolj ustvarjalni starostni dobi, kar vsekakor vpliva na perspektive izobraževanja in strokovnega usposabljanja.

Socialni delavci na drugih področjih

Poleg služb v upravnih organih okrajnih in občinskih skupščin ter centrov za socialno delo se socialno delo, katerega nosilci so socialni delavci, razvija tudi na drugih področjih. V gospodarskih organizacijah je zaposlenih 76 socialnih delavcev, ki so vključeni v kadrovske socialne službe ali v službe splošnega sektorja gospodarskih organizacij. Njihov delokrog je izredno obširen, saj sodelujejo pri sprejemanju in uvajanju novih delavcev v delo in v prekinitev delovnih razmerij, proučujejo in rešujejo razne pojave kot so fluktuacija, odsotnosti, nesreče pri delu, rešujejo probleme, ki neposredno vplivajo na delovni učinek, stanovanja, varstvo otrok, prehrana, prevoz, rekreacija itd. Preprečujejo in rešujejo probleme skupin delavcev (invalidov, delavcev z manjšo delovno sposobnostjo, borcev NOV, žensk nosečnic, mater delavk, mladoletnih delavcev, dolgo bolnih in rekonvalescentov, vseh pred upokojitvijo itd. Pomaga pri reševanju osebnih problemov delavcev, družinskih in osebnih problemov, prilagoditev na novo okolje itd. Ugotavlja in preprečuje asocialne pojave (alkoholizem, nemoralna dejanja itd.)

V zavodih socialnega zavarovanja je zaposlenih 15 socialnih delavcev, ki se kot socialni delavci ali referenti ukvarjajo predvsem z rehabilitacijo in zaposlovanjem invalidov, v organih notranjih zadev je zaposlenih 13, ki delajo na področjih izvrševanja kazni in mladinskega prestopništva, v zdravstvenih ustanovah je zaposlenih 16, v šolskih ustanovah 3, v posebnih zavodih za mladino in invalidne osebe 7, v vzgojnih zavodih 2 socialna delavca. Vsi ti so nameščeni kot socialni delavci. V družbenih organizacijah dela 10 socialnih delavcev in sicer v

sindikatih na področju delovnih razmerij in družbenega standarda, v Rdečem križu pa na uvajanju socialnega dela v organizacije Rdečega križa. Skupaj je na teh področjih zaposlenih 142 socialnih delavcev

V primerjavi z upravnimi organi socialnega varstva je to število znatno večje (57 %) predvsem zaradi tega, ker se raje zaposlujejo na specializiranem socialnem delu, kar pomeni razvijanje in poglobljanje dela na enem področju, poleg tega so osebni dohodki na teh delovnih mestih vidno boljši. Nagrajevani so namreč po pravilniku ustanove oziroma organizacije, kjer je socialni delavec, njegovo delo in kvalifikacija vrednotena v skladu z njegovo kvalifikacijo in delavnostjo ter v skladu z ostalimi kadri in delovnimi mesti. Ta dejstva pozitivno vplivajo na razvoj socialnega dela na drugih področjih zlasti v gospodarstvu, kar je izrednega pomena za skladen razvoj socialnega dela v celoti.

Socialno delo na teh področjih se razvija dokaj stihijsko, odvisno na eni strani od poznavanja potreb in nalog te dejavnosti, posameznih organizacij, zavodov, ustanov in posameznikov, na drugi strani pa od sposobnosti in iznajdljivosti socialnih delavcev, ki se zaposlujejo na teh delovnih mestih. Za vpogled dejavnosti na teh področjih bi bile potrebne obširnejše obravnave, ki bodo snov bodočih analiz.

Ugotovitve in predlogi

Po podatkih informacije o kadrih ugotavljamo, da je po vprašanju kadrov v zadnjih letih bil dosežen velik premik in da se je stanje vidno izboljšalo. Kljub temu pa je glede na obseg in vsebino ter nenehno širjenje dejavnosti socialno varstvene službe glede na potrebe, še mnogo problemov, katerim je potrebno posvetiti posebno skrb.

Ti problemi so zlasti:

- programiranje kadrov, izbira kadrov, kadrovanje in štipendiranja, glede na specifičnost nalog socialnega dela;
- sistemizacija delovnih mest;
- zasedba delovnih mest glede na sistemizacijo in strokovni nivo kadra;
- profili delovnih mest glede na sistemizacijo;
- nagrajevanja kadrov;
- profili potrebnih kadrov na področje socialnih služb; ter
- način rednega in dopolnilnega izobraževanja kadrov.

Pri reševanju teh problemov naj bi sodelovale:

občinske skupščine tako:

- da posvetijo posebno skrb politiki kadrovanja. Skrbeti je namreč potrebno, da bodo kadri v socialnih službah strokovno usposobljeni in družbeno politično razgledani. Zato naj bi občinske skupščine analizirale potrebe po kadrih na vseh področjih svojega območja ter planirale, izbirale in študirale ustrezne kadre koordinirano z vsemi zainteresiranimi organi in organizacijami, katerih dejavnost je usmerjena v skrb za delovnega človeka.
- da posvetijo več pozornosti problemom sistemizacije in zasedbe sistemiziranih delovnih mest.

Oboje naj bo odsev proučenih potreb po številu uslužbencev in strokovni izobrazbi. Na nezasedena in na novo sistemizirana delovna mesta naj bi bolj dosledno zaposlovali uslužbence s primerno izobrazbo in potrebno kvaliteto.

- da nagrajevanja kadra v socialnem varstvu uskladijo z nagrajevanjem ostalih delavcev z enako kvalifikacijo in tako omogočijo zaposlovanje strokovnih delavcev na delovnih mestih, ki tako strokovnost terjajo;
- da omogočijo uslužbencem s svojega področja, da se izobražujejo in dopolnjujejo svoje znanje skladno z razvojem socialnega dela in družbeno ekonomskega sistema.

Republiški sekretariat za socialno varstvo naj bi svoje delo usmeril tako

- da proučuje in spremlja kadrovske politike, ki naj bi omogočila učinkovito uresničevanje principov resolucije o izobraževanju kadrov,
- da proučuje in predlaga profil delovnih mest in kadrov, ki naj opravljajo delo na področju socialnega varstva ter pomaga pri izdelavi sistemizacije delovnih mest pri občinskih skupščinah,
- da proučuje sistem in oblike izobraževanja od seminarjev, ki usposablajo kadre na delovnem mestu, do dopolnilnih tečajev za opravljanje strokovnih izpitov in druge možne oblike,
- da pri opravljanju svojih nalog sodeluje z VŠSD, z občinskimi skupščinami, centri za socialno delo in vsemi pristojnimi činitelji na področju socialnega dela.

Višja šola za socialne delavce naj bi pri reševanju problema kadrov v socialnem varstvu sodelovala tako

- da pri usposabljanju kadrov za socialne službe sledi razvoju sodobnega socialnega dela in dopolnjuje učne programe v skladu z družbenim razvojem in potrebami službe,

- da vrši pravilno izbiro študentov, ki je bistveni pogoj za pridobitev kvalitetnih kadrov. V ta namen je potrebno izpopolniti statut z ustreznimi določili,
- da v času, ko se na VŠSD vpisuje vedno več srednješolcev, učitelji šole prilagajajo programe in metode dela v učno-vzgojnem procesu tej populaciji,
- da z dobro organizacijo, sodelovanjem z vsemi službami in z aktualnimi programi seminarjev šola odigra svojo izobraževalno vlogo pri razvoju in pospeševanju socialnega dela na vseh področjih. Pri tem je treba proučiti potrebe in možnosti za poslovanje ev. novih oddelkov za posamezna področja, v katerih naj bi delali šolani socialni delavci,
- da skupno z Republiškim sekretariatom za socialno varstvo aktivno dela na pripravah za visokošolski študij socialnih delavcev, kar nujno zahteva razvoj socialnih služb na vseh področjih.

Socialno-zdravstveni zbor skupščine SR Slovenije je na seji dne 25.12.1964 obravnaval problematiko kadrov v socialnem varstvu ter je o tej problematiki ponovno razpravljal na seji dne 30.3.1965. Zbor je na podlagi svojih razprav ugotovil in predlagal sledeče:

Vprašanje kadrov je eno od osnovnih vprašanj na področju socialnega varstva in ga po pomembnosti lahko enačimo z vprašanjem materialne baze. V zadnjih letih sicer beležimo znaten napredek v izobraževanju teh kadrov, stanje pa še vedno ni zadovoljivo. Pri tem ne gre samo za večje število strokovnih kadrov, temveč v enaki meri tudi za usposobitev in profiliranje kadrov glede na nove in širše naloge na posameznih delovnih mestih. To je neobhodno potrebno za nadaljnji razvoj kvalitetnega dela na področju socialnega varstva. Zato je treba posvečati vso pozornost kadrovske politiki in jo oblikovati v skladu z doseženim družbeno gospodarskim razvojem, razvojem socialnega varstva ter zadevnih služb.

Samoupravni organi delovnih organizacij na področju socialnega varstva morajo voditi dolgoročno kadrovske politiko v skladu s splošnimi smernicami družbeno-političnih skupnosti, s perspektivnim razvojem posameznih delovnih organizacij in s programom razvoja zadevnih dejavnosti družbeno-politične skupnosti.

Ustrezni republiški upravni organi in zavodi naj ponovno proučijo vprašanje profilov in strokovne kvalitete posameznih profilov kadrov v socialnem varstvu in na osnovi ugotovitev ter v sodelovanju s samoupravnimi organi šol in ustreznimi strokovnimi društvi po potrebi spremene oz. dopolnijo učne programe šol vseh stopenj.

Proučiti je treba sistemizacijo delovnih mest na področju socialnega varstva, predvsem v občinskih upravnih organih socialnega varstva in v centrih za socialno delo.

Občinske skupščine naj posvetijo vso pozornost vprašanju strokovnih kadrov za delo v socialnem varstvu, ker ta kader rešuje probleme najbolj intimnega značaja. Ugotovijo naj realne sedanje in perspektivne potrebe po teh kadrih in pripravijo program štipendiranja socialnih delavcev.

Potrebno bi bilo proučiti umestnost predloga Višje šole za socialne delavce, da se šolanje na tej šoli podaljša še za eno leto. Po tem predlogu naj bi se v tem letu izvajal praktični del študija na terenu pod vodstvom šole, hkrati pa naj bi študent v tem času tudi diplomiral.

Ker so dosedanje izkušnje že pokazale potrebo po socialnih delavcih z visoko izobrazbo, naj se pristojni republiški upravni organi povežejo s pristojnimi upravnimi organi drugih republik v svrhu čimprejšnje ustanovitve Visoke šole za socialne delavce.

Višja šola za socialne delavce naj organizira strokovno izpopolnjevanje svojih diplomantov, organizacijo strokovnega izpopolnjevanja ostalih kadrov, ki delajo v socialnem varstvu, pa naj prevzamejo centri za socialno delo.

Pregled nazivov delovnih mest za področje socialnega varstva ter varstva invalidov in borcev NOV po sistemizaciji občinskih skupščin

Naziv sistemiziranega delovnega mesta	Število občin z navedenim delovnim mestom
analitik za zdravstvo in socialno varstvo	1
šef odseka za zdravstvo in socialno varstvo	4
šef odseka za zdravstvo, socialno varstvo ter referent za invalidske zadeve	1
šef odseka za socialno varstvo in referent za rejništvo in posvojitve	1
šef odseka in referent za varstvo družine	1
šef odseka in referent za zdravstvo	3
šef odseka	2
šef odseka za socialno in invalidsko varstvo	1
referent za socialno varstvo	29
referent za socialno varstvo in skrbništvo	3
referent za socialno varstvo in varstvo družine	3
referent za socialno varstvo in zdravstvo	4
referent za socialno varstvo in prosveto	1
referent za socialno varstvo in invalidske zadeve	2

Naziv sistemiziranega
delovnega mesta

Število občin z navedenim
delovnim mestom

referent	za socialno varstvo, varstvo družine in skrbništvo	2
referent	za socialno varstvo in likvidacijo invalidnin	1
referent	za zdravstvo in socialno varstvo	3
referent	za skrbništvo in varstvo družine	8
referent	za skrbništvo in mladinsko varstvo	3
referent	za rejništvo in skrbništvo	1
referent	za skrbništvo in varstvo odraslih	1
referent	za rejništvo in družbeno neprilagojeno mladino	1
referent	za zdravstvo in rejništvo	1
referent	sanitami inšpektor, referent za varstvo družine in rejništvo	1
referent	za strožji nadzor	1
referent	za zdravstvo in varstvo družine	3
referent	za zdravstvo in skrbništvo	1
referent	za varstvo odraslih	7
referent	za varstvo mladine in družine	2
referent	za skrbništvo	13
referent	za varstvo družine	15
referent	za varstvo mladine	3
referent	socialni delavec	12
analitik	za zdravstvo in invalidsko obračunsko službo	1
šef odseka	in referent za varstvo invalidov in borcev NOV	4
šef odseka	za invalide in borce NOV	6
referent	za zadeve invalidov in borcev NOV	26
referent	za invalidsko varstvo, varstvo borcev in splošno varstvo	1
referent	za zdravstvo in invalidsko varstvo	2
referent	za vprašanje borcev NOV in likvidacijo sredstev socialnega varstva	1
referent	za invalidske zadeve, zdravstvo in zadeve borcev NOV	5
referent	za zadeve borcev NOV in skrbništvo	1
referent	za zadeve borcev NOV in likvidacijo invalidnin	1
referent	za varstvo borcev NOV	5
referent	za invalidske zadeve	35
referent	za invalidske prejemeke	2
referent	za invalidske dodatke	1
referent	za likvidacijo invalidnin	26

Uslužbenci po krajih zaposlitve in izobrazbi

	Skupaj		Izobrazba uslužbencev			Od tega priznana izobrazba na podlagi NOB in strokovnih izpitolov			
	št.	%	nižja	srednja	višja	visoka	srednja	višja	visoka
Skupaj v SRS	št. 359	% 100	71	167	104	17	72	44	7
			220	46	29	5	20	12	2
Okraj	št. 15	% 100	1	5	6	3	2	3	2
			7	33	40	20	13	20	13
Občine v okraju Celje	št. 47	% 100	13	25	9	-	12	8	-
			28	53	19	-	26	17	-
Občine v okraju Koper	št. 42	% 100	8	26	8	-	13	7	-
			19	62	19	-	31	17	-
Občine v okraju Ljubljana	št. 93	% 100	20	35	33	5	24	20	5
			21	38	36	5	26	22	5
Občine v okraju Maribor	št. 70	% 100	22	34	13	1	15	3	-
			31	49	19	1	21	4	-
Vse občine v SRS skupaj	št. 252	% 100	63	120	63	6	64	38	5
			25	48	25	2	25	15	2
Centri za socialno delo	št. 92	% 100	7	42	35	8	6	3	-
			7	46	38	9	7	3	-

Pregled opravljenih strokovnih izpitov iz ostalih nazivov

Vrsta uslužbencev	Opravljeni strokovni izpiti iz naziva	Število uslužbencev
Upravni uslužbenci	Višji referent	1
	Referent	17
	Pristav	31
Strokovni uslužbenci	Psiholog	1
	Pedagog	11
Izvršilni uslužbenci	Računovodja	6
	Davčni izvršitelj	4
	Računski režiser	5
Pisarniški uslužbenci	Administrator	7
	Pisarniški referent	33
	Pomožni pisarniški referent	57
	Strojepisna	3
	Razni drugi nazivi	17
Ostalo		
	Skupaj	193

ANALIZA O REJNIŠTVU V SR SLOVENIJI

(po stanju 30. VI. 1964)

I U v o d

Rejništvo je v SR Sloveniji važna oblika varstva otrok in mladine, ki je izgubila starše oziroma iz težjih zdravstvenih ali vzgojnih razlogov ne more živeti v lastni družini.

Leta 1960 je bil sprejet Republiški zakon o rejništvu (Ur. l. LRS, 34/60, ki ureja družbeno varstvo in nadzorstvo otrok, ki jih oddajajo v rejništvo skrbstveni organi kakor tudi družbeno nadzorstvo otrok, ki jih oddajajo v rejništvo starši sami. Od izida zakona republiški sekretariat za socialno varstvo ni ugotavljal stanja otrok v rejništvu. Zato je smatral za potrebno, da na podlagi posebne ankete po stanju 30.6. 1964 ugotovi, kako organi socialnega varstva izvajajo zakon, da analizira stanje in probleme otrok v rejništvu ter prouči bodoče naloge na področju rejništva.

Po podatkih ankete živi v Sloveniji v rejniških družinah skupaj 3 271 evidentiranih otrok in mladine, to je 0,6 % otrok in mladine do 18. leta starosti in 10 % otrok pod družbenim varstvom. Od tega so 1 703 (52 %) otrok oddali v rejo skrbstveni organi, 1 568 (48 %) otrok pa starši sami. Po presoji skrbstvenih organov pa še ni zajetih v družbeno nadzorstvo najmanj 700 otrok, ki so jih oddali v rejništvo starši. Tako živi v naši republiki dejansko v rejniških družinah cca 4 000 otrok in mladine.

Ker zaradi pomanjkljive evidence ni bilo možno zbrati in obdelati podatkov o vseh otrocih, ki živijo v tujih družinah, je v tej analizi prikazano stanje samo tistih rejencev, ki so jih oddali v rejništvo skrbstveni organi.

II. Podatki o otrocih v rejništvu

V rejništvu je skupaj 1 703 otrok, ki so jih oddali v rejništvo skrbstveni organi. Od tega je 919 (54 %) dečkov in 784 (46 %) deklic. Po starosti je pregled rejencev naslednji:

do 3 let	245 (14 %)	rejencev
od 4 do 7 let	333 (20 %)	"
od 8 do 14 let	866 (51 %)	"
nad 14 let	259 (15 %)	"

V rejništvu prevladujejo starejši šolski otroci, ker le-ti ostajajo v istih družinah, tudi ko prerastejo predšolsko dobo. Poleg tega skrbstveni organi zaradi neuspele sanacije socialnih in vzgojnih razmer redno oddajajo v rejništvo tudi starejše otroke. V rejništvo razmeščajo tudi tiste šolske otroke, pri katerih na podlagi diagnoze ugotovijo, da je rejništvo zanje primernejša oblika varstva kot oskrbovanje v raznih zavodih.

- Vzroki oddaje otrok v rejništvo.

Pregled otrok po vzrokih oddaje otrok v rejništvo kaže naslednjo sliko:

socialnost in antisocialnost staršev	442 (26 %)
samo z enim roditeljem	309 (18 %)
otroci brez obeh roditeljev	244 (14 %)
stanovanjska stiska	186 (11 %)
razrvani družinski odnosi	190 (11 %)
bolezen staršev	108 (6 %)
staršem odvzeta roditeljska pravica	67 (4 %)
materialno pomanjkanje v družini	62 (4 %)
žolanje in usposabljanje otroka	16 (1 %)
drugi razlogi	79 (5 %)

Vzroki oddaje otrok v rejništvo so odvisni od problematike na posameznih teritorialnih območjih. Glavni vzrok razmeščanja otrok v rejniške družine je asocialnost in antisocialnost staršev. Strokovnim socialnim službam bi morali biti v družbeno gospodarskem sistemu občine zagotovljeno več možnosti in sredstev za preprečevanje težkih socialnih pojavov. Kasnejša sanacija hujše družbeno neprilagojene družine je največkrat neuspešna in kurativni ukrepi dragi. Pri sanaciji družbeno neprilagojenih družin so skoraj zmeraj prepozni tudi represivni ukrepi. Pri 67 (4 %) primerih otrok v rejništvu so bile npr. staršem odvzete roditeljske pravice, vendar šele takrat, ko so se pri otrocih zaradi skrajno neprimernega družinskega okolja pojavile še hujše motnje.

Težak problem so tudi otroci, ki živijo samo pri enem roditelju. To so predvsem samohranilke, katere so zaradi neurejenih življenjskih pogojev prisiljene dajati otroke v oskrbo tujim družinam. Ob urejenem otroškem varstvu ne bi bilo potrebno dajati v rejniške družine tistih otrok, katerih matere so urejene in bi lahko same skrbele za otroke. Tako pa so otroci v najnežnejši dobi odtrgani od mater - z nepopravljivimi posledicami. Nujna bi bila intenzivnejša skrb občinskih skupščin,

krajevnih skupnosti, delovnih organizacij itd. za reševanje vprašanj mater samohranilk, posebno njihovih stanovanjskih problemov.

Otroci brez obeh roditeljev živijo pretežno v družinah ožjih sorodnikov (starih starših, tetah, stricah itd.) in so njihove življenjske razmere urejene. Zato tudi ni razlogov za posvojitve teh otrok po tujih osebah. Po izjavah skrbstvenih organov je vseh 244 otrok brez obeh roditeljev pod skrbništvom, kar pa bo potrebno ponovno sistematično pregledati.

V smislu zakona ne bi smele biti slabe gnotne razmere staršev same po sebi razlog za oddajo otrok v rejništvo. Vendar so bili skrbstveni organi prisiljeni oddati v rejo 62 (4 %) otrok samo zaradi slabih gnotnih razmer staršev. V Sloveniji, zlasti na območju mariborskega okraja imamo še vedno "rejenice-pastirčke", ki so predvsem problem ekonomsko manj razvitih področij. Ta pojav kljub neprimerni vsebini ni možno preprečiti z administrativnimi ukrepi. Vendar je število "rejenčkov-pastirčkov" vedno bolj v upadanju (leta 1960 je bilo v Sloveniji 1 800 registriranih pastirčkov, leta 1964 še 593) - in je pričakovati, da bo ta oblika rejništva z delom strokovnih služb počasi odpadla.

Vsa nakazana vprašanja so širšega družbenega značaja in bi jih morali nujno reševati vsi odgovorni organi občinskih skupščin, krajevnih skupnosti in delovnih organizacij. Za usmerjanje otroškega varstva in za vprašanja rejništva pa so predvsem odgovorne občinske skupščine in njihovi sveti za socialno varstvo. V letih 1960 do 1964 je problematiko rejništva obravnavalo le 49 odgovornih svetov občinskih skupščin, dočim je le 18 občinskih skupščin samih razpravljalo o važnejših vprašanjih otrok v rejništvu. Ob razpravah so bili sprejeti konkretni sklepi predvsem glede organizacije in financiranja rejništva - ki pa zaradi pomanjkanja objektivnih pogojev (pomanjkanja kadrov, prenizka finančna sredstva) kasneje niso mogli biti dosledno realizirani.

- Starši rejenčev

Pregled rejenčev po starših je naslednji:

oba roditelja ima	618 (36 %) otrok
samo enega roditelja ima	749 (44 %) "
brez obeh roditeljev je	336 (20 %) "

Po poklicu je večina staršev delavcev (53 %), od tega je kar 67 % nekvalificiranih. Uslužbencev je 3 % in samostojnih poklicev 2 %. Kar 22 % staršev je brez poklica. Pri 20 % staršev skrbstveni organi nimajo podatkov o njihovih poklicih, kar je velika slabost dela skrbstvenih organov.

Po krajih bivanja živi v industrijskih središčih 35 % staršev, na podeželju pa 38 %. Pri 27 % staršev skrbstveni organi ne vedo kje le-ti živijo, kar spet kaže

na pomanjkljivo delo skrbstvenih organov s starši.

- Rejniki

Pri večini rejencev (84 %) so rejniki tuji ljudje, in le 16 % rejnikov je sorodni - kov otrok. 10 % rejnikov so istočasno tudi skrbniki otrok.

Popolnih rejniških družin je v Sloveniji 79 %, nepopolnih pa 21 %. Rejnice, ki same oskrbujejo otroke so vdove, matere samohranilke z lastnimi otroci in druge samske osebe. Skrbstveni organi načela, da so najbolj primeme popolne družine, v praksi ne uporabljajo šablonsko. Navadno dajejo skrbstveni organi samskim osebam več otrok, posebno če samske rejnice ne živijo v širši družinski skupnosti.

Rejniki po starosti:

do 30 let	66 (4 %) rejnikov
31 do 40 let	354 (21 %) "
41 do 50 let	576 (34 %) "
51 do 55 let	393 (23 %) "
nad 55 let	314 (18 %) rejnikov

Iz pregleda je razvidno, da so rejniki tudi starejše osebe, saj je 41 % rejnikov starih nad 50 let. Kar 18 % rejnikov pa je nad 55 let starih, kar ni v skladu z določilom zakona. Omeniti pa je treba, da so bila pri večini nad 55 let starih rejnikov, rejniška razmerja sklenjena že pred 10-15 leti, to je v primemi starostni dobi rejnikov.

Pretežno rejnikov (65 %) ima tudi lastne otroke, tako da rastejo rejenci v čimbolj naradni sredini.

Posamezna rejniška družina oskrbuje naslednje število rejencev:

enega rejenca	1 270 (79 %) rejnikov
dva rejenca	257 (16 %) "
tri rejence	54 (3 %) "
več kot tri rejence	38 (2 %) rejnikov

Prevladujejo torej rejniške družine, ki oskrbujejo enega otroka, dočim so rejenci, ki jih živi več v istih rejniških družinah, pretežno bratje in sestre.

Po poklicu so rejniki kmetje (41 %), delavci (22 %) in uslužbenci (7 %). Med njimi je tudi 14 % gospodinj in 11 % upokojenih oseb. Za ostalih 5 % rejnikov ni podatkov.

24 % rejnikov živi v večjem središču, ostale rejniške družine so na podeželju. Pri rejnikih na podeželju imajo rejenci manj možnosti za vsestranski razvoj, zato se skrbstveni organi, posebno še centri za socialno delo prizadevajo, da dobijo pri-

meme rejnike tudi v mestih, kar je zaradi prezaposlenosti prebivalcev in zaradi stanovanjske stiske v večjih središčih skoraj nemogoče.

- Zdravstveno stanje in čustvena prilagoditev rejencev

Po podatkih skrbstvenih organov je:

zdravih in normalno razvitih	1 242 (72 %)	rejencev
slabotnih in bolehnih	147 (9 %)	"
kronično bolnih	27 (2 %)	"
s telesnimi in duševnimi motnjami	168 (10 %)	"
osebnostno motenih	127 (7 %)	"

Zdravih in normalno razvitih je torej 72 % rejencev, kar je v primerjavi z zdravstvenim stanjem otrok v Sloveniji za cca 15 % pod povprečjem.

Skupaj 28 % rejencev je slabotnih, kronično bolnih ali motenih v telesnem in duševnem razvoju. Po mnenju komisij za kategorizacijo je ca 3 % rejencev hujše duševno prizadetih ali osebno motenih in bi se morali usposobiti v posebnih zavodih. Slabo zdravstveno stanje otrok je posledica pomanjkljive nege in prehrane v najnežnejši dobi kakor tudi pomanjkljivega zdravstvenega varstva rejencev. Zdravstvena skrb za rejenca se namreč ureja premalo sistematično, posebno v območjih, kjer je zdravstvena služba manj razvita in oddaljena.

S pristojnimi zdravstvenimi domovi imajo skrbstveni organi sklenjene pogodbe za sistematično zdravstveno nadzorstvo le za 3 % rejencev. Patronažne sestre obiskujejo predvsem mlajše rejence in pretežno po lastni iniciativi. Tako je npr. v letu 1963 skupaj 802 (47 %) rejencev vsaj enkrat v letu obiskala patronažna sestra, kar je z ozirom na obremenjenost te službe zadovoljivo.

Zdravstveno stanje rejencev

zdravstveno zavarovani po ZSZ	1 047 (61 %)
iz drugih naslovov (VVI)	12 (1 %)
po občinskem odloku	571 (33 %)
niso zdravstveno zavarovani	78 (5 %)

Za rejence, ki so zavarovani po občinskem odloku so nekateri skrbstveni organi smotnejšega poslovanja začeli urejati s pristojnimi zavodi za socialno zavarovanje vprašanje zdravstvenih izkaznic in bo to potrebno povsod dosledno urediti. Rejenci, ki niso zdravstveno zavarovani so mladoletniki, ki se po 15. letu starosti ne šolajo oziroma niso v uku ali v delovnem razmerju. Zdravstveno varstvo za to mladino ni urejeno, kar je znak pomanjkanja odgovornosti skrbstvenih organov.

Velikega pomena je tudi urejena prehrana rejencev. Šolsko malico prejema le 39 %

rejenecv (medtem ko prejema malico skupaj 70 % šolske mladine). Bolj urejena pa so letovanja in taborenja, na katerih je bilo v letu 1963 269 (16 %) rejencev (vse šolske mladine pa je letovalo 10 %).

Osebna higiena rejencev je v glavnem zadovoljiva, so pa tudi primeri, ko prihajajo rejenci v šolo zanemarjeni, rejnikov pa zaradi medsebojne čustvene navezanosti ni možno vselej zamenjati. Pač pa bi morali skrbstveni organi obvezno premestiti rejenca, kadar je v družini hujša kronična bolezen, alkoholizem ali drugi asocialni pojavi. Po zbranih podatkih je v Sloveniji skupaj 27 1,6 %) rejniških družin, kjer je stanje tako neprimerno, da bi zahtevalo takojšnjega reševanja. Nedopustno je tudi razmeščati rejence v okolje, kjer nimajo najnujnejših higiensko-zdravstvenih pogojev, vendar je 73 (4 %) rejniških družin takih, ko je ogrožen zdrav razvoj otrok, čeprav drugi pogoji za silo ustrezajo.

Čustvene prilagoditve rejencev do sedaj ni posebej raziskala nobena strokovna institucija, in s tem v zvezi so na razpolago samo nekateri podatki skrbstvenih organov. Pretežno število rejencev (80 %) je po oceni skrbstvenih organov na rejnike čustveno navezanih in se v novem okolju dobro počutijo. Večina jih živi pri rejnikih pod enakimi pogoji kot lastni otroci. Zaradi več ali manj uspele čustvene prilagoditve rejenci na splošno ne begajo od rejnikov. Tistim rejencem, ki pa se iz raznih razlogov niso čustveno navezali na rejnike, poiščejo skrbstveni organi novo okolje, kar pa je vselej tveganó z ozirom na nadaljnji razvoj rejencev. Tako je bilo npr. v Sloveniji v letih 1958 do 1963 v glavnem zaradi neuspele prilagoditve premeščenih v razne zavode skupaj 74 (1 %) rejencev, k drugim rejnikom pa 162 (1,9 %) otrok.

Čustveno neprilagojeni otroci imajo razne motnje, kar pa bi bilo potrebno posebej proučiti ter razviti strokovne metode obravnavanja takih otrok. Med rejenci je ca 4 % eneretikov. Motnje vednja se pojavljajo posebno v šolskem obdobju (kar 50 % rejencev ima npr. slabše šolske ocene iz vedenja).

- Šolanje in usposabljanje rejencev

Po podatkih skrbstvenih organov je šoloobveznih rejencev, ki redno obiskujejo osemletko skupaj 1 045 (61 %), nad 14 let starih, ki bi morali biti vključeni v nadaljnje usposabljanje pa je skupaj 187 (11 %). Ostalih 471 (28 %) rejencev so še predšolski otroci.

Od skupaj 187 nad 14 let starih rejencev, ki niso več šoloobvezni

obiskuje osemletko	67 (36 %) rejencev
obiskuje srednje šole	32 (17 %)
v uku	46 (25 %)
zaposlenih	19 (10 %)
ostalih	23 (12 %) rejencev

Povprečna ocena rejencev je znašala v tem letu 3,02. Povprečna ocena otrok, ki so obiskovali osemletko je 3,28. Šolski uspehi rejencev, ki so razred izdelali, torej niso preveč odstopali od uspehov drugih šoloobveznih otrok.

Sorazmerno veliko rejencev (14 %) je v šolskem letu 1962/63 ponavljalo razred, šole pa ni obiskovalo 2 % rejencev. Kot je razvidno iz pregleda, obiskuje osemletko tudi 67 rejencev, ki niso več šoloobvezni, kar je splošen problem podeželskih otrok. Na višje organiziranih šolah, bi rejenci verjetno dosegli boljše uspehe, in bi jih skrbstveni organi lažje vključevali v nadaljnje šolanje in usposabljanje. Tako pa je večina rejencev v uku ali se priučuje na delovnih mestih za polkvalificirano delovno silo. Po zbranih podatkih je 23 rejencev stalno celo ne vključenih. Ta mladina pomaga rejnikom pri kmetijskih delih, nima pa urejenega delovnega razmerja.

Skrbstveni organi se zaradi preobremenjenosti ne utegnejo redno posvetovati z vodstvi šol in s posameznimi pedagogi - o šolskem delu in o vzgoji rejencev. Prav tako so obremenjeni tudi učitelji (le za 14 % otrok so ob koncu šolskega leta 1962/63 prejeli skrbstveni organi od šol pismena poročila o razvoju in šolskih uspehih rejencev). Tudi družbeni organi šol se sistematično ne zanimajo za rejence, kar bi bilo nujno potrebno posebno v šolah, kjer se šola večje število teh otrok. Pogoji se zboljšujejo na tistih šolah, kjer že delajo socialni delavci, vendar bi bili povsod potrebni redni osebni stiki skrbstvenih organov s šolami.

III Problemi rejništva

a) Organizacijski problemi rejništva

- Organizacija in izvajanje rejništva

Pri organizaciji rejniške službe je upoštevano načelo, da je rejništvo samo ena izmed oblik splošnega družbenega varstva otrok in mladine, ki ga izvajajo pristojni občinski skrbstveni organi.

Zaradi posebnega značaja nekaterih rejniških poslov (izbira rejnikov, stiki z rejenci in rejniki na terenu, strokovni nadzor in urejanje sodelovanja drugih strokovnih služb, reševanje finančnih poslov itd.) - je republiški svet za socialno varstvo ob izidu zakona o rejništvu priporočil občinskim skupščinam, da bi tam, kjer bi bilo to potrebno ustanovile posebne referate za rejništvo. Nekateri razvitejši občinski skupščine na območjih Celja, Maribora in Ljubljane so take referate tudi ustanovile ter so le-ti delovali v okviru oddelkov za družbene službe občinskih skupščin.

Sedanja organizacija dela na področju rejništva je naslednja:

- pri 1 občinski skupščini (Maribor-Center) opravlja rejniške posle poseben uslužbenec,
- pri 49 občinskih skupščinah opravljajo uslužbenci poleg rejniških poslov še druge posle,
- pri 12 občinskih skupščinah (centrih za socialno delo) opravljajo rejniške posle za določeno teritorialno območje uslužbenci poleg drugih poslov.

Pri občinskih skupščinah (centrih za socialno delo, kjer imajo v rejništvu večje število otrok, se kaže potreba po specializaciji kadrov na področju rejništva. V zvezi s tem bo potrebno čimprej proučiti za koliko otrok v rejništvu bi lahko opravljal posle 1 socialni delavec.

Smotno organizacijo rejniške službe zavira tudi neurejeno medobčinsko sodelovanje. Po sedanji praksi skrbstveni organi večjih središč (Celje, Maribor, Ljubljana) vsak zase izbirajo rejnike na istih teritorialnih območjih, jih različno nagrajujejo, neenotno določajo višino rejnin, ločeno urejajo zdravstveno nadzorstvo rejencev itd. Zato bo treba proučiti smotnejšo organizacijo rejništva tako v okviru strokovnih socialnih služb, kot pri medobčinskem sodelovanju.

Pri izvajanju rejništva morajo skrbstveni organi upoštevati tudi predpisani postopek.

Ob pregledu izvajanja postopka je ugotovljeno, da izdaja pismene odločbe in sklepa pogodbe z rejniki le 74 % skrbstvenih organov, dočim ostalih 26 % skrbstvenih organov sklepa samo pismene pogodbe z rejniki ali pa oddajajo otroke v rejo samo po ustnem dogovoru z rejniki.

Ob pregledu kako skrbstveni organi opravljajo nadzorstvo nad rejenci in rejnikom - so ugotovljeni slabi rezultati. V letu 1963 so npr. skrbstveni organi neposredno obiskali 1 311 (77 %) rejencev, ki so jih sami oddali v rejo, dočim je bilo obiskanih le 195 otrok, ki so jih na njihovih območjih oddali v rejo drugi skrbstveni organi. Skrbstveni organi torej ne izvajajo niti nadzorstva nad tistimi otroci, ki so jih oddali v rejo sami, nadzorstvo nad drugimi rejenci pa opravljajo v manjšem obsegu. Popolnoma neurejeno pa je nadzorstvo nad otroci, ki so jih dali v rejo starši sami, ker zato ne skrbijo niti matični niti teritorialno pristojni skrbstveni organi. Vzroki za tako nezadovoljivo izvajanje obveznega nadzorstva vseh rejencev so predvsem v pomanjkljivi evidenci in zaradi še neizvedene organizacije sodelovanja strokovnih sodelavcev na terenu.

Tudi sodelovanja z ustreznimi organi, strokovnimi službami, zavodi, družbenimi organizacijami in strokovnimi sodelavci že ob predlaganju otrok za rejništvo, pri izbiri primernih rejnikov in pri spremljanju razvoja otrok v rejniških družinah itd.

skrbstveni organi niso razvili. Takšno sodelovanje namreč ne smatrajo kot svojo osnovno nalogo, temveč ga prepuščajo stihijskemu razvoju, ki je odvisno od stopnje organiziranosti in aktivnosti drugih činiteljev.

Pri opravljanju določenih nalog rejništva (odkivanje otrok, ki bi bili potrebni družbenega varstva, prijavljanje neregistriranih rejencev, iskanje primernih rejnikov itd.), bi lahko zelo uspešno sodelovali tudi prostovoljni socialni delavci iz vrst družbenih organizacij. Do sedaj tako sodelovanje ni bilo sistematično, ker bi zlasti v začetku zahtevalo precejšnjo dodatno obremenitev odgovornih socialnih delavcev. Po drugi strani pa kažejo tudi družbene organizacije premajhen interes za konkretno vključevanje svojih članov pri reševanju vprašanj otrok pod družbenim varstvom. Zato bo nujno čimprej opredeliti obliko sodelovanja prostovoljnih socialnih delavcev, le-te pa načrtno pritegovati in usposabljanje za tako delo.

- Kadri

Rejniške zadeve opravlja isto osebje, ki sicer izvaja naloge in opravila s področja socialnega varstva oziroma varstva družine. Kar pri 61 % občinskih skupščin sta zaposlena le 1-2 uslužbenca, ki med drugimi nalogami opravljata tudi rejniške zadeve, kar povzroča težave tako v organizacijskem kot tudi v strokovnem pogledu.

10 % osebja, ki izvaja naloge rejništva ima osnovnošolsko izobrazbo, 34 % jih je končalo srednjo šolo, 42 % višjo šolo za socialne delavce, 10 % kakšno drugo višjo šolo in 4 % visoko šolo.

✓ Izvajanje rejništva zahteva strokovno socialno delo, zato naj bi ga v prihodnje dosledno opravljali šolani socialni delavci.

Osebjem, ki nima primerne kvalifikacije, manjka določena dopolnilna izobrazba predvsem s področja psihologije, pedagogike in metod strokovnega dela s starši, rejniki in rejenci, posebej še z otroki, ki so moteni v telesnem in duševnem razvoju. V tem smislu bo potrebno dopolniti program rednega šolanja na višji šoli za socialne delavce, kakor tudi dopolnilnega izobraževanja kadrov, ki v praksi že delajo na tem področju.

Na področju rejništva sodeluje premalo drugih strokovnih kadrov. Pionirsko delo opravljajo centri za socialno delo pa tudi nekateri upravni organi socialnega varstva, ki k sodelovanju pritegujejo zlasti pedagoge, psihologe in zunanje socialne delavce. Tako v tej ali oni obliki sodelujejo pri delu v rejništvu 92 pedagogov, 7 psihologov in 26 zunanjih socialnih delavcev. Ustrezne metode sodelovanja drugih strokovnjakov bo potrebno še razviti, zlasti pa pritegniti k delu širši krog strokovnih sodelavcev, poskrbeti za njihovo usposabljanje po posebnih programih ter proučiti najpriljubljenejši način stimulacije. Razviti bo treba tudi teamsko delo v okviru strokovnih socialnih služb samih.

- Financiranje

V letu 1964 znaša celotna rejnina za enega otroka v mestu od 5 000 - din do 18 000 - din, na podeželju pa od 2 000 - din do 15 000 - din mesečno.

Za 993 (58 %) rejencev plačujejo občine celotno rejnino, za 298 (18 %) delno rejnino, za 412 (24 %) rejencev ne prispevajo ničesar.

Potrošena sredstva občinskih skupščin za rejnine v zadnjih letih so naslednja:

Leto	Sredstva v din	Pomast v % napram letu 1960	Porast v % po posameznih letih
1960	63,632.000.-	-	-
1961	77,599.000.-	22	22
1962	106,174.000.-	67	37
1963	134,826.000.-	112	27
1964 (ocena)	162,382.000.-	155	20

Povprečni prispevki občinskih skupščin za rejnine:

Leto	Povprežna rejnina mesečno	Porast v % napram letu 1960	Porast v % po posameznih letih
1960	4 418	-	-
1961	4 978	12	12
1962	6 144	39	23
1963	7 456	69	21
1964 (ocena)	8 090	83	9

Iz navedenih podatkov je razvidno:

- da so razlike med najnižimi in najvišjimi rejninami zelo velike
- da višina rejin kljub postopnemu dviganju ni vsklajena z življenjskimi stroški.

Velik problem je financiranje rejništva v gospodarsko nerazvitih občinah. Povprečni prispevki občine k rejnini za enega rejenca v letu 1964 znašajo npr. v Trebnjem 4 900 - din, Šmarje pri Jelšah 4 800.-, Litija 4 685 - din, Ajdovščina 4 600.-, Radlje 3 500 - din, Črnomelj 3 142 - din, Omrož 3 120 - din, Lenart 2 824 - din itd.

Omenjene rejnine ne krijejo niti najnujnejših stroškov za prehrano. Problem je pereč, ker rejniki nimajo sredstev za ostale potrebe otroka - obleko, obutev, šolske potrebščine. Občinske skupščine bi morale predvideti ustrezna sredstva za vskladitev rejin z življenjskimi stroški, tako da upoštevajo vse stroške za o -

skrbovanje otrok (prehrana, obleka, obutev, stroški za šolanje in nagrade rejnikom) s tem, da pri prispevanju za rejništvo upoštevajo ekonomske zmožljivosti staršev. Vzporedno s tem bi bilo potrebno urejati pravice rejencev še do drugih prejemkov, ki bi pripomogli k njih vzdrževanju. V letu 1964 prejema npr. otroški dodatek 37 % rejencev, invalidnino ali pokojnino 7 % in preživnino 13 %. Zlasti niso dosledno urejene pravice do otroškega dodatka, če upoštevamo, da je 60 % staršev rejencev socialno zavarovanih.

Socialni organi bi morali povečati pomoč staršem oziroma svojcem pri urejanju pravic na podlagi obstoječih predpisov, ker bi tako pripomogli k zmanjšanju potreb po vzdrževanju rejencev iz sredstev socialnega varstva.

Zaradi nezadostnih finančnih sredstev skrbstveni organi tudi ne morejo urejati vprašanj primeme stimulacije rejnikov. Rejniki so upravičeni do nagrade za odgovorno delo, le-te pa v sedanjih zneskih rejin niso upoštevane - razen v redkih primerih, ki so jih v zadnjem času izbrili centri za socialno delo. Le 8 občinskih skupščin pa daje rejnikom posebne novoletne nagrade do višine 10 000.- din. Nekateri centri so pričeli proučevati pogoje, da bi delo rejnic stimulirali po uredbi o delu na domu. Prvi rezultati so pokazali, da bi taka ureditev zaradi obveznega zavarovanja rejnic podražila rejništvo. Vendar bi imeli skrbstveni organi z ureditvijo takšnega rejniškega razmerja večje možnosti za res pravilno izbiranje takih rejniških družin, ki bi bile sposobne nuditi rejencem kar največ primernih življenjskih pogojev.

Zaradi neurejenih finančnih vprašanj plačujejo skrbstveni organi celo ali delno rejnino za 76 % rejencev. Za ostale otroke plačujejo rejnino starši ali pa živijo otroci tudi daljšo dobo v rejniških družinah predvsem na stroške rejnikov. Tekom proračunskega leta tudi ni možno povišati rejin niti urejati rejin za nove, nujne primere. Financiranje te dejavnosti iz Sklada bi izboljšalo pravilno in strokovno izvajanje rejništva.

- Evidenca

Skrbstveni organi so dolžni voditi evidenco o vseh otrocih, ki so jih oddali v rejništvo in o otrocih, ki so jih oddali v rejništvo drugi skrbstveni organi ali starši sami na njihovem območju. Ugotovljeno je, da je evidenca rejencev neenotna, pomanjkljiva in neprilagojena metodam socialnega dela. Zato je skrbstveni organi niso osvojili kot nujno potreben pripomoček. Potrebno bo vpeljati primemjšo evidenco, ki bo služila tudi za ugotavljanje stanja rejencev v občini.

b) Strokovni problemi rejništva

Za pravilno izvajanje rejništva je nujen pogoj strokovno delo strokovnih organov, ki je neogibno potrebno predvsem pri

- razmeščanju otrok v rejništvo

- sanaciji družinskih razmer staršev
- sklajevanju čustvenih odnosov med starši, rejniki in otroci

V zadnjih letih skrbstveni organi ne dajejo več prednosti domskemu varstvu (sedaj je v domskem varstvu 3 % otrok pod družbenim varstvom, v rejništvu pa 10 % otrok). Pač pa skrbstveni organi že vedno neprimemo razmeščajo otroke v rejništvo - kar velja posebno za otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in za osebnostno motene otroke. Zakon dopušča rejništvo tudi za otroke z motnjami v razvoju in za družbeno neprilagojene otroke - vendar bi morali skrbstveni organi take otroke dajati v rejništvo le družinam, ki bi jih lahko po svojih osebnih lastnostih in sposobnostih uspešno vzgajale. Zato bo potrebno proučiti uspešnost oddajanja motenih in družbeno neprilagojenih otrok v rejo, ker bi ta oblika mimo drugih prednosti tudi znatno pocenila rehabilitacijo te mladine (saj stane npr. rehabilitacija 1 otroka v posebnem zavodu že din 60 000 - mesečno).

Brez opravičljive, nujne potrebe - skrbstveni organi sploh ne bi smeli otrok oddvajati od staršev. Pri sanaciji otrokovih družinskih razmer morajo skrbstveni organi urejati nadaljnje stike med starši in otroki. Zato bi morali že ob razmeščanju otrok v rejništvo predvideti bližino staršev. Tako pa živi sedaj le 19 % rejencev v bližini staršev, 40 % rejencev pa živi izven območja domače občine. Zaradi oddaljenosti so otežkočeni redni stiki staršev z otroki. Redno, vsaj enkrat mesečno obiskuje otroke le 17 % staršev, dočim 36 % staršev sploh ne obiskuje otrok. Pri urejanju stikov s starši bi morali skrbstveni organi primemo usposobiti rejnika, ki zaradi neznanja pogosto ne vpliva na ohranitev čustvenih vezi med starši in otroki. Posebno občutljivo je tako delo z asocialnimi ali defektnimi starši, pri katerih je važna strokovna presoja, če in v kakšni obliki naj se stiki staršev z rejenci dopuščajo. Po sedanjem stanju je 30 % staršev asocijalnih, 17 % defektnih - kar bi zahtevalo strokovno individualno delo s starši.

Zaradi neuspele sanacije družinskih razmer ostajajo otroci tudi daljšo dobo pri rejnikih. Tako živi sedaj v rejniških družinah 56 % rejencev do 3 let, 39 % od 4 - 10 let in 5 % rejencev nad 10 let. V letu 1960-1963 se je vendarle 280 rejencev vmilo k staršem, med njimi pa so bili večinoma primeri krajše reje, ko sanacija družinskih razmer ni bila potrebna (prehodna bolezen staršev, čakanje na stanovanje itd.). V istem razdobju je bilo tudi posvojenih 47 rejencev, ko je bilo potrebno poiskati otrokom drugi dom zaradi popolne odtujenosti staršev in iz drugih utemeljenih razlogov.

Po nakazanih problemih bodo morali skrbstveni organi izboljšati strokovno delo in v tem smislu izpopolniti rejniško službo tako v organizaciji kot pri strokovnih kadrih. Pri tem jim bo potrebna redna strokovna pomoč in instruktaza odgovornih organov.

- Strokovne oblike in metode dela

☐ razvijanjem centrov za socialno delo se zboljšujejo pogoji za strokovno socialno delo pri izvajanju rejništva.

Centri za socialno delo so v zadnjem času pričeli razvijati nekatere sodobnejše oblike in metode dela. Tako je npr. center za socialno delo občine Ljubljana-Center poskusil z novo obliko pomoči nezakonskim materam - z iskanjem primer-
nih družin v okolici Ljubljane, ki bi vzele matere pred in po porodu v svojo družino in eventualno kasneje obdržale v reji tudi otroka. Centri za socialno delo na območju Celja, Maribora in Ljubljane so se nadalje odločili prelomiti staro klasično obliko rejništva in programirali poskusno ustanovitev rejniških družin z usposobljenimi rejniki v večjih stanovanjih. Predvsem pa so centri izboljšali individualno socialno delo in tudi pričeli uvajati primemnejše oblike grupnega dela na področju rejništva. Napredek se kaže zlasti v strokovnejši izbiri in pripravi rejniških družin. Sedaj imajo skrbstveni organi izbranih in v naprej priprav-
ljenih že 548 družin, ki bodo vzele v rejo tuje otroke. Centri so v letih 1963/64 organizirali tudi 6 seminarjev za rejnike. Delo z rejniki so na splošno izboljšali vsi skrbstveni organi, ki so v letih 1960-1964 organizirali skupaj 13 seminarjev in 102 posvetovanj z rejniki. Skrbstveni organi vodijo tudi osebne razgovore z rejniki (v letu 1963 so imeli 1 491 osebnih razgovorov), za skupaj 292 rejencev pa so prejeli od rejnikov pismena poročila.

V letih 1960-1964 so skrbstveni organi pripravili 19 analiz o rejništvu. V letih 1963/64 je izdelalo analizo o rejništvu 5 centrov za socialno delo, 3 analize centrov pa so še v pripravi. V analizah so centri prikazali dejansko stanje in probleme rejništva in izdelali konkretne predloge za njih reševanje.

IV Predlogi

Za izboljšanje skrbi za rejence in za strokovnejše ter načrtnejše izvajanje rejništva - je treba opredeliti nekatere najvažnejše naloge odgovornih organov socialnega varstva.

1. Koordinacija nalog v sistemu družbene skrbi za otroke

Odgovorni organi občinskih skupščin, predvsem sveti za socialno varstvo, naj proučijo in izboljšajo sistem otroškega varstva v občini, ki naj načrtno zajame skrb za otroke pod družbenim varstvom. Predvsem naj koordinirajo in programsko razvijajo preventivne oblike pomoči družini ob vsklajevanju dela strokovnih

služb, krajevnih skupnosti, delovnih in družbenih organizacij. Pri tem je na prvem mestu urejeno varstvo otrok zaposlenih staršev, reševanje stanovanjskih problemov ter ustrezna družbena pomoč materam samohranilkam in socialno ogroženim družinam - da bi se tako zmanjševali vzroki za oddvajanje otrok od staršev.

2. Skrb in pravilen razvoj rejencev

Strokovne socialne službe naj izboljšajo skrb za pravilen razvoj rejencev in predvsem uredijo sistematično zdravstveno varstvo rejencev preko pristojnih zdravstvenih domov oziroma zdravstvene patronažne službe. Za zdravstveno šibke in bolne rejence je treba urediti posebno skrb, izboljšati njihove življenjske pogoje, oziroma premestiti rejence iz skrajno neurejenega okolja. Poskrbijo naj tudi za primerno šolanje, pomoč pri učenju in za ustrezno poklicno usposabljanje rejencev ob rednem sodelovanju s šolami, poklicnimi svetovalnicami, zavodi za zaposlovanje itd.

Otrokom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju je treba poskrbeti za ustrezno rehabilitacijo.

Za boljše in strokovnejše izvajanje nalog naj predvsem:

- izboljšajo organizacijo in strokovno delo v rejništvu z uveljavljanjem sodobnih oblik in metod dela (medobčinsko sodelovanje, razvijanje oblik varstva otrok v bližini staršev, organizacija usposobljenih rejniških družin v večjih stanovanjih, strokoven izbor otrok in rejniških družin, spremljanje čustvene prilagoditve rejencev, grupno in individualno delo z rejniki itd.);
- izboljšajo sodelovanje z drugimi strokovnimi službami ter institucijami ter načrtno pritegnjo k sodelovanju tudi posamezne strokovnjake iz vrst pedagogov, psihologov itd. ter prostovoljne socialne delavce iz vrst družbenih organizacij;
- izpopolnijo dokumentacijo in analitično delo na področju rejništva.

3. Financiranje rejništva

Za izboljšanje materialne skrbi za rejence je potrebno zagotoviti realna sredstva za rejnine in jih uskladiti z življenjskimi stroški na posameznih področjih. V zneskih za rejnine naj se obvezno upoštevajo vsi stroški za oskrbovanje otrok, to je prehrana, obleka, perilo, obutev, stroški za šolanje in nagrade rejnikom. Pri določanju zneskov je potrebno upoštevati tudi starostno dobo rejencev.

Urediti je treba tudi pravice rejencev do drugih prejemkov, ki lahko izboljšajo njihove materialne pogoje - otroški dodatek, pokojnino, invalidnino, preživnino,

pravice delovnega razmerja itd.

4. Kadri

Kadri, ki delajo na področju rejništva naj bodo zolani socialni delavci. število osebja naj bo prilagojeno potrebam rejništva (število rejencev, oddaljenost terna itd.) in organizaciji dela posameznih socialnih služb.

Skladno s potrebami je treba poskrbeti tudi za sistematizacijo in specializacijo kadrov ter za organizacijo teamskega dela za področje rejništva.

POSVETOVANJA Z VODJI CENTROV ZA SOCIALNO DELO

V skladu s splošnim družbenim razvojem in vse večjo samoupravnostjo v vseh družbenih in ekonomskih dejavnostih postaja vloga centrov za socialno delo vedno bolj pomembna. Delovanje centrov za socialno delo temelji na ustavnih načelih, ta pa dopolnjujejo statuti občinskih skupščin in samoupravni predpisi centrov samih. Taka pravna podlaga za obstoj in delovanje centrov hkrati z njihovo samoupravnostjo je privedla tudi do deatizacije socialnega varstva. Centri za socialno delo so tako osnovne občinske ustanove za izvajanje mnogostranskega socialnega dela in izvrševanje kompleksnega socialnega varstva. Navedene ugotovitve izhajajo iz sodobnega pojmovanja službe socialnega varstva.

Svoje delovanje so centri za socialno delo v glavnem usmerili v dve smeri, in sicer v:

- spremljanje in analiziranje socialnih pojavov v občini in
- nudenje pomoči občanom, ki uveljavljajo pravice, izhajajoče iz socialnega varstva.

Čeprav centre za socialno delo možno zaposluje druga skupina nalog, ki so zaradi poglobljenega socialnega dela v občini v stalnem porastu, uspešno izvajajo tudi prvo skupino nalog. Tako se kaže npr. v zavodu za socialno delo Maribor - Center hiter porast dela, ki spada v drugo skupino nalog. Ta zavod je v letu 1961 obravnaval 1 674 individualnih zadev, leta 1962 3 154 individualnih zadev, leta 1963 3 504 individualnih zadev in leta 1964 4 348 individualnih zadev.

Tako se je število teh zadev zvižalo v letu 1963 za 11 % in v letu 1964 za 24 %.

Kljub tako visokemu številu obravnavanih individualnih zadev je zavodu za socialno delo Maribor-Center uspelo izdelati v letu 1964 5 analiz in 14 raznih drugih obširnih nalog.

Sličen porast dela, kot se pojavlja v zavodu za socialno delo v Mariboru, izkazujejo tudi ostali centri za socialno delo v Sloveniji, s čimer je utemeljena nujnost njihovega obstoja in pereča potreba po ustanavljanju novih centrov, kjer že ne obstoje. Velika obremenitev z delom, organizacijsko utrjevanje in sorazmerno kratka doba delovanja centrov za socialno delo so zahtevali prilično zavzemanje republiškega sekretariata za socialno varstvo za njihovo utrditev. Ta je usmeril svojo pomoč v prirejanje posvetovanj z vodji centrov glede doloženih vprašanj, z instruktajznimi obiski in sodelovanjem pri ustanavljanju novih centrov. Praksa je kmalu potrdila pravilnost takega delovanja.

Posvetovanje z vodji centrov za socialno delo

Sprejena ustava je prinesel nove kvalitativne spremembe v celotnem družbenem življenju z izenažitvijo vseh zaposlenih ljudi glede sanoupravnih pravic na katerenkoli družbeno-ekonomskem področju. Tako so tudi centri za socialno delo postali delovne organizacije s sanoupravnimi pravicami. Dotedanje normativne akte centrov je bilo potrebno dopolniti z novimi osnovnimi pravnimi aktom, statutom ustanove. Izdelava statotov je zahtevala enotna izhodišča, ki so enaka ali slična za vse centre za socialno delo. Zato se je porodila potreba po posvetovanju z vodilnimi uslužbenci centrov za socialno delo, kjer bi obravnavali nekatera nova in nejasna vprašanja. Ta so se nanašala zlasti na sanoupravljanje, program dela in naloge centrov, nadalje na sistem porazdeljevanja dela, na vlogo strokovnega kolegija in na odnose do občinskih skupščin, pristojnih svetov in upravnih organov. Vsa ta vprašanja so bila predmet obravnav dveh posvetovanj z vodji centrov za socialno delo, ki jih je pripravil republiški sekretariat za socialno varstvo.

Glede na vse večjo usmerjenost centrov za socialno delo k izvajanju operativno-analitičnih nalog (leta 1963 so izdelali centri za socialno delo 23 operativno-analitičnih del, leta 1964 pa so imeli planiranih 60), se je pojavila potreba po usposabljanju centrov za socialno delo za analitične naloge. Razmotrivanju o potrebi in organizaciji operativno-analitičnih nalog centrov za socialno delo je bilo namenjeno tretje posvetovanje z vodilnimi uslužbenci, ki ga pa dejansko štejeemo že za enodnevni strokovni seminar s posebnim strokovnim predavanjem. Razprava je nakazala več odprtih vprašanj v službi socialnega varstva, ki zahtevajo e-

notno rešitev za vso Slovenijo. Ta vprašanja so zlasti:

- potreba po ureditvi enotne evidence in statistike na področju socialnega varstva,
- ureditev enotnega administrativnega poslovanja v centrih za socialno delo in
- skupno programiranje nekaterih analitičnih del, ki so širšega pomena, skupaj z republiškim sekretariatom za socialno varstvo.

Sprejem ustave je bistveno vplival tudi na družbeno vlogo in delovanje krajevnih skupnosti. Do takrat obstoječe stanovanjske skupnosti so izgubile svojo gospodarsko funkcijo, da bi se tako v svojem delu lahko povsem usmerile k človeku - občanu in reševanju njegovih vsakodnevnih potreb. V sklop teh mnogoštevilnih nalog spadajo tudi socialno-varstvene naloge, ki se zaradi svojega značaja in zaradi kraja svojega najpogostejšega pojavljanja najhitreje podružbljajo. V tem procesu pripada krajevni skupnosti pri izvajanju socialno-varstvenih nalog še posebej pomembno mesto. Pri organizaciji in razvijanju socialnega dela v krajevni skupnosti pa imajo centri za socialno delo kot strokovne socialne službe občine poseben interes in naloge. Vlogi krajevne skupnosti pri izvajanju socialnih nalog in nalogam centrov za socialno delo pri organizaciji in razvijanju socialnih dejavnosti v krajevnih skupnostih je bilo namenjeno četrto posvetovanje z vodilnimi uslužbenci centrov za socialno delo. Tudi to posvetovanje pomeni pravzaprav enodnevni strokovni seminar z navedeno tematiko. Namen tega posvetovanja je bil pomagati centrom za socialno delo pri razjasnitvi njihove vloge v razvijanju socialnega dela in socialnih dejavnosti v krajevni skupnosti.

Znano je, da se s socialnim delom v občini ne bavijo samo centri za socialno delo, ampak še vrsta drugih strokovnih služb in družbenih organizacij, kakor tudi organi občinske skupščine. Uspešnost dela je odvisna od sodelovanja in usklajevanja vseh činiteljev, ki opravljajo socialno delo. Dejstvo, da so centri za socialno delo strokovne občinske ustanove za izvajanje kompleksnega socialnega varstva, narekuje tem institucijam, da prevzamejo vlogo organizatorja za sodelovanje in usklajevanje pri izvajanju socialnega dela v občini. Ta funkcija sodelovanja in koordinacije zahteva od centrov za socialno delo temeljito poznavanje vsebine, obsega in dela posameznih strokovnih služb, družbenih in delovnih organizacij na socialnem področju, kakor tudi metode njihovega dela. Potreba po sodelovanju in koordiniranju je na nekaterih področjih stalna, na drugih pa le občasna, kar je odvisno od dela določenih služb in določenih organizacij pri izvajanju socialno-varstvenih nalog. Poleg tega je potrebno tudi stalno notranje povezovanje dela v samem centru in sodelovanje med posameznimi centri, bodisi da gre pri tem za reševanje nekih skupnih problemov ali za izmenjavanje izkušenj.

Tako nakazana vprašanja glede sodelovanja in koordinacije v delu so bila ob-

ravnavana na petem posvetovanju z vodilnimi uslužbenci centrov za socialno delo, vendar jih zaradi obsežnosti ni bilo mogoče obdelati, ker se je pokazalo, da bo treba vprašanje tako vsebine kakor tudi metod za sodelovanje in koordinacijo obravnavati po posameznih činiteljih. Med te štejemo občinske skupščine in njene organe, strokovne službe, družbene in delovne organizacije in krajevne skupnosti. Uspešna obdelava vsebine in metod sodelovanja in koordinacije zahteva zavzetost republiškega sekretariata in tistih centrov za socialno delo, ki so doslej najbolj razvili svoje delo v tem smislu.

Glede na dejstvo, da so vsi centri za socialno delo v Sloveniji prevzeli od pristojnih občinskih upravnih organov vse delo, ki izhaja iz rodbinske in kazenske zakonodaje ter zakona o skrbništvu in naloge, ki izhajajo iz resolucij in priporočil zvezne in republiške skupščine in statutih občinskih skupščin, in s tem prevzeli nekatere naloge, ki so upravnega značaja. Sprejem zakona, ki bo uredil pravni položaj centrov za socialno delo, bo samo izpopolnil pravno praznino, ki obstaja na tem področju, in omogočil boljše in uspešnejše delo centrov, zato je republiški sekretariat za socialno varstvo izdelal osnutek zakona o centrih za socialno delo in ga poslal v razpravo vsem centrom v Sloveniji. Osnutek zakona je bil obravnavan z vodji centrov za socialno delo na zadnjem posvetovanju in nato z dopolnitvami predložen v razpravo pristojnim republiškim organom. S sprejemom zakona o centrih za socialno delo pa bo področje socialnega varstva ostalo pravno še neurejeno, zato bo treba misliti na pripravo in izdelavo osnovnega zakona o socialnem varstvu, ki ga bo treba v bližnji prihodnosti sprejeti.

Praksa kaže, da se je metoda posvetovanj s centri za socialno delo že dosedaj obnesla. Taka posvetovanja bodo še potrebna, zlasti pa v času, ko novi centri za socialno delo še nastajajo in se odpirajo pereča vprašanja glede organizacije centrov in vsebine ter metod njihovega dela. Več skrbi kot doslej pa bo v bodoče potrebno posvečati instruktaznemu delu, katero so doslej opravljali okraji.

POSVETOVANJA O SOCIALNEM DELU V KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

Od 16.9. do 1.10. 1964 je bilo v Sloveniji 13 medobčinskih posvetovanj o socialnem delu in socialnih dejavnostih v krajevnih skupnostih. Pobudnik posvetovanj je bil Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS, sodelovali pa so še Zveza prijateljev mladine Slovenije, Zveza sindikatov, Rdeči križ Slovenije in Konferenca za družbeno aktivnost žensk. Posvetovanja so organizirale socialne službe okrajnih skupščin in se jih je udeležilo 820 oseb, od katerih je 240 aktivno sodelovalo v razpravi.

Pri določanju udeležencev so bili zasledovani trije cilji: seznaniti vodilne kadre v občini in v krajevni skupnosti s socialnim delom v krajevnih skupnostih, zagotoviti temu delu v statutih krajevnih skupnosti ustrezno mesto ter doseči načrtnost in koordinacijo vseh činiteljev, ki se bavijo s socialnim delom v krajevni skupnosti. Tako so prisostvovali posvetovanju vodilni kadri političnih in družbenih organizacij v občini, podpredsedniki občinskih skupščin, ponekod tudi zvezni in republiški poslanci, vodje socialnih služb, predsedniki pristojnih občinskih svetov, predsedniki statutarnih komisij, predsedniki koordinacijskih odborov pri občinskih skupščinah za krajevne skupnosti, predstavniki večjih gospodarskih organizacij in večjih šol in predsedniki ali tajniki krajevnih skupnosti.

Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS je na osnovi 2-letnega intenzivnega dela in študija tega področja uvodoma opredelil vlogo in pomen krajevnih skupnosti pri opravljanju socialnih dejavnosti, nakar se je razvila živahna razprava.

Probleme, obravnavane v razpravi, lahko opredelimo v tri osnovne skupine:

1. socialni problemi, ki se pojavljajo na območju cele republike
2. medobčinski problemi
3. lokalni problemi.

V nadaljevanju nakazujemo le nekaj pomembnejših problemov, o katerih so razpravljali udeleženci na posvetovanjih.

Socialni problemi na področju Slovenije

a) pomoč družini

Največ razprav na posvetovanjih se je nanašalo na otroško varstvo, kar kaže na akutnost teh vprašanj tako v mestih kot na podeželju. Problematika je sicer z ozirom na teritorialno pogojenost različna, vendar zelo obsežna, kapacitete v vzgojno varstvenih ustanovah pa se širijo zelo počasi. Vprašanja varstva otrok se obravnavajo vse preveč deklarativno, ne pa akcijsko in programsko. Rezultat takih obravnav je v tem, da so se kapacitete v vzgojno varstvenih ustanovah v letu 1964 razširile le za 261 mest, medtem ko bi bilo potrebnih varstva 31 000 otrok v Sloveniji. Kritično je stanje organiziranega varstva predšolskih otrok, teh je v ustanovah manj kakor pred dvema letoma.

Po ukinitvi mednarodne pomoči šolskim mlečnim kuhinjam je na terenu občuten padec koristnikov šolskih malic, ponekod tudi do 50 %. Pri tem so prizadeti prav tisti otroci, ki so malic najbolj potrebni (vozači, kmečki otroci). Ukinitve mednarodne pomoči je prizadela zlasti nerazvite občine in nadomestilo zahteva dokajšnja sredstva, ki jih te same ne bodo sposobne zagotoviti. Tako bi npr. samo občina Črnomelj potrebovala letno 17 milijonov din za nadomestitev dosedanje mednarodne pomoči šolskim mlečnim kuhinjam.

Organizirano delo z mladino je nadaljnja boleča zadeva vseh krajevnih skupnosti. V večjih krajih se ta zbira v kino-dvoranah in kavarnah, kjer se rojevajo tudi delinkventna dejanja mladih ljudi in organizirane združbe mladoletnikov.

Udeleženci so ugotavljali, da se je izvajanje resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu izrodilo in nepravilno izvajalo. Tako se je začelo z uvajanjem ekonomskih cen v vzgojno varstvenih ustanovah v breme družine, kar je vplivalo na padec oskrbovancev iz socialno šibkih družin. Do takega pojava je prišlo po mnenju udeležencev zato, ker resolucija ni imela zagotovljene materialne osnove za izvajanje.

Po ukinitvi zakona o stanovanjskih skupnostih nastaja vprašanje pravnega položaja tistih vzgojno varstvenih ustanov, za katere so bile ustanoviteljske pravice prenešene na stanovanjske skupnosti.

Udeleženci so menili, da ustanoviteljske pravice preidejo na občinsko skupnost, ustanove pa obdržijo položaj samostojnosti z vsemi samoupravnimi pravicami.

Poleg težav, ki bremenijo današnjo družino zaradi neurejenega varstva otrok, se ta bori še s težavami zaradi neurejene prehrane, pranja perila, opravljanja večjih hišnih del in še s posebnimi težavami v primeru bolezni. To so skrbi, ki bremenijo tako delavsko kot kmečko družino in zlasti še takrat, ko sta zaposlena o-

ba starša, oziroma v času sezonskih del v kmetijstvu.

Nerešenost težav družin ima za posledico nižjo proizvodnost človeka, omejene možnosti udejstvovanja v samoupravnih organih, v družbeno političnem življenju, pri strokovnem usposabljanju proizvajalcev in prekomerno izčrpljajo človekov organizem, kar vpliva na njegovo delovno sposobnost in zdravstveno odpornost.

V razpravi so bili nakazani posebni problemi prizadetih družin. To so težave, ki nastajajo zaradi bolezni, smrti, nesoglasij, alkoholizma, znanjšanja delovne sposobnosti, razvez zakonskih skupnosti in podobno. Te družine morajo uživati še posebno družbeno pomoč pristojnih socialnih služb.

Problemi prizadetih skupin prebivalstva

a) Udeleženci NOV

Udeleženci posvetovanj so menili, da dosednji sistem priznavalnin borcem NOV (občinske, okrajne in republiške) ne ustreza, ker jih postavlja v neenakopraven položaj. S tem sistemom ni rešena zdravstvena in socialna varnost udeležencev NOV in jim ne zagotavlja primernega življenja. Udeleženci posvetovanj so menili, da bi bilo potrebno te probleme hitro in učinkovito zakonsko rešiti in tej skupini prebivalstva zagotoviti izplačilo primernih pokojnin in ureditev zdravstvene za varstva.

b) Upokojenci

Na vseh posvetovanjih so bila obravnavana nerešena vprašanja upokojencev. Znano je, da prejema v Sloveniji okoli 40 % upokojencev pod 15 000.- din pokojnine. To so večkrat edina sredstva, s katerimi živita ostarela zakonca. Udeleženci so ugotavljali, da to ne zadošča niti za najosnovnejše življenjske potrebe človeka in da je sedanjipotrebni minimum za človekov obstoj minimalno 20 000 - din mesečnih dohodkov na osebo.

Poleg nizkih pokojnin je še vrsta problemov, ki tare upokojence. Ti so: stanovanjski, prehrana, razvedrilo, družabno življenje, nega v primeru bolezni in ostarelosti in ponekod tudi zaposlitev.

c) Ostareli kmečki proizvajalci

Problematika ostarelih kmečkih prebivalcev je že znana. Ta vprašanja so bila že večkrat obravnavana in potrebno bi jih bilo rešiti. Tu gre za obdelavo zemlje, zdravstveno in socialno preskrbljenost, oprostitev davčnih obvez ter nega in po-

mož v primeru bolezni in ostarelosti. Zaradi izseljevanja mladih ljudi v indu - strijska središča, onemoglosti starejših ljudi ostaja zemlja neobdelana, kar povzroča dokajšnjo družbeno škodo, ostareli in onemogli ljudje pa ostajajo brez potrebnih sredstev za preživljanje.

Problemi ostarelih kmečkih proizvajalcev so družbeno pogojeni, zato jih je ta dolžna tudi reševati. Ugotovljeno je da občine same teh vprašanj ne bodo v stanju rešiti in bo potrebno pri tem sodelovanje širših politično teritorialnih enot. Ta vprašanja so posebno obsežna v gospodarsko manj razvitih občinah, ker se prav iz teh občin mladi ljudje najbolj izseljujejo. Najbolje bi bil problem ostarelih kmečkih prebivalcev rešen z zakonsko urejenim zdravstvenim in socialnim varstvom, kar bi dalo tem ljudem popolno sigurnost in vplivalo na njihovo ugodno psihološko počutje.

Kar zadeva davčne obveznosti kmečkega prebivalstva, je bilo na posvetovanjih ugotovljeno, da občina lahko oprosti davčne zavezance le tisti del obvez, ki jih sama predpiše, medtem ko predpisov širših politično teritorialnih enot ne more spreminjati.

Velika obremenitev kmečkega prebivalstva pomeni tudi zdravstveno zavarovanje, od katerega pa ima to sorazmerno malo koristi. Omejene pravice do zdravstvenega varstva izhajajo že iz zakona samega, kar bi bilo potrebno v bodoče odpraviti, deloma pa tudi zaradi pomanjkanja zdravstvenih ustanov, kakor tudi zdravstvenega kadra na podeželju.

d) Socialno ogrožene in družbene neprilagojene osebe

V težkem položaju živijo tudi tiste osebe, ki se preživljajo z družbenimi denarnimi pomočmi. Sredstva za dodeljevanje teh pomoči so ponekod občine prenesle na krajevne skupnosti ali na krajevne urade. Udeleženci posvetovanj so menili, da bi bilo potrebno tudi družbene denarne pomoči prilagajati življenjskim stroškom.

Na posvetovanjih je bilo ugotovljeno, da je alkoholizem posebno družbeno zlo, ki povzroča mnogo težkih socialnih problemov. Zdravljenje alkoholikov se doslej ni pokazalo kot uspešno in mnogokrat zapadejo v recidivo, ki je še hujša. Prevladovalo je mnenje, da bi bilo potrebno za zdravljenje tega družbenega zla sprejeti učinkovitejše mere. Ti ukrepi bi bili v doslednem izvajanju določb, da se alkoholne pijače ne smejo točiti mladini in vinjenim gostom. Udeleženci so predlagali, da bi se za rešitev tega družbenega zla uvedla institucija prisilnega dela oziroma zavodi za resocializacijo alkoholikov.

Socialne dejavnosti za pomoč prizadetim skupinam prebivalstva

Zaradi ukinitve zakona o stanovanjskih skupnostih obstoja na terenu bojazen glede nadaljnega obstoja služb za pomoč pri opravljanju gospodinjskih del bolnikom in ostarelim prebivalcem. Postavitev teh dejavnosti glede družbenih dajatev v enakopravni položaj z gospodarskimi organizacijami, bi vplivala na visok porast cen njihovih storitev in znatno zmanjšano možnost posluževanja teh uslug, kar bi vodilo v njihovo likvidacijo. Udeleženci so bili mnenja, da bi bilo umestno, da bi družbene dajatve uslužnostnih in socialno-varstvenih dejavnosti ostale še naprej pavšalirane. Ugotovljeno je bilo, da so službe za opravljanje gospodinjskih del bolnikom, ostarelim ali drugače prizadetim osebam nudile svoje usluge dokajšnjemu številu prizadetih prebivalcev in jim s tem omogočile bivanje doma, sicer bi morale biti premeščene v ustrezajoče stacionarne zdravstvene ali socialne zavode. Namestitev prizadetega človeka v stacionarni zavod (razen takrat, ko to zahteva njegovo zdravstveno stanje) vpliva negativno na psihološko počutje človeka, proces in dolgotrajnost zdravljenja in končno tudi na bolj racionalno trošenje družbenih sredstev.

V razpravah o dosedanjem in bodočem delu krajevnih skupnosti pri organizaciji pomoči prizadetih oseb se poraja več odprtih vprašanj. Taka vprašanja so kako in kam organizacijsko vezati službo za pomoč pri opravljanju gospodinjskih del ostarelim ali obolelim prebivalcem v krajevni skupnosti, način financiranja teh dejavnosti, strokovnega usposabljanja in pravnega urejanja položaja zaposlenih kadrov. Udeleženci posvetovanj so bili mnenja, da naj krajevne skupnosti izberejo primeme kadre, medtem ko je za gomja vprašanja angažirati pristojne strokovne službe.

Sodelovanje socialnega zavarovanja pri reševanju socialnih problemov

Glede socialnega zavarovanja je obstajala splošna ugotovitev, da se sredstva tega s porastom osebnih dohodkov in novim zaposlevanjem ljudi stalno dvigajo in vlagajo prvenstveno v kurativno delo, predvsem pa je zanemarjeno preventivno področje. Tako nastajajo v skladih socialnega zavarovanja visoki suficiti, po drugi strani pa nizki in zamrznjeni otroški dodatki, neurejeno varstvo otrok in prehrana ter nizke pokojnine.

Udeleženci so ugotovili, da socialno zavarovanje ne kaže interesa za razvijanje socialnih dejavnosti, ki bi mnogokrat vplivale na štednjo njenih sredstev.

Glede delitve sredstev med posameznimi teritorialnimi zavodi za socialno zavarovanje so bili diskutanti mnenja, da bi bilo potrebno tudi v socialnem zavarovanju preiti na novo delitev sredstev v korist komunalnih zavodov. Po obstoječih merilih delitve sredstev republiški zavod za socialno zavarovanje razpolaga z visokimi sredstvi, ki jih daje kot kredite raznim institucijam, po drugi strani pa obstoja predpisovanje dodatnih stopenj zavarovanja za izvajanje zakonito določenih pravic zavarovancev.

Toga določila uredbe o otroških dodatkih so mnogokrat vzrok vrsti socialnih problemov. Zato bi bilo potrebno navedeni predpis novalizirati in ga prilagoditi sedanjemu razvoju ne le glede višine otroškega dodatka, temveč tudi glede določil o skupnem gospodinjstvu.

Splošne ugotovitve

- Pri pojasnjevanju koncepta, mesta in vloge krajevne skupnosti v našem družbenem sistemu naj bi v bodoče družbeno politične organizacije opravile pomembnejše delo. Nosilci tega dela naj postanejo SZDL in ZK, ki imajo prav na območju KS mnogo nalog.
- Družbene organizacije v krajevni skupnosti naj bi se angažirale na množičnem pridobivanju članstva za konkretno delo KS na podlagi svojih programskih ali statutarnih nalog svoje organizacije.
- Na območju krajevne skupnosti se razvija vrsta društvenih dejavnosti, ki jih narekujejo potrebe občanov. V te dejavnosti naj se množično pritegujejo otroci in mladina.
- Občinske socialne službe naj pomagajo pri spoznavanju in obdelavi socialnih problemov, in pri izdelavi programa razvoja socialnega dela in socialnih dejavnosti v KS.
- Skrbijo naj za koordinacijo dela vseh činiteljev, ki izvajajo socialno delo v KS.
- Skrbijo naj za strokovno usposabljanje članov komisij za socialna vprašanja prostovoljnih socialnih delavcev v KS in stalnih kadrov, zaposlenih v specialnih socialnih dejavnostih v KS.

Republiški sekretariat za socialno varstvo naj bi:

- proučil pomen socialnih dejavnosti pri opravljanju gospodinjskih del prizadetim osebam v KS, proučiti vrste in probleme zaposlenih kadrov v teh dejavnostih in financiranje teh dejavnosti. Na osnovi tega izdelati navodilo za delo.

- razčistiti vprašanja družbenih dajatev uslužnostnih dejavnosti v krajevni skupnosti, po ukinitvi zakona o stanovanjskih skupnostih
- proučiti probleme priznavalnin in poskrbeti za zakonsko ureditev zdravstveno-socialnega varstva nezaposlenih udeležencev NOV
- urediti zakonsko socialno in zdravstveno varnost ostarelih kmečkih proizvajalcev, ki se sami ne morejo preživljati
- dosledno zahtevati režitev pokojnin v skladu s porastom osebnih dohodkov zaposlenih oseb
- preštudirati probleme oseb, ki prejenajo družbeno denarno pomoč in zagotoviti občanom v razvoju možnost izplačevanja primernih denarnih pomoči.
- zainteresirati Zavod za socialno zavarovanje za razvijanje socialno preventivnega dela v KS in izdelati kriterije plačevanja uslug.
- v sodelovanju z zavodom za socialno zavarovanje SRS preštudirati uredbo o otroških dodatkih in predlagati spremenbe nekaterih določil. V okviru sredstev sklada za otroške dodatke iskati možnosti rešitve financiranja družbenega in osebnega standarda otrok
- v sodelovanju z zavodom za socialno zavarovanje SRS in zavodom za šolstvo preštudirati probleme rehabilitacije otrok, motenih v telesnem in duševnem razvoju in možnosti njihovega usposabljanja.
- v sodelovanju s pristojnimi republiški institucijami za šolstvo in družbenimi organizacijami obdelati vlogo in pogoje šole za razširjeno delo z otroki
- v sodelovanju s pristojnimi republiški institucijami za šolstvo obdelati vlogo socialnega delavca v šoli.
- v sodelovanju z Republiškim sindikalnim svetom in VŠSD obdelati odnos in naloge gospodarskih organizacij v skrbi za proizvajalca na domu. Ugotoviti določbe v statutih gospodarskih organizacij, ki se nanašajo na urejanje težav proizvajalca izven delovnega mesta.
- zainteresirati pristojne občinske svete za socialno varstvo za razvoj socialnega dela v KS.

Francka Dolenc

AKTUALNOSTI IZ NAŠIH REVIJ

SOCIJALNA POLITIKA br. 11-12/1964

Branko Djutkovic: OTROŠKI DODATEK IN OTROŠKO VARSTVO

Otroški dodatek predstavlja danes edino množično obliko dajanja družbenih sredstev za potrebe vzdrževanja, vzgoje in šolanja otrok in mladine. Na plenumu društva "Porodica i domacinstvo" aprila 1964 se je kot problem postavilo vprašanje ali naj se položaj otroka in razvijanje njegovih sposobnosti rešuje v okviru osebnih dohodkov roditeljev ali z družbenimi fondih.

Z ozirom na ostale osebne prejemke ima otroški dodatek poseben značaj in pomen:

otroški dodatek ne predstavlja prejemka od dela, oziroma njegova višina ni odvisna od ustvarjenih rezultatov dela;

otroški dodatek je osnovan v splošnem družbenem interesu vzdrževanja in vzgoje otrok, kar se kaže v povečanju osebnih prejemkov družin z otroki;

posebni značaj otroškega dodatka kot sredstva za zaščito določenega nivoja življenjskega standarda je bil izpolnjen v obdobju relativno nizkih prejemkov;

sredstva za izplačilo otroškega dodatka se formirajo od doprinosov za socialno zavarovanje, to se pravi, da v ustvarjanju teh sredstev sodelujejo vsi zaposleni občani, medtem kot v razdelitvi teh sredstev participirajo samo družine z otroki.

Povečanje zneska otroškega dodatka zaostaja za minimalnim gibanjem ostalih prejemkov iz naslovov socialnega zavarovanja kot so to pokojnine, invalidnine, nadomestilo na osnovi predpisov zdravstvenega zavarovanja itd. Tako je bil leta 1956 povprečni znesek otroškega dodatka od 2 445.- do 2 783.- din mesečno leta 1963, oziroma 13,8 % več kot leta 1956. To povečanje je v prvi vrsti pripisati izpremenjenim predpisom v višini otroškega dodatka in je le v manjši meri rezultat strukturnih spremenb v koristnikih dodatka.

Skupni prejemki iz naslovov socialnega zavarovanja so leta 1956 znašali 114,7 milijarde din, leta 1963 pa 321,5 milijarde din. Leta 1956 je v navedenem znesku otroški dodatek participiral v skupnih prejemkih z 42,8 %, leta 1963 pa samo še s 30 %. To kaže, da so ostale socialne dajatve rasle v odnosu na otroški dodatek neprimerno hitreje in da je otroški dodatek kot posebna oblika socialnih dajatev in element v formiranju sredstev potrošnje znatno izgubil na svojem pomenu.

še bolj pa otroški dodatek stagnira v relaciji na porast osebnih dohodkov. Tendenca hitrejšega povečanja osebnih dohodkov od delovnega razmerja je v relaciji na ostale osebne prejemke vsekakor pozitiven pojav v strukturi delitve dohodkov. Tako se širi materialna osnova stimulacije za izboljšanje rezultatov dela, oziroma je v nacionalnem dohodku vse manjša udeležba onih oblik prejemkov, ki ki niso neposredno odvisni od rezultatov dela. Dejstvo pa je tudi, da so v navedenem razdobju narasli življenjski stroški in je tako realna vrednost povečanja osebnih dohodkov skromnejša.

Medtem, ko se je realna vrednost osebnih prejemkov v navedenem obdobju povečala več kot dvakratno, se je realna vrednost otroškega dodatka povečala vsega skupaj le za 17,7 %.

Zmanjševanje otroškega dodatka se v skupnih prejemkih posebno negativno odraža na življenjsko raven oseb z nizkimi osebnimi prejemki. Povprečni indeksi življenjskih stroškov družin z nizkimi prejemki so se v obdobju 1956 do 1963 povečali za 59,7 %, družin s srednje visokimi prejemki za 51,7 %, a družin z visokimi prejemki za 55,1 %. Očitno je torej, da izpremembe v življenjskih stroških najneugodnejše zadevajo družine z nizkimi prejemki, a to so v glavnem ravno družine, ki imajo več otrok in kjer so stroški prehrane v relaciji na ostale življenjske stroške največji.

Ni dvoma, da se bo proces zmanjševanja realne udeležbe otroškega dodatka v celokupnosti prejemkov še nadaljeval, čeprav je ta oblika prejemkov še vedno zelo pomemben faktor zaščite življenjske ravni družin z več otroki. Zdi se pa, da so sedaj že dozoreli pogoji, da bi ta oblika dajanja sredstev za osebno potrošnjo prerasla v novo kvalitetnejšo obliko potrošnje.

Obstoječe neizravnosti v nivoju osebnih prejemkov onemogočajo vzgajanje naraščaja pod enakimi pogoji. Dejstvo, da je šolanje brezplačno, ne nastopa kot izravnalni faktor, saj, brezplačno šolanje predstavlja samo en del izdatkov, do čim mora večji del teh izdatkov nositi družina sama (šolske knjige, obleka za šolo, izdatki prevoza do šole, udeležba v stroških za šolski obrok, prehrane itd.) Še večji pa so izdatki za šolanje v srednjih in visokih šolah.

Zaradi naraščanja življenjskih stroškov se v zadnjih letih zaostre problem materialnega položaja študentov. Dejstvo, da le minimalno število študentov izvira iz delavskih družin, kaže da ima ta problem socialni in politični značaj. Na beograjski univerzi je le 12 % študentov iz delavskih družin, iz uradniških pa jih je 42 %. Na tej univerzi tudi že po prvem semestru okrog 16 % vpisanih študentov zapušča študij, ker nimajo materialnih sredstev za študiranje.

Nič manj ostre niso razlike v pogojih vzgajanja otrok predšolske dobe. Večji del finančnega bremena bivanja otrok v vzgojno varstvenih ustanovah nosijo starši. Ustanove za dnevno bivanje otrok so se v zadnjih letih le skromno razvijale; leta

1957 so imele 56.259 mest, a leta 1963 79.531 mest, to je povečale so se v tem razdobju le za 41 % ali letno za 6,9 %.

Po popisu prebivalstva iz leta 1961 je bilo v tem letu 1.621.600 otrok od 3. do 7. leta starosti. V vzgojno varstvenih ustanovah jih je bilo v celem 67.676 ali 4,14 % vseh in to: v Srbiji 5,5 %, v Hrvaški 4,7 %, v Sloveniji 6,9 %, v BiH 0,6 %, v Makedoniji 3,8 %, v Čmi gori 4,7 %.

Kako velike so potrebe zaposlenih družin po vzgojno-varstvenih ustanovah, kažejo naslednje številke: v Beogradu zajemajo te ustanove 4.916 otrok, dejansko pa bi bilo varstva v vzgojno varstvenih ustanovah potrebno cca 23.000 otrok. V Vojvodini je v razne oblike vzgojno varstvenih ustanov zajetih cca 23.000 otrok, a 52.700 otrok zaposlenih mater ostaja še vedno doma brez vsakršnega nadzorstva. Dasi ni točnih podatkov za vso državo, je vendar mogoče trditi, da je v sedanjih oblikah otroškega varstva zajetih le cca 9 % vseh varstva potrebnih otrok zaposlenih staršev.

Prav tako predstavlja problem za šolske otroke topli obrok v šolskih kuhinjah. Prostor za šolske kuhinje je nezadosten, njihovo financiranje je negotovo. Leta 1951, ko smo še prejenali pomoč raznih mednarodnih organizacij, je bilo v državi 5.500 šolskih kuhinj, ki so zajemale 307.000 otrok. Ko je mednarodna pomoč prenehala, je število kuhinj padlo na 1.200 s 156.000 koristniki. Ob ponovnem vključenju v mednarodno pomoč leta 1959 je število šolskih kuhinj naraslo na 13.000 z 2.500.000 koristnikov. Leta 1962 je zaradi zmanjšanja pomoči število šolskih kuhinj padlo na cca 9.000 z 1.500.000 koristniki. V daljnji perspektivi pa se kažejo tendence še nadaljnjega zmanjševanja, če bo mednarodna pomoč popolnoma prestala.

Upošteva pomembnost dobre in pravilne prehrane za psihični in fizični razvoj mladine in upošteva neugoden materialni položaj znatnega števila družin, je vsekakor treba čimprej podvzeti vse za trajno in dokončno rešitev vprašanja kvalitetne prehrane otrok v šolskih kuhinjah in sicer na bazi financiranja iz lastnih sredstev organiziranih družbenih fondov.

Nespomo je, da je otroški dodatek izgubil svoje prvotno obeležje in da sedaj tak kot je, predstavlja že preživeto obliko družbene intervencije, saj ne zagotavlja več dovolj sredstev za šolanje in vzgajanje naraščajajočega. Ker je njegova realna raven vse nižja, tudi ne more več dejansko ščititi življenjskega standarda družine z otroki.

Institucijo otroškega dodatka je nujno treba v temelju izpremeniti. Vzgledi iz drugih držav kažejo, da je marsikje šolskim otrokom zagotovljeno brezplačno šolanje, brezplačne šolske knjige in ostale potrebščine, brezplačna šolska obleka in brezplačna sredstva za tehnično izobraževanje. Predšolskim otrokom pa je zagotovljeno brezplačno bivanje v številnih vzgojno varstvenih ustanovah.

Seveda pa je pri nas osnovno vprašanje kako financirati novi sistem vzgajanja in šolanja.

Sredstva za otroški dodatek so zagotovljena v posebnem fondu, v katerega se stekajo obvezni prispevki za socialno zavarovanje. Sredstva za otroški dodatek so torej zagotovljena v namenskem fondu. Ker so osebni dohodki od dela v zadnjih letih kazali tendenco stalnega porasta, so skladno s tem rasli prispevki v fond v istem sorazmerju kot so rasli osebni dohodki. Dajatve iz tega fonda se pa niso večale v istem sorazmerju kot so rasli osebni dohodki, vsled česar so fondi otroškega dodatka iz leta v leto izkazovali višek. Zadrževanje nominalnega iznosa otroškega dodatka v glavnem na isti višini, brez valorizacije zaradi porasta življenjskih stroškov in zaradi porasta splošnega nivoja življenjskega standarda, je v nasprotju s prikazanim porastom dohodkov, povzročilo da se je večji del sredstev fondov otroškega dodatka prelival v druge fonde. Izhajajoč iz predpostavke, da bi bil otroški dodatek valoriziran samo v sorazmerju s porastom življenjskih stroškov za obdobje 1956 do 1963, bi se v tem času skupna sredstva za otroški dodatek povečala - upošteva je indeks življenjskih stroškov in potrebna dodatna izplačila otroškega dodatka v skladu z življenjskimi stroški - na sledeči način: leta 1956 se je izplačalo na otroškem dodatku 49,1 milijarde, leta 1957 55,2 milijarde, leta 1958 61,1 milijarde, leta 1959 69,9 milijarde, leta 1960 86,5 milijarde, leta 1961 102,3, leta 1962 125,5 in leta 1963 137,9 milijard. (Opomba: številki indeksa življenjskih stroškov in potrebnih dodatnih izplačil otroškega dodatka, oboje od leta 1957 dalje, ne navajamo).

Na ta način bi se razpolagalo v fondih otroškega dodatka z občutno povečanimi sredstvi, kar bi - ob eventualnem prelivanju sredstev še iz družbeno političnih skupnosti, iz gospodarskih organizacij, potom obdavčenja od individualnih proizvajalcev - omogočalo kritje vseh stroškov za vzgajanje in šolanje otrok in mladine.

Mladini na visokih šolah pa bi se zagotovila sredstva za študij razen iz fondov otroškega dodatka še s štipendijami, ki bi jih vplačevale družbeno politične skupnosti, gospodarske organizacije in individualni proizvajalci potom davkov. Tak fond pa bi moral biti samostojna institucija v republiki.

NOVI DIPLOMANTI VIŠJE ŠOLE ZA SOCIALNE DELAVCE

191. Cesar Jože	26. 9. 1964	Analiza činiteljev, ki vplivajo na osebne dohodke pod eksistenčnim minimumom v tovarni elektrotehnike "Iskra" Kranj
192. Krivec Marija	28. 9. 1964	Materialni položaj invalidskih upokojencev in njih pogojev življenja. Pripravljenost ponovne vključitve v delo.
193. Vidovič Hinko	23. 10. 1964	Analiza delovne adaptacije učencev, ki so zaključili šolanje na posebni osnovni šoli v Celju v letu 1963.
194. Bevc Zdenka	26. 10. 1964	Analiza stanja ostarelih oseb na območju občine Ljubljana-Center
195. Rozman Minka	26. 10. 1964	Življenjski pogoji oseb, ki prejemajo stalno družbeno denarno pomoč v občini Ljubljana-Center
196. Curk Ivanka	20. 11. 1964	Problematika nepopolnih družin v občini Ljubljana-Center
197. Kovič Martina	15. 12. 1964	Prilagojenost bivših gojencev vzgojnih zavodov za območje občine Ljubljana-Center
198. Kodrič Marija	22. 12. 1964	Otroško varstvo v Krajevni skupnosti Koper
199. Dmovšek Andreja	23. 12. 1964	Organizacija in dejavnost Centra za socialno delo občine Ljubljana-Center.
200. Križan Avgust	26. 12. 1964	Spremljanje novincev v času preizkusne dobe in vloga socialnega delavca
201. Berčič Srečko	29. 12. 1964	Organizacija kadrovske socialne službe na železnici.
202. Erzetič Stanislav	29. 12. 1964	" " "
203. Milanez Ludvik	29. 12. 1964	" " "

204.	Langus Vera	30. 12.	1964	Zaposlenost staršev z vidika vpliva te zaposlenosti na otrokov osebnostni razvoj
205.	Žagar Draga	23. 1.	1965	Rezultati poklicnega usposabljanja in - validov pri KZSZ Ljubljana od 1959. do 1963. leta
206.	Kranjec Franc	25. 1.	1965	Organizacija sprejemnega oddelka v vzgojnem popljševalnem domu v Radečah
207.	Intihar Ljubo	29. 1.	1965	Analiza mladoletnih prestopnikov na področju občine Ljubljana-Center od 1. 1. 1961 do 31. 12. 1963
208.	Rovšnik-Repnik Anica	2. 2.	1965	Strožje nadzorstvo skrbstvenega organa nad mladoletnimi prestopniki v občini Žalec
209.	Srež Janez	15. 2.	1965	Problemi sprejemanja in odpuščanja gojencev v vzgajališču Veržej
210.	Dolinšek Helena	17. 2.	1965	Vloga šole pri preveciji mladoletnega prestopništva
211.	Besednjak Danilo	26. 2.	1965	Desetletno obdobje poškodb pri delu v SRS (1954 - 1964)
212.	Furlan Miroslav	26. 2.	1965	Analiza otroškega varstva v občini Izola
213.	Opresnik Milica	3. 3.	1965	Analiza vzrokov izostajanja z dela v tovami avtomobilov in motorjev Maribor
214.	Vrhovec Sonja	5. 3.	1965	Vzroki neuspelih posvojitcv otrok, ki so bili obravnavani v Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani
215.	Plazonik Erna	18. 3.	1965	Vzroki moralnih iztirjenosti mladih deklet
216.	Rus Stanko	24. 3.	1965	Življenjski pogoji gozdnih delavcev gozdne uprave Podpreska
217.	Medvešček Ludvik	31. 3.	1965	Socialni problemi, ki nastajajo ob podružabljanju zemlje v občini Ljubljana-Šiška
218.	Šinigoj Valerija	31. 3.	1965	Socialno ekonomski problemi višinskih ostarelih kmetov v občini Ljubljana-Šiška

„VESTNIK REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA ZA SOCIALNO VARSTVO SRS“

- Izdaja Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS, Ljubljana
- Tiska Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana, Vožarski pot 12. Dano v tisk aprila 1965 v 650 izvodih.
- Urejuje uredniški odbor - odgovorni urednik dr. Viljem Lippai, Ljubljana. Uredništvo in uprava sta v Ljubljani, Cankarjeva ul. 1/IV, telefon 21-908

Vestnik izhaja v 6 številkah na leto. Naročnina za leto 1965 znaša 1000 din.- Ta številka stane 300 din.

OPOZORILO NAROČNIKOM!

Prosimo, da naročnino nakažete na tekoči račun št.: 600-11-615-75.

Prosimo naročnike, ki so v zaostanku z naročnino za leto 1963 in 1964, da jo čimprej poravnajo.

